

YI MBI CU'N BANAKE' YI E' APOSTL

¹ I bin jalu' ta' Teófilo, tul yi bajx liwr yi ben intz'ibal teru', ya'stzun kale bene't intz'ibal cyakil yi mbi cu'n ban Jesús, nin yi mbi cunin chusu'nil baj tlol. ² Na ja cu' intz'ibaltz cyakil e'chk xtxol-bil yi mbi cu'n banak Jesús jetz yi xe'tle'n i' tan chichusle'n wunak, jalen yi taje'n tcya'j. Poro te yi ntaxk aj, e' cyaj cyen cawul yi e' tetz apostl. Tan porer yi Espíritu Sant cyaj cyen tlol cyakil yi puntl scyetz yi mbi tajwe'n tan chibnol. ³ Na quim i', nin itz'ij junt tir, nin xchaj tib xchiwutz yi e' apostla'tz. Itz'enle'n xchajol tib i' xchiwutz, nin ja xcon wi'nin techl ta'n tan xchajle'n yi bintzinin itz' i'. Na ala' tir xchaj tib i' xchiwutz tul ca'wnak k'ej. Ncha'tz tal i' yi xe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n wuxtx'otx'.

⁴ Ej nin yi ntaxk aj i' tcya'j e' baj cyaj cyen cawul yi e' apostla'tz, nin je yol i'e'j:

—Quil cxe'lwok Jerusalén, tajwe'n yil tzich'iw yi jun yi at tulbil, yi suki'nt tan Kataj, chi walnak tzitetz. ⁵ Na le coboxt k'ej cxbajok bautizar tan yi porer yi Espíritu Sant, na yi je'n a' xchiwi' wunak tan Wa'n Bautist, a' tu' xcon ta'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

Yi taje'n Jesús tcya'j

⁶ Itzun yi e' yi ate'-tz nintzun e' octz tan jakle'n tetz:

—I bin jalu' Ta', ¿i pe' te yi tiemp'e'j yil tak'u' ama'l sketz yi o' aj Israel tan kacawune'n? —che'ch tzun tetz Jesús.

⁷ Stza'wel tzun Jesús chiyol, itzun taltz:

—Nk'e'tz tajwe'n tan tele'n itxum tetz yi tona' tz'ul yi jun tiempa'tz, na ntin Kataj ilol tetz, na ntin i' ajcaw te'j. ⁸ Poro yil cu'ul yi Espíritu Sant tzite'j, stk'e' i' yi tetz porer tzitetz. Nin tzitxole'wok cyakil yi e'chk takle'n yi ja itil swe'j. Na cxocoponwok tetz instiw tzone'j Jerusalén, tu cyakil Judea tu Samaria. Nin ncha'tz xconkwok tetz instiw bene'n tzi'n wi munt, —chij Jesús bantz scyetz.

⁹ Yi wi't baja'n yolol Jesús yi e'chk yola'se'j nintzun ajtz tcya'j. Xchiwutz cunin yi e'a's yi taje'n i' tcya'j. Nin oc jopxujtz te'u'l noc sbak'.

¹⁰ Ej itzun te yi taje'n i' tcya'j nin te yi c'ablche' nin yi e' apostl tan xmaye'n, chije'n tzun jobtuj cob yajtz xchixo'l, sak cu'n be'ch cyetz. ¹¹ Itzun cyal yi cob yaja'tz:

—Axwok aj Galilea, ¿nxac na ixmaywok nin tcya'j? na yi Jesúse'j yi mma'j ticy'le'n tcya'j, tz'ult, quib yi tane'n i' yi mma'j tcya'j, inin tane'na's yil tz'ult, —che'ch cob yaja'tz bantz.

Yi je'n txa'ij xel Judas

¹² Cyaje'n quen tzun yi ju'wtza'tz yi na bi'aj Olivo cyak'un yi e' apostl. Cho'n tzun cyopone'ntz Jerusalén. Na naka'j cu'n xo'l. Ni'cu'n tkanil tu yi na tal yi ley yi at cu tan xo'mbel jun yaj le jun k'ej ujle'n.

¹³ Ma yi cyopone'n, chije'n tzuntz le ca'p chup kale najlche't. Ej nin yi e' yi ate'-tz i'tz: Lu', Jacow, Wa'n, Leḡ, Li'p, nin Maḡ. Ncha'tz ate' Bartolomé nin Te'y. Ncha'tz at Jacow yi cy'ajl Alfeo, tu Simón jun scyeri e' yi na xom chiwi' te yi partir yi na bi'aj cananista, tu Judas yi titz'un Jacow. Ya'stzun e' yi

ate'-tz. ¹⁴ Cyakil yi e'a'tz junit ban cyajtza'kl tan nachle'n Kataj. Ilenin ya'stzun na chiban cyetz. Nin at e' xna'n xchixo'l. At Mariy yi xtxu' Jesús scyuch' yi e' titz'un Jesús.

¹⁵ Itzun bantz yi tele'n cobox k'ej nintzun e' cham quib e'chk jun cient tu junak lo' kajwutz tan nachle'n Kataj. Je'n tzun txiclok Lu' xchixo'l, itzun taltz scyetz:

¹⁶ “E'u' kajwutz, ja el cu'n te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi talnak Luwiy tan porer yi Espíritu Sant. Na i' a'lon cyen yi mbi sbajok te Judas, yi q'uil chibe' yi e' tz'amol tetz Jesús. ¹⁷ Yi jun Judasa'tz i' jun kuch' banak. I' klo' jun apostl. Nin i' klo' jun ske'j te yi ak'une'j. ¹⁸ Poro yi i' tetz ja xom te yi tetz tajbil, na ja lok' jalaj tx'otx' te yi pwok yi ncambaj te yi til. Nin cho'n quime'n i' tul yi jalaj tx'otx'a'tz. Ej nin yi bene'n mal yi c'u'l ninin je' katz, nin el tzaj kop yi lasu' wuskil. ¹⁹ Ej nin yi quibital cyakil yi e' wunak yi ate', nintzun oc yi bi' yi jun luwara'tz cya'n tetz Acéldama. Yi na elepont, i'tz: ‘Jamel Xch'el jun yaj.’ ²⁰ Ncha'tz ja el cu'n te yi tz'iba'nt cyen le liwr Salmos yi na tal:

‘Tajwe'n yil nume' cyen yi tetz ca'l,

nin yi cya'l jun snajank txe'.’

Ncha'tz tz'iba'nt cyen:

‘Apart tz'icy'an nin ju' yi tetz munl.’

²¹ “Cha'stzun te e'u' kajwutz tajwe'n yil tz'oc xel i'. Poro tajwe'n jun scyeri e' yi xomche' nin ske'j, te yi at tzaj Jesucristo skaxo'l. ²² Tajwe'n jun yi at nin i' yi je'n a' twi' Kajcaw, jalen cu'n yi taje'n i' tcyaj. Na tajwe'n yil tz'oc jun scyeri yi e'a'tz tetz

kuch' tan xtxole'n yi jun cu'n itz'nak Jesús ħchixo'l alma',” stzun Lu' bantz scyetz.

²³ Je'n tzun chitxa'ol cobtz, i'tz Ti'ħ tu Īep, yi ncha'tz na bi'aj Barsabás, nka Justo. ²⁴ Cyoque'n tzun cyakil yi e'a's yi ate' tan nachle'n Kataj, itzun cyaltz: “Ma jalu' Ta', na tilu' yi mbi na icy' chic'u'l cyakil wunak. Īchaje'u' bin sketz yi na' scyetz jun scyeri coba'tz yi ja je' xtxa'olu', tan toque'n tetz ħchakumu', ²⁵ nin tan toque'n tan banle'n yi ak'un yi ncyaj xtx'akbal Judas, yi jun yi ja wi't opon le tetz ama'l tan ħchojle'n yi til yi njuch,” che'ch tzun bantz tul chi'oración.

²⁶ Toque'n tzun tx'ilu'ntz scye'j yi coba'tz. Cho'n tzun toque'n lajptz te Ti'ħ. Nin ninin tzun oc i'-tz tajlal yi coblaj apostl.

2

Yi cwe'n mule'n yi Espiritu Sant

¹ Itzun yi tucumule'n yi jun k'ej yi na bi'aj Pentecostés, tircu'n tzun yi e' kajwutzat'z chichamo'n quib tul jun ntzi' ama'l. Nin junit ban yi cya-jtza'kl. ² Ej nin te yi c'olħche' xe jun ca'la'tz, nin ben quibital jun jincane'n tcya'j. I cunin yi na jincan jun chin wutzile'n cyek'ek'. Nin cho'n to-compone'n xe ca'l kale ate't. ³ Je'n tzun jobtuj jun takle'n ħchixo'l. I cunin k'ak' tane'n. Nin cu' xitul tib tan toque'n lac'p ħchiwi' yi e' yi ate'-tz. ⁴ Ya'stzun yi toque'n lac'p yi Espiritu Sant te cyalma' chicyakil cu'n. Nin tan porer yi Espiritu Sant e' xcy'e' tan yolche'n jujun jilwutz yol. Ej nin quib yi yol yi tak' yi Espiritu Sant scyetz, inin yola'tz nchiyoltz.

⁵ Itzun te yi jun k'eja'tz, ate' tzun wi'nin judiy yi ate'-tz Jerusalén yi na' cuntu' e' baj saje't bene'n tzi'n wi munt. Nin yi e'a's na cyek len xchi' Ryos.

⁶ Ej itzun yi quibital yi e' wunaka'tz yi jun jincane'na'tz, nintzun e' saj nil kale ate't yi e' apostl. Quinin el chitxum tetz yi mbi cunin na bajij, na chijunalen cu'n ben quibital yi na chitzan yi e' apostl tan yol le cyetz chiyol. ⁷ Baj cyele'n tzun yabtz te'j. Itzun cyaltz squibil quib:

—Yi e'a'tz yi na chijilone'j e' cu'n aj Galilea. ⁸ Poro ¿xe'n tzuntz yi ba'n na a'w yi ketz kayol cya'n, na apart len yi kayol? ⁹ Na ate' aj Partia skaxo'l, nin ate' aj Media; nin ate' aj Elam, nin ate' aj Mesopotamia. Nin at e' yi cho'n nchibaj saj Judea tu Capadocia tu Ponto. Nin at e' yi cho'n nchisaj Asia. ¹⁰ Nin at e' yi cho'n nchisaj Frigia nin Panfilia, nin Egipto. Nin at e' yi cho'n nchisaj tulak e'chk ama'l cwent Libia yi at swutz cyen yi ama'l Cirene. Nin at judiy yi cho'n nchisaj Roma. Ej nin at wi'nin aj Roma yi najlche' tzone'j yi e' judiy nka yi ja cyocsaj quib tetz judiy. ¹¹ Ncha'tz at e' yi cho'n nchisaj Creta nin Arabia. Poro clar cunin na kubit scye'j le ketz kayol cyakil yi e'chk milawr yi bnixnak tan Ryos, —che'ch tzun.

¹² Wi'nin tzun cyele'n yab te cyakil yi xtxolbil yi bajij, nintzun baj chijakol squibil quib.

—¿Mbi na elepont yi xtxolbil yi na chitzan tan xtxole'n?

¹³ Poro at e' yi ntin tze'e'n na chiban nintz.

—E' lo' kbarel, —che'ch.

Yi toque'n Lu' tan xtxole'n yi yol Kataj le jun k'ej Pentecostés

¹⁴ Je'n tzun txiclok Lu'-tz xchixo'l yi junlaj apos-tla'tz, nin chin wi' nin i' bantz tan yol scyetz yi e' wunak yi ate'-tz:

“E'u' jun c'olaj aj Judea, scyuch' yi e'u' yi e'u' aj tnum Jerusalén, na waj yil quibitu' nin yil tz'el chitxumu' tetz yi xtxolbil yi swale' scyeru'.

¹⁵ Nk'e'tz o' kbarel chi na cyal cobox xchixo'lu', na ana' beluj ch'ich', jalchan. ¹⁶ Yi xtxolbile'j yi na chitzanu' tan xmaye'n, i'tz yi tz'iba'nt cyen tan Joel yi elsanl stzi' Ryos tentz. ¹⁷ Na je yol Kataje'j:

‘Yi txant tan tucumule'n yi wi'tzbil k'ejlal, swak'e' inEspíritu scyetz cyakil wunak.

Nin chocopon chinitxajil tan xtx'olche'n xo'l tan porer yi Espíritu Sant.

Nin xchijilonk e' xicy yi tz'ocopon xchajol tib e'chk techl xchiwutz.

Ncha'tz xchijalok e' tijlc'u'lal yi xchiwutzicy'aje' e'chk balaj wutzicy'.

¹⁸ Swak'e' inEspíritu scyetz yi e' inchakum yaj, nin scyetz yi e' inchakum xna'n, nin chocopon tan xtx'olche'n xo'l yi inyol.

¹⁹ Sbnixk e'chk milawr wa'n tcya'j, nin tzinchaje' e'chk techl tzone'j wuxtx'otx'.

At wi'nin e' xchiquimok.

Wi'nin k'ak' sbne' tu sib.

²⁰ Xcyek tan jople'n yi wutz k'ej.

Nin tz'o'tz nin tu' sbne' bene'n tzi'n.

Chin cyak nin sbne' wutz yi xaw, chi tane'n chich'.

Na ya'stzun sbajoktz te yi ntaxk ul yi jun chin wutzile'n k'ej yil tz'ul tzaj Kajcaw.

²¹ Poro cyakil yi e' yi na cu' chitzi' tan na'wse'n yi bi' Kajcaw, xchiclxok cyera'tz,' stzun Ryos banak cyen.

²² “Ma jalu' e'u' jun c'olox xonl k'ajtzun Israel, quibit tzaju' yi xtxolbile'j yi swale' scyeru': Na el chitxumu' tetz yi ak'ijt yi k'e'j Jesús yi aj Nazaret tan Kataj Ryos. Nin na el chitxumu' tetz tan yi e'chk milawr yi banak i' xchixo'lu' tan yi porer Ryos. ²³ Poro yi e' cyeru' ja ben chijatxolu' xchik'ab yi e' mal nak, tan je'n cya'n wutz pasyon, nin tan cwe'n chibiyol. Tan yi xtxolbila'se'j ja el cu'n te'j yi txumijt cyen tan Ryos tentz, na ya'stzun xtxumbe'n tetz tan bene'n xchik'ab yi e' mal nak bantz cwe'n biyij. ²⁴ Poro nin jetzaj junt tir ta'n xchixo'l alma'. Na quinin xcy'e' yi quimichil te'j. ²⁵ Ncha'tz tz'iba'nt cyen tan Luwiy yi ya'stzun sbajoktz te Jesús. Na je yol i'e'j:

‘Ilenin na wil wutz Kajcaw,
na cho'n at i' le insbal tan qui incabel inc'u'l te'j.

²⁶ Cha'stzun te na tzatzin yi walma'.

Nin na wak' ink'ajsbil tetz.

Ej nin wi'nin na chintzatzin te'j.

Na tz'itz'ok junt tir inwankil,

na cho'n k'uklij inc'u'l te'j yi ya'stzun tulej i'.

²⁷ Wi'nin na chintzatzin,

na quil cyaj cyen walma' xetze',

nin quil k'ay inwankil,

na wi'nin na pek' i' swe'j,

na in yi xchakum yi wi'nin ok'le'n inwutz ta'n.

²⁸ Nternin tzatzink walma', na xchinnajank te'ju'.

Ej nin ya'stzun cyajnak yolol Luwiy te Jesús.

²⁹ “Ma jalu' e'u' intanum, chin tajwe'n cunin yil wal yi mero claril scyeru'. Yi xtxolbila'tz yi tz'iba'nt cyen qui na jop k'ajtzun Luwiy, na yi i' tetz ten quim, nin mukxnak, nin atit nin yi nichil kale mukxnakit i'. ³⁰ Poro yi Luwiy i' jun scyeri e' elsanl

stzi' Ryos, nin elnak xtxum i' tetz yi at tocbil jun xonl i' tan cawu'n, na ya'stzun alijt cyen tan Ryos tetz. Nin yi juna'tz i'tz yi Cristo. ³¹ Ej nin yi talol Luwiy yi yole'j ni'cu'ntz chi ilijtk ta'n yi stz'itz'ok junt tir yi Cristo. Cha'stzun te cyaje'n cyen tlol i' yi quil cyaj cyen talma' Cristo xetze', nin yi quil k'ay yi wankil. ³² Nin jun cu'n ja itz'ij junt tir Jesús tak'un Ryos xchixo'l alma'. Ej nin o' stiw te'j. ³³ Poro jalu' cho'n at i' le sbal Ryos nin at tetz k'ej, nin ja wi't ak'lij yi Espíritu Sant tetz yi suki'nt tan Kataj tetz. Ej nin yi xtxolbil yi na chitzanu' tan tilwe'n nin tan tbite'n ske'j, i'tz yi porer yi Espíritu Santa'tz yi mmak'on sketz. ³⁴ Inti k'ajtzun Luwiy, quinin aj tcyaj, poro ja cyaj tlol i' yi ya'stzun sbajok te Jesús: 'Ja tal yi wutzile'n Kataj Ryos tetz Wajcaw:

C'olchen cu'n tzinxlaj,

³⁵ jalen cu'n yil cho'c yi e' acontr wa'n tzak' awukan.*

³⁶ "Ma jalu', cyakil yi e'u' intanum aj Israel, ok yi yole'j le chiwi'u' yi na wal nin scyeru'. Yi Jesús yi quim cyanu' wutz pasyon, ya'stzun yi jun yi ja oc tan Ryos tetz ajcaw, nin tetz Cristo," chij Lu' bantz scyetz wunak.

³⁷ Itzun yi quibital yi e' wunak yi yola'se'j, nintzun oc lac'puj jun chin bis scyetz.

Bene'n tzun chijakoltz tetz Lu', nin scyetz yi e' mas apostl:

—Ma jalu', e'u' katanum, ¿mbi tzun tajwe'n tan kabnol ketz? —che'ch.

³⁸ —Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', nin ba'n je' a' xchiwi'u' tan bi' Jesucristo, bantz stzaje'n quilu', stk'e' tzun Ryos yi Espíritu Sant scyeru'. ³⁹ Na

---

* 2:35 Sal 110.1.

cyakil yi suki'nt tan Kataj i'tz tetz cyeru' nin scyetz yi e' chinitxajilu'. Nin ncha'tz i'tz cyetz yi e' yi ate' joylaj, nin cyetz yi e' yi na taj Kataj Ryos che' xchak tzaj, —chij Lu' bantz scyetz.

⁴⁰ Nin nk'e'tz ntina'tz baj tlol scyetz, ma na ncha'tz tal mas xtxolbil scyetz. Je yol i'e'j:

—Chijoye'u' puntil tan tele'n tzaj chijatxol quibu' scye'j yi e' mal wunake'j, tan qui tule'n chicawsu'.

⁴¹ Wi'nin tzun e' cyocsaj yi xtxolbil yi baj xtxolil Lu', nin baj je' a' xchiwi'. Te yi jun k'eja'tz at lo' ox mil wunak yi e' octz tajlal yi e' yi k'uklij chic'u'l te Cristo. ⁴² Quiwixe'n nintzun e' bantz tan yi chusu'n yi cyak' yi e' apostl scyetz. Nin nternin na che'l na cho'c yi na chicham cu'n quib tan nachle'n Kataj, nin yi na chimol cu'n quib tan wa'n.†

Yi cyajtza'kl yi e' ac'aj creyent

⁴³ Wi'nin tzun cyele'n yabtz te e'chk milawr yi baj chibnol yi e' apostl. ⁴⁴ Junit tzun cyajtza'kl ban chicyakil yi e' yi k'uklij chic'u'l, nin junit ban chimebi'l. ⁴⁵ Na at e' yi ja ben chicy'ayil chimebi'l, nin ja cyak' yi jamel scyetz yi e' yi at tajwe'n scyetz. ⁴⁶ Ej nin cyakil nin k'ej ate'-tz wutz k'anil yi ca'l Ryos. Ej nin junit tane'n cyajtza'kl. Nin tzatzin cu'n na chimol cu'n quib tan wa'n xe'ak chical'. ⁴⁷ Ncha'tz na cyak' chik'ajsbil tetz Ryos. Nin chumbalaj nin e' bantz xchiwutz cyakil wunak. Ej nin cyakil nin k'ej at e' yi ncho'c tajlal cmon. Na Ryos nchichakon tzaj yi e' yi tzan chiclaxe'n.

---

† **2:42** Yi griego na tal: “Tan pi”xe'n cu'n yi pam”; 1 Co 11.24.

3

Yi tule'n yos tu jun co'x tkan

¹ Itzun bantz yi topone'n yi oril tan nachle'n Kataj, ox ch'ich' cwe'n k'ej, nintzun e' ben Lu' tu Wa'n tan nachle'n Kataj le templo. ² Ncha'tz nin opon ticy'le'n jun yaj yi co'x tkan. Tetz nin i'-tz yi titz'e'n. Na cyakil nin k'ej cho'n na cyaj cyen i' swutz yi sawanil yi templo yi na bi'aj Chin Yube'n Nin. Cho'n na cyaj cyen i'-tz tan jakle'n rmosum scyetz yi e' wunak yi na cho'c le templo.

³ Itzun yi bene'n tilol i' chiwutz Lu' tu Wa'n yi cyule'n tzi templo, bene'n tzun c'uchul jun rmosum scyetz. ⁴ Bene'n tzun chixmayil Lu' tu Wa'n, itzun ben tlol Lu' tetz:

—Xmayin tzaj sketz.

⁵ Xmayine'n nin tzuntz scyetz, na chij lo' tetz i' yi ko rmosum tz'ak'lok tetz. ⁶ Poro bene'n tzun tlol Lu' tetz:

—Qui'c or cy'a'n wa'n, nin qui'c sakal. Ntin yi at swuch' swak'e' tzatz: Tan bi' Jesucristo yi aj Nazaret, txiclije'n, nin xon.

⁷ Bene'n tzun Lu' tan stz'amle'n yi k'ab nin je' xtxicbal. Jalcunin quiwixe'n yi tkan. ⁸ Cy'a'nt nin tz'itpu'n ta'n yi je'n txiclok, nintzun xom quen i' scye'j Lu' tu Wa'n le templo. Ba'nt na xon i'. Nin ba'nt tz'itpun. Nin octz tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos. ⁹ Nin cyakil wunak i'lon tetz yi ba'nt xon i', nin na tzan i' tan tak'le'n yi k'ajsbil tetz Ryos. ¹⁰ Wi'nin tzun cyele'n yabtz te'j, na nin quil yi ya'stzun yi aj rmosuminl yi na c'ole' cu'n tzi puertil yi templo, yi na bi'aj Chin Yube'n Nin.

Yi toque'n Lu' tan xtxole'n yi yol Ryos le galer yi cy'anl te yi templo.

¹¹ Wi'nin tzun cyele'n yabtz scye'j Lu' tu Wa'n, na xom quen tunin yi jun co'xa'tz scye'j yi na chixon le templo. Cyakil cunin tzun wunak e' baj ben niltz scye'j le galer yi na bi'aj Tetz Salomón.

¹² Ma yi tilol Lu' yi cyakil wunak na chitzan tan chixmaye'n, nintzun taltz scyetz:

“E'u' intanum aj Israel, ¿mbi tzuntz na che'l yabu' te yi yaje'j? ¿Mbi tzun na chixmayin tzaju' sketz? Na nk'e'tz ik tan ketz kaporer, nin nk'e'tz ik tan tu' yi chin tz'aknako' cu'n swutz Ryos yi ba'nt xon yi yaje'j. ¹³ Poro yi puntil i'tz: Yi chiRyosil Abraham tu Isaac nin Jacow scyuch' yi e' ketz kamam, i' mmu'lsan yos tu yi yaje'j. Ej nin yi jun Ryosa'tz i te'nin i'a'tz na kocsaj ketz. Nin ya'stzun yi Ryos yi ak'on k'ej Jesús yi tetz Cy'ajl. Ej nin yi Jesús'a'tz ya'stzun yi jun yi mben chijatxolu' tk'ab Pilat, nin yi quinín nchicujiju' tan tele'n liwr.

¹⁴ Wech na chin sant nin i'. Qui'c mu'x til. Poro yi e' cyeru' ja chic'uchu' tan tele'n liwr jun biyolnak.

¹⁵ Ej nin cu' chibiyolu' Jesús yi ak'ol teri itz'ajbil. Poro Ryos je'san tzaj junt tir i' xchixo'l alma'. Nin yi o' ketz o' stiw te'j. ¹⁶ Ma jalu' tan porer yi jun Jesús'a'tz mu'le't yos tu yi yaje'j yi na quil tzaju' yi ba'nt xon. Na Jesús mak'on yi walor i' tan k'ukewe'n c'u'l. Nin tan tu' yi nk'uke' c'u'l te Jesús ja ul yos tuch', nin sak xchiwutzu' yi ya'tz mban.

¹⁷ “Poro ja quim Jesús cyanu' tan paj yi xupsnak cyajtza'klu'. Nin ncha'tz tane'n yi chibajxomu' quinín pujx cya'n yi mbi i' ila'tz na chiban. ¹⁸ Poro tan tu' yi quimichil yi ban i' ja el k'ab Ryos te yi alijt

cyen ta'n scyetz yi e' elsanl stzi' i' tentz. Na alijt cyen cya'n yi tajwe'n tan tijol yi Cristo q'uixc'uj. ¹⁹ Cha'stzun te chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', nin quil cyenu' yi e'chk ajtza'kl cachi', bantz stzaje'n yi quilu'. ²⁰ Nin ko ya'tz chibanu' tz'ul tzun yi jun balaj tiempa'tz. Na tz'ul xchakol Ryos yi Cristo, yi Jesús scye'ju', yi jun yi bixba'nt tan tule'n. ²¹ Poro jalu' chin tajwe'n cunin tan ta'te'n i' tcyaj, jalen cu'n yil nuc'xij cyakil yi at bene'n tzi'n. Na ya'stzun yi alijt cyen tan Ryos scyetz yi e' elsanl stzi' i' sajle'n tunintz. ²² Na je yol Moisés yi talnak scyetz yi e' aj Israel: 'Jepon xtxa'ol Kajcaw yi kaRyosil junt elsanl stzi' i' xchixo'lu', chi wutane'n wetz. Nin tajwe'n yil quibitu' yi mbi cu'n stale' i'. ²³ Na cyakil yi e' yi quil quibit yi mbi stale' yi jun elsanl stzi' Ryosa'tz, sotzel chiwutz sbne', chij Moisés banak cyen.

²⁴ "Na cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz ja chitxol yi at tulbil yi tiemp yi ato' tul jalu'. Ncha'tz Samuel ite'n nin xtxolbila'tz tal i'. Ej nin cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos yi e' jal yi nsken quim Samuel, ncha'tz e' cyetz cyal yi sbajok yi e'chk takle'ne'j yi na bajij tul yi tiemp yi ato' tul jalu'. ²⁵ Na alijt cyen cyak'un yi nk'e'tz ntin tetz cyetz ma na ncha'tz tetz cyeru'. Nin i'tz tan tak'one'n ba'n sketz kacyakil cu'n. Na je talnak Ryos tetz Abraham: 'Tan aã, lwak' wit imbanl squibaj cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt.'* ²⁶ Ja tzun wi't saj xchakol Ryos yi tetz xchakuma'tz, nin bajx mmu'l xchakol skaxo'l ketz tan cyaje'n cyen kilol yi e'chk kajtza'kl cachi' bantz jale'n kabanl," chij Lu' bantz scyetz.

---

* **3:25** Gn 12.3.

4

Lu' tu Wa'n xchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum

¹ Itzun te yi na chitzane't Lu' tu Wa'n tan yol scyetz yi e' wunak cyopone'n tzun nil yi e' pale' tu chijepil yi e' wart cwent yi templo scye'j. Nin ncha'tz yi e' sadusey e' opon nil scye'j. ² Na wi'nin xchi'che'n chic'u'l scye'j Lu' tu Wa'n tan paj yi na chitzan tan chichusle'n wunak, nin tan xtxole'n scyetz yi at itz'e'n junt tir tan tu' yi itz'nak Jesús xchixo'l alma'. ³ Chitx'amxe'n tzun Lu' tu Wa'n nin e' octz cya'n xetze'. E' oc cyen tu' lamij na nsken cu' k'ej. ⁴ Poro wi'nin e' cyocsaj yi xtxolbil yi nsken tal Lu'. E'chk o' lo' mil yaj yi cyocsaj.

⁵ Itzun le junt eklok, nintzun chicham quib cyakil yi e' ajcaw, scyuch' yi e' wi' banl wi', nin scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés le tnum Jerusalén. ⁶ Ncha'tz e' opon Anás yi wi'tz pale', tu Caifás tu Wa'n nin Alejandro, nin cyakil yi e' mas chixonl yi e' wi'tz pale'. ⁷ Cwe'n tzun chitxibal Lu' tu Wa'n chinicy'al, nin e' octz tan jakle'n scyetz:

—¿Mbi jilwutz porer nxcon ita'n tan tulse'n yos tu yi jun yaj yi co'x? ¿nka mbi' bi'ajil nxcon ita'n tan banle'n yi jun jilwutz milawra'tz? —che'ch scyetz.

⁸ Saje'n tzun tlol Lu' scyetz tan porer yi Espíritu Sant:

—I bin jalu' e'u' ajcaw tetz yi katnumil, nin e'u' wi' banl kawil' yi o' xonl k'ajtzun kamam Israel. ⁹ Ntyoḥ bina'tz yi ncho'cu' tan jakle'n sketz yi xē'n mbnix yi jun ba'n te yi jun tal prow yaj yi yabi'x, nin yi xē'n mmu'l yos tuch'. ¹⁰ Na je bin mbane'j: Ba'n quibit tzaju' e'u' kabajxom, nin cyakil e'u' katanum. Yi yaj yi txiclij tzone'je'j, qui'ct yab, ja wi't ul yos tuch'. Poro tan bi' Jesucristo yi aj

Nazaret, yi jun yi je'nak chipajolu' swutz pasyon, yi jun yi itz'ij junt tir xchixo'l alma', i' mu'lsan yos tuch' nin ba'nt xon jalu'. ¹¹ Na yi Jesús'a'tz, ya'stzun yi jun yi c'ub tane'n yi qui ma'wij wutz cyanu' yi e'u' bnol ca'l tane'n. Poro jun cu'n, ja xcon i' chi na xcon yi bajx c'ub yi na cu' le xtx'u'c jun ca'l. ¹² Ej nin cya'l nin junt yi nink xcye' tan kacolpe'n tk'ab e'chk kil, na qui'c nin junt yi ak'ijt tan Ryos yi nink xcye' tan kacolpe'n, —chij Lu' bantz scyetz.

¹³ Itzun yi quilol yi quinín na chixob Lu' tu Wa'n tan yol, nintzun e' el yabtz scye'j. Na nin el chitxum tetz yi e' tu tal sloj wunak. Na nk'e'tz chusijche', poro nin ul tx'akx chic'u'l yi xomnake' te Jesús. ¹⁴ Qui'ct nin tzun ben cyalol tetz Lu' tu Wa'n na qui'c rmeril tan jale'n quil, na txiclij yi yaj xchiwutz yi nsken ul yos tuch'.

¹⁵ Chicawune'n nin tzuntz scyetz Lu' tu Wa'n tan cyele'n tzaj jun tkuj xchixo'l yi cmon. Nintzun e' baj jilon cu'ntz squibil quib. ¹⁶ Itzun cyaltz:

—I bin jalu' ¿mbil che' kulej? na bintzinin i'tz jun chin milawr yi mbnix cya'n. Nin ja wi't quil cyakil wunak yi xe'n mmu'l yos tu yi yaje'j. Qui'c rmeril yi nink kal yi qui'c mbajij, —che'ch tzun squibil quib.

¹⁷ —Che' kaxo'wse' tu' tan cya'l chitxol wit yi jun bi'aja'tz, nin tan qui bene'n lo'on yi jun stziblala'tz xchixo'l cyakil wunak, —che'ch bantz.

¹⁸ Che' chichakol tzun junt tir yi Lu' tu Wa'n nin cyal scyetz, yi qui'c rmeril tan chiyolol, nin tan chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús. ¹⁹ Poro bene'n tzun chitza'wel Lu' tu Wa'n yi chiyol:

—Cho'ku' tan xtxumle'n yi ko ba'n yil kaxom te cyeru' chica'wlu' nka i te yi ca'wl Ryos. ²⁰ Na qui'c

rmeril yi qui'k katxol yi e'chk xtxolbil yi kilnak tan kawutz, nin qui'c rmeril yi qui'k katxol yi e'chk xtxolbil yi kubitnak, —che'ch tzun Lu' tu Wa'n scyetz.

²¹ Itzun yi e' wi' banl wi' yi wi't baje'n chixo'wsal Lu' tu Wa'n, cyele'n tzun chitzakpultz. Na cya'l jale't quil tan chilo'one'n. Ncha'tz quinín e' oc tan chibiyle'n tan tu' yi na chixob scyetz cyakil wunak. Na cyakil yi e' wunak na chitzan len tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos tan yi milawr yi mbnix. ²² Na nsken el ca'wnakix yob yi qui na xon yi jun yaja'tz yi mmu'l yos tuch'.

Yi chic'uchul yi e' creyent chichamil tan xtxole'n yi yol Kataj

²³ Itzun yi cyele'n liwr, nintzun e' opontz scye'j e' cyuch'. Nin baj chitxolil cyakil yi mbi cu'n a'lchij scyetz cyak'un yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' wi' banl chiwi' cyakil yi e' judiy. ²⁴ Ma yi quibital cyakil yi puntil, junit tzun ban yi cyajtza'kl tan nachle'n Kataj, itzun cyaltz tul chi'oración: “Kajcaw, i ilu'a'tz yi Ryos yi bnol tetz yi tcyaj' tu yi wuxtx'otx' tu yi mar, tu cyakil yi bene'n tzi'n. ²⁵ Ej nin cyajnak cyen stz'ibal Luwiy yi xchakumu' yi xtxolbile'j yi talnaku' tetz tan porer yi Espíritu Sant:

‘¿Mbi xac na chinil quib yi e' wunak?

¿Mbi xac yi na chitzane't tan xtxumle'n e'chk takle'n yi qui'c na tak'?

²⁶ Na ja je' chimolol quib cyakil yi e' ajcaw yi ate' bene'n tzi'n wi munt tan contri'n te Kajcaw yi kaRyosil, nin te yi jun yi bixba'nt ta'n tan tule'n tan kacolpe'n.’

²⁷ “Ja bin el cu'n te yi xtxolbila's yi alijt cyen Ta', na bintzinin ja cu' chichamol quib Herodes tu Poncio Pilato tzone'j scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy, nin scyuch' yi e' katanum aj Israel tan contri'n te Cy'ajlu', yi Jesús yi wi'nin xanil, nin yi bixba'nt tanu' tan kacolpe'n. ²⁸ Ej nin yi cyoque'n yi e' wunaka'tz tan contri'n te Cy'ajlu', ja el cu'n te yi txumijt cyen tanu', nin yi alijt cyen tanu'.

²⁹ “Ma jalu' Ta', na chitzan tan kaxo'wse'n, poro tak' tzaju' kachamil tan xtxole'n yi yolu' na yi o' ketz o' xchakumu'. ³⁰ Ncha'tz tak' tzaju' yi poreru' tan kaxcyewe'n tan tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'x, nin tan kabnol e'chk milawr tan bi' Jesús yi Cy'ajlu', yi jun yi wi'nin xanil,” che'ch bantz tul chi'oración.

³¹ Itzun yi stzaje'n wi' chi'oración ninin yucan yi ama'l kale chichamone't quib tan porer Ryos. Nin baj oc len lac'p yi Espíritu Sant tetz cyalma'. Nin mas tcunin saj chichamil tan xtxole'n yol Kataj.

Junit ban chimebi'l chicyakil cu'n

³² Cyakil yi e' yi k'uklij chic'u'l te Ryos junit ban cyajtza'kl nin junit ban chitxumu'n. Cya'l nin jun a'lon yi tetz cun tu'k yi at tuch', ma na ja chich'ey len quib squibil quib. ³³ Jale'n nin tzun ban chichamil yi e' apostl tan xtxole'n yi x'e'n titz'e'n junt tir Jesucristo xchixo'l alma'. Nin tak' Kataj banl squibaj. ³⁴ Qui'ct nin jun na sotz c'u'ltz xchixo'l. Na yi e' yi at wi'nin chitx'otx' na chic'ay nin jun pi'x, nin yi e' yi at cobox chica'l na chic'ay nin jun, ³⁵ nin na opon yi jamel cya'n xchiwutz yi e' apostl. Ma yi e' apostl na baj chijatxol scyetz yi e' yi qui'c chiwa'. ³⁶ At tzun jun yaj yi na bi'aj X'ep, poro

nin oc cyak'ol yi e' apostl junt bi'-tz. Bernabé tzun cyulejtz. (Yi na elepont yi jun bi'aj i'tz aj ich'eyanl.) Yi jun yaja'tz i' jun xonl Leví, nin i' jun aj Chipre. ³⁷ Bene'n tzun c'ayil i' jalaj xtx'otx' nin opon tcy'al yi jamel xchiwutz yi e' apostl.

5

Ananías tu Safira

¹ At tzun jun yaj yi na bi'aj Ananías. Nin Safira bi' yi txkel. Nintzun ben chic'ayil jalaj chitx'otx'.

² Poro jun tzun chiwutz bantz tu yi txkel tan cabse'n cyen noc yi jamel yi tx'otx'. Ma yi mas, ya'stzun yi ben tcy'al Ananías tan tak'le'n scyetz yi e' apostl, chi ntina'tz nink jamel yi tx'otx'a'tz. ³ Yi tpone'n Ananías swutz Lu', nintzun tal Lu'-tz tetz:

—Ananías, ¿mbi tzuntz mawak' ama'l tetz Bayba'n, yi ncu' atxumul yi wi awak' tetz yi Espíritu Sant? Na ja cyaj cyen acabsal noc te yi mero jamel yi tx'otx'. ⁴ Bintzi, awetz yi tx'otx' yi ntaxk ac'ay, nin awetz klo' yi jamel yi mac'ay. Poro ¿nxac mawak' ama'l te jun ajtza'kla'tz? Na nk'e'tz cho'n ncu' ajalul yi wi awak' tetz jun wunak ma na cho'n ncu' ajalul wi awak' tetz Ryos.

⁵ Yi tbital Ananías yi yole'j, saje'n tzun colpujtz, nintzun aj makij yi xewtz. Ma yi e' mas wunak wi'nin chixobe'n yi quibital yi xtxolbila'se'j.

⁶ Ej itzun te yi nsken wi't quim Ananías nintzun e' oc cobox xicytz tan tole'n cu'n wankil tul jun xbu'k nin e' bentz tan mukle'n.

⁷ E'chk oxix nin lo' or yi mukxle'nix Ananías yi tule'n tzaj yi txkeltz. Qui'c nin mu'x tal tetz tajal yi mbi cu'n bajij te chmil. ⁸ Toque'n tzun Lu' tan jakle'n tetz:

—Safira, al tzaj swetz, ¿ya'tz nin pe' mbene't yi tx'otx' ita'n chi yi ntal yi awuchmil?

—Ya'tz nin bin ta', —chij Safira.

⁹—Bit nin yi e' yi na chitencan tzi'n. Ya'stzun yi e' yi ja xcha'k tan mukle'n yi awuchmil. Nin ncha'tz aḡ, ḡquimok nin cḡben ticy'le'n cya'n. Na ḡnxac mo'c iyol te'j tan pile'n yi Espíritu tetz Kajcaw?

¹⁰ I nin tzun bana'stz, na te yi ite'n nin tkuja'tz saje'n colpuj Safira swutz Lu', nin aj makij yi xew. Nin nsken quim i' yi cyocompone'n yi e' xicy. Nintzun el tzaj quicy'altz. Nin e' ben tan mukle'n xlay yi chmil. ¹¹ Toque'n tzun lac'p jun chin xo'w scyetz cyakil yi cmon creyent, nin scyuch' cyakil yi e' yi baj quibital yi jun xtxolbila'tz.

Yi bnixe'n wi'nin e'chk milawr

¹² Ma yi e' apostl wi'nin milawr mbnix cya'n xchixo'l wunak. Ej nin cho'n na chicham quib cyakil yi e' creyent le galer yi na bi'aj Tetz Salomón, yi at cwent yi templo. ¹³ Poro cya'l nin jun scyetz yi e' mas wunak yi nquiwx c'u'l tan tocompone'n xchixo'l. Na wi'nin jale'n chik'e'j yi e' apostl xchiwutz cyakil wunak. ¹⁴ Wi'nin tzun xch'uye'n tajlal yi cmon, na wi'nin e' cyocsaj yi yol Kajcaw Jesús. Quin tech nin yaj nin quin tech nin xna'n yi cyocsaj. ¹⁵ Ncha'tz wi'nin yabi'ḡ baj el tzaj ticy'le'n tbe' cyak'un yi e' wunak. At e' yi ate' wi'ak chisoc, na yi cyajbil i'tz tan ticy'e'n cu'n yi mujil Lu' squibaj, bantz tule'n yos scyuch'. ¹⁶ Ncha'tz at wunak yi cho'n nchisaj lakak e'chk tnum yi at naka'jil Jerusalén. Cy'a'n yabi'ḡ cya'n, scyuch' yi e' yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil. Nintzun ul len yos scyuch' chicyakil cu'n.

Yi chiq'uixpe'n Lu' tu Wa'n

¹⁷ Itzun yi wi'tz pale' nintzun jal jun chin chi'ch c'u'lal tetz scyuch' yi e' sadusey yi xomij chiwi' te'j. ¹⁸ Cyoque'n tzuntz tan chitz'amle'n yi e' apostl, nin e' octz cya'n xetze'. ¹⁹ Poro lak'bal tule'n jun ángel cwent Kajcaw tan jakle'n yi puertil yi xetze', nintzun e' baj el liwr. ²⁰ Itzun tal yi ángel scyetz:

—Quibene'nk le templo nin txolwok scyetz cyakil wunak yi xe'n ljal yi ac'aj itz'ajbil cya'n, —stzun yi ángel bantz scyetz.

²¹ Yi wi't quibital yi yola'se'j nintzun e' ajtz. Nin yi tule'n skil nintzun e' octz tan chichusle'n wunak le templo.

Itzun te yi na chitzan cyetz tan xtxole'n yi yol Ryos le templo, chichamol tzun quib yi wi'tz pale', scyuch' yi e' xomij chiwi' te'j, nin scyuch' cyakil yi e' wi' banl chiwi' yi e' aj Israel. Ma yi chichamol quib nintzun ben chimantar tan quicy'le'n tzaj yi e' apostl yi ate' xetze' tane'n. ²² Poro yi cyocompone'n yi e' aj tx'amij xetze', cya'l junt at xetze'. Chipakxe'n tzaj tzuntz tan talche'n stziblal scyetz yi e' wi'tz pale'. ²³ Itzun cyaltz:

—Ma jalu' e'u' kawutzile'n, yi nkopon xetze' lamij cyakil cu'n. Ncha'tz txiclche' nin yi e' q'uicy'lom stzi'ak e'chk puert. Poro yi nko'c xetze' cya'l at, —che'ch bantz.

²⁴ Yi tbital yi jepil wart cwent yi templo, nin yi tbital yi wi'tz pale' yi chiyol yi e' ajtx'amij, quinín el chitxum tetz yi mbi sbajok nin yi na'l tzajpont wi'. ²⁵ I cunin na chitzan tan txumu'n yi topone'n jun tan talche'n scyetz:

—Yi e' yaj yi e' oc cyanu' xetze' ewt, cho'n ate' cye'tz le templo tan chichusle'n wunak, —stzun yi juna'tz bantz.

²⁶ Chibene'n tzun chijepil yi e' wart scyuch' yi e' aj tx'amij, tan chichakle'n. Penin sk'il chisaje'n chimoxol, na nin cyek xchi' yi e' wunak yi xomij chiwi' scye'j yi e' apostl. Na ko tzun xe'n cho'c yi e' wunak tan chic'oxle'n tan c'ub. ²⁷ Ma yi cyopone'n scye'j yi e' wi' banl wi', nintzun e' cu' txicba'ntz xchiwutz. Toque'n tzun yi wi'tz pale' tan jakle'n scyetz:

²⁸ —I bin jalu' ¿qui pe' nkal tzitetz tan qui't itxolil yi mbi eka'n tan yi jun yaja'tz? Poro quinin mo'c te iwi'wok na ja wi't baj quibital cyakil wunak yi ichusu'n. Ncha'tz na cxtzanwok tan talche'n yi o' nkabiyon cu'n yi yaja'tz.

²⁹ Bene'n tzun tlol Lu' tu yi e' mas apostl:

—Mas tajwe'n yil kaban tane'n yi tajbil Ryos, swutz yi cyajbil wunak. ³⁰ Na yi chiRyosil yi e' kamam kate', i' nje'san tzaj yi Jesús'a'tz xchixo'l alma', yi jun yi nje' chipajolu' wutz pasyon tan biyle'n cu'n. ³¹ Nin Ryos te'n nin mmak'on k'ej i', na cho'n c'olchij i' le sbal, nin ja oc ta'n tetz wi'tz bajxom, nin tetz colol ketz. Ya'stzun tulej Ryos bantz je'n katx'ixpul yi kajtza'kl tan jale'n cuybil kapaj yi o' aj Israel. ³² Ej nin yi o' ketz o' stiw te'j. Ncha'tz yi Espíritu Sant yi na tak' Ryos scyetz cyakil yi e' yi na cyek xchi' i', i' stiw te'j, —stzun Lu' scyetz.

³³ Poro yi quibital yi e' pale' yi txolbila'se'j nintzun chi'ch mas chic'u'l scye'j nin klo' e' octz tan chibiyle'n cu'n. ³⁴ Poro nintzun je' txiclok jun scyeri yi e' parisey yi wi'nin k'ej yi na bi'aj Gamaliel, nin cawuntz tan cyele'n jun tkuj yi e'

apostl xchixo'l. ³⁵ Bene'n tzun tlol i' scyetz yi e' mas pale':

—E'u' intanum, or quilu' yi mbi'tz yi na chitzanu' tan xtxumle'n scye'j yi e' yaja'tz. ³⁶ Na ulk tx'akx chic'u'lu' yi mbi banak Teudas. Na yi i' tetz tocsaj tib nim. Nin ja lo' chixom cyaj cient wunak te i'. Poro yi cwe'n biyij, ja tzun che'l xit yi e' yi e' xom te'j. ³⁷ Ncha'tz yi xone'n tiemp nin yi je'n yi censo ite'n nin bana's te yi junt yaj yi na bi'aj Judas yi aj Galilea. Na quin tech nin wunak xom chiwi'-tz te'j. Poro yi cwe'n biyij, e' baj len xit cyakil yi e' yi xom chiwi' te'j. ³⁸ Cha'stzun te, ba'n tcu'n qui'c cyaj cyenu' scye'j. Nin quil che' chixuxu'. Na ko tetz tu' wunak yi ajtza'kl yi na chitzan tan xtxole'n, tz'elpon c'u'l. ³⁹ Poro ko tetz Ryos, quil chixcye'u' tan xite'n. Ej nin lastum yi ko cho'n na chitzanu' tan oyintzi' tu Ryos, —stzun Gamaliel bantz scyetz.

⁴⁰ Ba'n tzun ban yi xtxumu'n Gamaliel xchiwutz. Chichakxe'n tzun yi e' apostl nin e' oc tan chibiyle'n tan xicy'xab. Ma yi wi't chilo'one'n, nintzun e' octz tan chicawe'n tan qui't chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús. Kalena's tzun cyele'n tzakpu'ntz. ⁴¹ Ma yi cyele'n yi e' apostl xchiwutz yi wi' banl wi', wi'nin chitzatzine'n, na nin jal chik'ej swutz Ryos tan tu' yi nchitij q'uixc'uj tan paj yi baj chitxolil yi mbi eka'n tan Jesús. ⁴² Qui'c nin jun k'ej yi najk chuje' tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan Jesús yi i' yi Cristo. Na cyakil nin k'ej ja chitxol le templo nin lakak e'chk ca'l.

Yi chibixewe'n juk diácono

¹ Itzun bantz yi xch'uye'n tajlal yi cmon creyent, nintzun jal mu'x̄ tal oyintzi' x̄chixo'l yi e' creyent griego scyuch' e' creyent hebreo tan paj yi qui na ak'lij x̄ch'eybil cyetz yi e' xma'lca'n griego, yi quimnak quichmil. ² Chichakxe'n tzun yi e' creyent cyak'un yi e' apostl, itzun cyaltz scyetz:

—Quil sc'ul yil kil cyen yi xtxole'n yi yol Ryos tan jatxle'n x̄ch'eybil cyetz yi e' xma'lca'na'tz.

³ Cha'stzun te e'u' kajwutz, chisicy'e'nu' juk yaj x̄chixo'lu' tan chixcone'n te yi ak'una'tz. Tajwe'n tan je'n txa'ij juk balaj yaj yi nojnak cyalma' tan yi Espíritu Sant nin yi tz'aknak cu'n e' tu chitxumu'n.

⁴ Ma yi o' ketz, kocopon il tan nachle'n Kataj, nin tan xtx'olche'n xo'l yi yol i'.

⁵ Yi quibital yi e' mas kajwutz yi xtxolbila'se'j, tircunin tzun e', e' tzatzin te'j. Nintzun je' chitxa'ol Esteban, jun yaj yi k'uklij c'u'l te Kataj Ryos, nin yi nojnak talma' tan yi Espíritu Sant. Ncha'tz Li'p tu Prócuru, nin Nicanor, tu Timón, tu Parmenas, tu Laḡ, yi jun aj Antioquía yi cho'n xomij wi' te ketz kacstumbr yi o' judiy. ⁶ Cyopone'n tzun ticy'le'n yi e' yaja'tz x̄chiwutz yi e' apostl. Nintzun je' cyak'ol yi e' apostl chik'ab x̄chiwi', nin e' octz tan nachle'n Kataj squibaj.

⁷ Wi'nin bene'n lo'on yi stziblal yi yol Kataj, nin wi'nin x̄ch'uye'n tajlal yi cmon creyent Jerusalén. Ncha'tz wi'nin pale' cyocsaj yi yol Kataj.

Yi xtx'amxe'n Esteban

⁸ Inti Esteban i'tz jun yaj yi nternin k'uklij c'u'l te Kataj. Nin tan yi banl tu porer Kataj bnix wi'nin e'chk milawr ta'n x̄chixo'l wunak.

⁹ Cyoque'n tzun cobox tan wak' ib tu Esteban. Yi e'a'tz e' cwent yi sinagoga kale na chibenakit yi e' yi na chibi'aj Elnake' Liwr. Ncha'tz at cobox tkan aj Cirene, nin cobox tkan aj Alejandría tu cobox aj Cilicia nin cobox aj Asia. Cyakil yi e'a'tz e' oc tan wak' ib tu Esteban. ¹⁰ Poro quinín tzun e' xcyé' te'j na yi Espíritu Sant ak'ol tetz yi tajtza'kl i'. ¹¹ Cyoque'n tzun yi e'a'tz tan tak'le'n xo'c scyetz cobox tkan wunak tan cyalol yi ja quibit yi na tzan Esteban tan jisle'n Moisés tu Ryos. ¹² Tan yi ajtza'kla'tz e' xcyé' tan tocse'n chic'u'l cyakil wunak, na nin cyal yi contr Esteban te Ryos. Ncha'tz e' xcyé' tan tocse'n chic'u'l yi e' wi' banl wi' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Chibene'n tzun cyakil yi e'a'tz tan stz'amle'n Esteban. Ma yi xtx'amxe'n cya'n, nin ben quicy'altz xchiwutz yi e' wi' banl wi'. ¹³ Ncha'tz at e' stiw yi opontz cya'n yi la'jil cu'n xcon cya'n tan tak'le'n til Esteban. Je cyale'j:

—Yi yaje'j quinín na tane' tan jisle'n yi katemplo yi wi'nin xanil, nin qui na tane' tan jisle'n kaley. ¹⁴ Ej nin ja kubit yi ntal i': “Yi Jesús yi aj Nazaret cupon xch'ukil yi katemplo, nin jepon xtx'ixpul yi chusu'n yi cyajnak tk'ol Moisés sketz, stzun,” —che'ch bantz.

¹⁵ Ma yi bene'n chixmayil yi e' wi' banl wi' yi ate'tz yi wutz Esteban, i cunin wutz jun ángel tane'n.

7

Yi jilone'n Esteban tan colol tib

¹ Bene'n tzun jakol yi wi'tz pale' tetz Esteban:

—¿Bintzi pe' cyakil yi yole'j yi na chitzan wunak tan talche'n?

² Bene'n tzun tlol Esteban scyetz:

“E'u' wutzile'n nin e'u' intanum, quibit tzaju' yi xtxolbil yi swale' scyeru'. Yi at tzaj k'ajtzun kamam Abraham Mesopotamia, yi ntaxk najan i' Arán, xchaj tib kaRyosil swutz i', yi kaRyosila'tz yi wi'nin k'ej. ³ Itzun tal Ryos tetz: ‘Il cyen yi atanum, nin ilwe' cyen yi e' axonl, nin ba'n cǎben tul junt tnum yi tzinchaje' tzatz,’ stzun Ryos bantz tetz.

⁴ “Cyaje'n cyen tzun tilol i' yi ama'l cwent yi e' Caldeo. Nin cho'n bene'ntz tan najewe'n le tnum Arán.

“Ma yi quime'n yi taj, nintzun icy' tzaj tcy'al Ryos le tnume'j kale najlcho't jalu'. ⁵ Poro quinín tetzaj i' squierk mu'ǎ tal te yi ama'le'j yi suk Ryos tetz. Na quinín tetzaj i' siquierk mu'ǎ tal chi na jop jalaj kukan. Wech na suki'nt tan Ryos tetz, nin scyetz yi e' nitxajil i' yi ntaxk tzaj jal nitxajil. ⁶ Nin ncha'tz tal Ryos tetz: ‘Yi e' amam chocopon tetz awer nak tul junt tnum, nin chocopon tetz chiesclaw yi e' aj tnuma'tz, nin xchibuchlok cyaj cient yob.’ ⁷ Poro ncha'tz tal Ryos: ‘Che' incawse' yi e' wunaka'tz le jun tnuma'tz kale chibene't pres. Nin tzan tzaj tlen chelu'l junt tir wa'n xchik'ab. Nin chocopon tan inc'u'laje'n tul yi ama'le'j.’ ⁸ Ncha'tz suk Ryos junt xtxolbil tetz Abraham, nin tan xchajle'n yi tz'elepon k'ab i' te'j, ja tak' i' jun ca'wl tetz Abraham yi tajwe'n tan bnol i' yi circuncisión. Nin tajwe'n tan bnol tane'n i' scyuch' cyakil yi e' xonl. Ma yi tele'n tiemp ja jal jun nitxajil Abraham yi Isaac bi'. Ej nin le waxoki'n k'ej nintzun bajij circuncidar i'-tz. Ncha'tz ite'n nin ban Isaac te tetz cy'ajl yi na bi'aj Jacow. Nin ncha'tz ite'n nin ban Jacow scye'j yi coblaj tetz cy'ajl, yi ya'stzun yi e' kamam.

⁹ “Ma yi tele'n tiemp, yi e' kamam kate'a'tz nin chi'ch chic'u'l te yi quitz'un yi na bi'aj X̄ep. Nin ben chic'ayil scyetz yi e' aj Egipto. Poro xomij nin yi banl Ryos te X̄ep. ¹⁰ Na nin oc Ryos tan colche'n tk'ab e'chk il. Nin ja jal k'ej i' swutz Faraón, yi rey tetz Egipto, na nin oc i' tetz chijepil najal Faraón scyuch' cyakil yi e' aj Egipto.

¹¹ “Itzun yi cwe'n jun chin wutzile'n we'j le tnum Egipto nin Canaán, wi'nin tzun q'uixc'uj ate' cu'nt yi e' kamam kate' tan paj, na qui'c chiwa' njal.

¹² “Ma yi quibital Jacow yi at ixi'n jalen Egipto, nintzun e' ben x̄chakol yi e' kamam kate' tan ticy'le'n. Ya'stzun bajx tir quikan. ¹³ Poro jalen yi ca'p tir quikan kalena's tzun x̄chajol tib X̄ep x̄chiwutz yi e' stzicy. Nin ya'stzun yi techal yi rey Faraón chiwutz yi e' xonl X̄ep.

¹⁴ “Bene'n tzun mantar X̄ep tan quicy'le'n tzaj yi taj, cyuml yi e' stzicy i', tuml cyakil chinajal yi ate' len Canaán. I'tz oxc'al tu o'laj chixone'n.

¹⁵ Cha'stzun te yi tpone'n Jacow Egipto, kale quime't i' scyuch' yi e' mas kataj cy'e'x. ¹⁶ Nin yi xone'n tiemp taje'n tzaj tzun ticy'le'n chiwankil tan tule'n Siquem. Cho'n chicwe'n mukij le jun ama'la'tz yi lok'nak Abraham scyetz e' cy'ajl Hamor.

¹⁷ “Itzun yi txant tan tpone'n yi tiemp tan tele'n k'ab Ryos te yi suki'nt fa'n tetz Abraham, nskén wi't chipuc'un yi e' aj Israel jalen Egipto.

¹⁸ “Ma yi tele'n tiemp, apart tzun junt rey octz tan chicawe'n yi e' aj Egipto. Poro qui tajske'n yi junt reya'tz wutz k'ajtzun X̄ep. ¹⁹ Cha'stzun te toque'n yi jun reya'tz tan chisuble'n nin tan

chibuchle'n e' katanum. Na, oc i' tan banle'n puers scyetz tan tele'n chijo'lil chinitxa' yi inak cu'n chitz'ij, bantz chiquime'n. ²⁰ Ej nin te yi tiempa'tz ya'stzun yi titz'e'n Moisés. Chumbalaj nin i' yi titz'e'n. Ej nin ja chixcye' yi e' taj xtxu' tan tewe'n xe chica'l tetz ox xaw. ²¹ Ma yi cyaje'n cyen coli'n tan quime'n klo', nintzun nojcyen yi me'l Faraón te'j. Nin saj tcy'al, nin octz tan xch'uysel'n, chi ik tal nin i' bantz.

²² “Itzun yi xch'uye'n, nintzun chuslij te cyakil yi cyajtza'kl yi e' aj Egipto. Na chin tz'aknak cu'n i' bantz tan yol, nin chin list nin i' tan banle'n alchok e'chk takle'n.

²³ “Ma yi stz'ake'n ca'wnak yob tan Moisés, nintzun ul tx'akx tc'u'l tan chixajse'n yi e' tetz tanum yi e' aj Israel yi ate'tz le tnuma'tz. ²⁴ Nin yi tpone'n kale ate't nintzun tiltz yi na tzan buchle'n jun aj Israel tan jun aj Egipto. Toque'n tzun Moisés tan colche'n yi jun aj Israela'tz. Ej nin junawes cwe'n biyol i' yi jun aj Egipto. ²⁵ Na le wutz tajtza'kl Moisés yi sken el chitxum yi e' tetz tanum yi xconk i' tan Ryos tan cyelse'n liwr xchik'ab yi e' aj Egipto. Poro yi e' aj Israel quinín el chitxum tetz.

²⁶ “Itzun le junt eklok, noje'n pon tzuntz scye'j cob tanum i' yi na choyintzin squibil quib. I klo' taj i' yi nink chibansaj quib, na je ben tlol scyetz: ‘Yaj, ¿nxac na ibiywok itib? na itanum itib,’ stzun i' scyetz. ²⁷ Poro itzun yi aj paj scyetz yi cob yaja'tz a'lon nin tetz Moisés: ‘¿Na' mmak'on ama'l tzatz tan awoque'n tetz ajcaw skibaj, nin tan pujle'n kaxo'l? ²⁸ ¿Na pe' awaj chin abiy cu'n chi awulej yi aj Egipto ewt?’ stzun i' bantz tetz Moisés. ²⁹ Yi tbital Moisés yi yola'se'j, nin el xtxum tetz yi nskén

el xit yi stziblal yi quim jun aj Egipto ta'n, nintzun el ojktz. Cho'n tzun tpone'n i' le tnum Madián tan najewe'ntz. Awer nak i' bantz xchixo'l yi e' aj Madiána'tz. Nin ya'stzun jale't cob cy'ajl i'.

³⁰ “Ej itzun yi tele'nt ca'wnak yob, xchajol tzun tib yi ángel tetz Ryos swutz i' le jun ama'l tz'inunin tu', naka'jil yi wutz Sinaí. Cho'n xchajol tib xo'l xak jun tal pucuj tze' yi na tzan k'a'kl. ³¹ Yi bene'n tilol, nintzun el yabtz te'j. Nintzun oc xkansal tib noct tan xmaye'n. Bene'n tzun tbital yi yol Kajcaw: ³² ‘I ina'tz in chiRyosil yi e' ataj cy'e'x, in Ryosil Abraham, in Ryosil Isaac, nin in Ryosil Jacow,' stzun Ryos bantz. Poro yi Moisés wi'nin lucnewe'n tan xo'w nin quinín nimsaj c'u'l tan bene'n xmayil. ³³ Saje'n tzun tlol Kajcaw tetz: ‘Cy'ajwe' len axajab, na wi'nin xanil yi ama'l kale txiclquiixe't. ³⁴ I bin jalu', na wil yi chin q'uixc'uj nin ate' cu'nt yi e' wetz inme'l incy'ajl jalen Egipto. Na na wit yi na chitx'ayne'. Ja bin chincu'ul tan chicolpe'n. Nin na waj yil cäben Egipto tan chicolpe'n,' chij Ryos bantz tetz.

³⁵ “Poro te yi at tzaj Moisés Egipto, quinín a'wíj wutz cyak'un yi e' tetz tanum, na cyalnak tetz: ‘¿Na' nmak'on ama'l tzatz tan awoque'n tetz ajcaw skibaj, nin tan pujle'n kaxo'l?’ che'ch.

“Poro ilenin ja ben chakij junt tir Moisés tan porer yi ángel, na ya'stzun tajbil Ryos tan bene'n tan chicolpe'n yi e' tetz tanum yi ate' Egipto, nin tan toque'n i' tetz chibajxom. ³⁶ Ej nin ya'tz nin bantz na i' e' icy'ane'l tzaj yi e' kamam kate' jalen Egipto. Ej nin wi'nin e'chk milawr bnix ta'n Egipto. Nin ncha'tz bnix milawr ta'n wi yi Cyak Mar, nin ncha'tz le ama'l yi tz'inunin tu'. Ej nin

wi'nin e'chk milawr bnix ta'n tul yi ca'wnak yob yi e' a'tij tul e'chk ama'la'tz. ³⁷ Ncha'tz ite'n nin Moisésa'tz a'lon scyetz yi e' kamam yi sjalok junt elsanl stzi' Ryos. Je yol i'e'j: 'Sjalok junt elsanl stzi' Ryos xchixo'lu', chi wutane'n wetz. Nin tajwe'n yil quibitu' cyakil yi stale' i', stzun Moisés banak. ³⁸ Nin ncha'tz ite'n nin Moisésa'tz yi a'tij xchixo'l yi e' kamam kate' le ama'l tz'inunin tu'. Ej nin ite'n nin Moisésa'tz yi jilon tetz yi ángel tetz Ryos wi'wtz Sinaí. Ej nin i' tz'amon te yi xtxolbil yi na tal yi xe'n na jal kutz'ajbil. Ej nin ja cyaj cyen stz'ibal tetz ketz.

³⁹ "Poro yi e' kamam kate' quinín cho'c c'ulutxum jak' ca'wl i', ma na e' oc tan telse'n k'ej. Ej nin ja klo' chipakxij junt tir jalen Egipto.

⁴⁰ Na nin cyal tetz Aarón: 'Na kaj yil sbanu' cobox karyosil tan bajxe'n skawutz, na yi jun Moisésa'tz yi o' elsan tzaj Egipto alo' mbent,' che'ch bantz.

⁴¹ Cyoque'n tzuntz tan banle'n jun teblal jun ne'x wacx. Nin yi bnixe'n nin e' octz tan toye'n chitx'ixwatz swutz. Wi'nin chitzatzine'n cyentz te yi juna'tz yi cu' chibnol.

⁴² "Cha'stzun te e' cyaje'n cyen tilol Ryos, bantz chibnol yi cyetz cyajbil. Nin e' octz tan c'u'laje'n yi e'chk tx'uml yi at tcya'j. Na ya'stzun yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos:

'Axwok aj Israel,

lastum yi quinín itak'wok itx'ixwatz swetz,

tul yi ca'wnak yob yi ncxonwok le ama'l tz'inunin tu'.

⁴³ Ma na ja ben ipalol yi iteri iryosil yi na bi'aj Moloc,

tu yi teblal yi junt iryosil yi i'tz tx'uml yi ocnak bi' ita'n tetz Refán.

Ej nin ja cxo'cwok tan palche'n yi e'chk teblala'tz yi bnixnak ita'n tan c'u'laje'n.

Cha'stzun te tan paj yi jun itajtza'kla'tz yi ncu' itxumul cxelepon inlajul.

Nin cho'n cxoponwok swutz len Babilonia,' stzun Ryos banak cyen.

⁴⁴ “Ncha'tz yi ate' tzaj yi e' kamam kate' le ama'l yi tz'inunin tu' ja bnix yi jun mantiala'tz cya'n kale najewe't Ryos. Ej nin yi jun mantial ya'stzun yi jun mantial yi Ryos ncawun tetz Moisés tan banle'n. Nin ja bnix ta'n quib yi teblal yi chajlij tetz.

⁴⁵ Ej nin ite'n nin mantiala'tz yi cy'a'n tan Josué yi quicy'e'n tzaj wi a' Jordán. Ej nin ite'n nin mantiala'tz yi ul cyak'un tul yi luware'j kale najlche't yi e' awer nak sajle'n yi e' el lajul Ryos, bantz chinajewe'n yi e' kamam kate' tul. Ej nin ja xcon yi jun mantiala'tz jalen te yi tiemp tetz rey Luwiy. ⁴⁶ Ma yi jale'n k'ej k'ajtzun Luwiy swutz Ryos nintzun octz tan jakle'n ama'l tetz, tan bnol junt ca'l Kataj Ryos, yi Ryosil kamam Jacow banak.

⁴⁷ Poro quinín ak'lij ama'l tetz, ma na Salomón je'san tetz yi jun ca'la'tz. ⁴⁸ Poro na el katxum tetz yi nk'e'tz cho'n najlij yi ketz kaRyosil, yi wi'nin k'ej, tul jun ca'l yi wunak tu' bnol tetz. Na je bin yi tz'iba'nt cyen tan jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz:

⁴⁹ ‘Yi tcya'j, ya'stzun inc'olchbil.

Nin yi wuxtx'otx', ya'stzun tujbil wukan.

¿Xe'n tzun bnix jun inca'l ita'n tetz wujbil?

⁵⁰ Na in bin bnol tetz cyakil yi e'chk takle'n yi at bene'n tzi'n,' stzun Ryos banak cyen.

⁵¹ “Ncha'tz yi e' cyeru' —chij Esteban scyetz— qui'c nin pakbe'n tetz te cyajtza'klu'. Na chin tze'tzuj nin te cyalma'u'. Nin chin chcan nin chiwi'u'. Na ncha'tz e'u', e'u' contr te yi Espiritu Sant, quib yi banake' yi e' kamam kate' sajle'n. ⁵² Na čna' nin scyetz jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz yi quinín ncho'c yi e' chimam chite'u' tan buchle'n? Na ja cho'c tan chibiyle'n cyakil yi e' yi chitxolnak yi tulbil yi jun čchakum Ryosa'tz yi qui'c mu'č til. Ej nin ite'n nin ncyuleju'a'tz te yi juna'tz yi ulak nin. Na ja či'ch čic'u'lu' te'j, nin ja cho'cu' tan biyle'n cu'n. ⁵³ Wech ak'ij cyen yi ca'wl Ryos čchik'abu' cyak'un yi ángel, poro quinín na chibanu' tane'n,” chij Esteban ban scyetz yi e' wi' banl wi'.

Yi če'n cu'n quime'n Esteban

⁵⁴ Itzun yi bene'n quibital yi txolbila'se'j yi tal Esteban, wi'nin tzun čchi'che'n čic'u'ltz te'j. Nin baj chixitx'ul xi'il čiwi' tan paj či'ch c'u'lal. ⁵⁵ Ma tetz Esteban, nojnak yi talma' tan yi Espiritu Sant. Nintzun xmayinintz tcya'j. Nin ben tilol yi pak'puchal Ryos, tu Kajcaw Jesús yi cho'n txiclij le sbal Ryos. ⁵⁶ Bene'n tzun tlol scyetz yi e' wu-naka'tz:

—Quibit tzaju', na wil nin yi ja je' c'abxuj yi tcya'j, nin na wil nin yi txiclij yi Bajx Cy'ajol le sbal Kataj Ryos.

⁵⁷ Poro yi e' cyetz, nin e' čch'in te'j. Nin baj cu' chijopol čičhin tan qui quibital yi yol i'. Nin e' baj ben niltz te'j tan stz'amle'n. ⁵⁸ Tele'n tzun quicy'altz solte'j yi tnum, nin e' baj octz tan c'oxle'n tan c'ub.

Ma yi be'ch cyetz yi contr Esteban, cho'n cyaje'n cyen cyak'oltz swutz jun xicy yi na bi'aj Saulo. ⁵⁹ Ma te yi na chitzan tan c'oxle'n nin c'ub te Esteban, nin oc tetz Esteban tan nachle'n Ryos. Itzun taltz tul yi oración: “Wajcaw Jesús tcy'aj ninu' walma'.”

⁶⁰ Yi wi't tlol i' yi yola'se'j cwe'n tzun mejloktz, nin chin wi' nin bantz tan yol, itzun taltz: “Wajcaw, quil xtxumu' quil yi e' wunake'j yi na chitzan tan inc'oxle'n tan c'ub,” stzun i'.

Na nin tal yi yola'tz yi quime'n.

8

¹ Inti yi jun xicya'tz yi na bi'aj Saulo wi'nin stzatzine'n i' yi quime'n Esteban.

Yi toque'n Saulo tan chibuchle'n yi e' cmon creyent

Itzun bantz, ite'n nin k'eja'tz yi toque'n chibuchle'n yi cmon creyent Jerusalén. Nin cyakil yi cmon creyent nin e' baj el xittz lakak e'chk ama'l cwent Judea tu Samaria. Ntin cu'n e' apostl, quinín e' el ojk. ² Poro at cobox wunak yi na cyek xchi' Ryos yi e' octz tan mukle'n yi wankil Esteban. Wi'nin o'kl e' bantz te'j. ³ Ma tetz Saulo nternin na tzan tan chibuchle'n yi e' cmon creyent. Txol cunin tzun bene'ntz lakak chica'l tan chijutene'l tzaj yi e' yaj tu xna'n, nin e' baj oc ta'n xetze'.

Yi toque'n xtxole'n yi balaj stziblal Samaria

⁴ Poro yi e' yi e' baj el xit tulak e'chk ama'l, nintzun e' octz tan xtxole'n yi yol Ryos scyetz yi e' wunak kale e' opone't. ⁵ Ncha'tz Li'p, cho'n cwe'n pon i' Samaria, nin octz tan xtx'olche'n xo'l

yi mbi eka'n tan Cristo scyetz yi e' aj Samariaja'tz. ⁶ Ma yi e' wunak nin cyak' ama'l tan tbite'n yi mbi cu'n na tzan i' tan txhole'n. Ncha'tz quil yi e'chk milawr yi mbnix ta'n. ⁷ Nin ja quil yi wi'nin espíritu cwent Bayba'n yi e' el len xchiwankil wunak tan Li'p. Wi'nin chiäch'ine'n yi e' espírituja'tz yi cyele'n le chiwankil wunak. Ncha'tz at wi'nin e' yi ye'uj chiwankil scyuch' e' co'x yi baj ul len yos scyuch'. ⁸ Cha'stzun te wi'nin chitzatzine'n yi e' wunak te yi mbi cu'n mbajij.

⁹ Poro at tzun jun yaj yi na bi'aj Simón. Quin tech nin wunak e' baj subul le tnum Samaria tan yi tetz tpsiyó'. Ej nin ncha'tz nskén tocsaj tib nim tu tajtza'kl. ¹⁰ Na cyakil nim juy e' xom te tetz xchusu'n nin je cyale'j:

—Yi yaje'j, cy'a'n yi porer Ryos ta'n, —che'ch.

¹¹ Wi'nin tzun wunak yi xom chiwi' te yi yol i', na quin tech nin tiemp e' baj subul tan yi tetz tpsiyó'. ¹² Poro yi toque'n Li'p tan txhole'n scyetz yi at tulbil Ryos tan cawu'n, nin yi mbi eka'n tan Jesucristo, wi'nin tzun e' cyocsaj yi yol i'. At wi'nin yaj nin wi'nin xna'n yi cyocsaj, nin baj je' a' xchiwi'. ¹³ Ncha'tz yi jun yaja'tz, yi na bi'aj Simón, tocsaj yi balaj stziblal yi txol Li'p. Nin wi'nin tele'n yab i' te e'chk milawr yi mbnix tan Li'p.

¹⁴ Itzun yi quibital yi e' apostl yi ate' Jerusalén yi skén cyocsaj yi e' aj Samariaja'tz yi yol Ryos, bene'n tzun chichakol Lu' tu Wa'n scye'j tan quich'eye'n. ¹⁵ Ma yi cyopone'n, nintzun e' octz tan nachle'n Ryos tan tk'ol i' yi Espíritu Sant scyetz yi e'a'tz yi skén cyocsaj. ¹⁶ Na ntaxk cu'ul yi Espíritu Sant scye'j, na ntin je'nak a' xchiwi' tan bi' Jesús.

¹⁷ Je'n tzun cyak'ol Lu' tu Wa'n chik'ab xchiwi' yi e' wunaka'tz. Nintzun cu'ul yi Espíritu Sant squibaj.

¹⁸ Ma yi tilol Simón yi na cu'ul yi Espíritu Sant, yi na cyak'e'n Lu' tu Wa'n chik'ab xchiwi' wunak, nintzun octz tan suke'n pwok scyetz tan cyak'ol yi jun porera'tz tetz. Bene'n tzun tlol scyetz:

¹⁹ —Cyak'e'u' yi jun porera'tz swetz bantz cwe'n mule'n yi Espíritu Sant squibaj yi e' wunak kale wak'e'nt ink'ab.

²⁰ Bene'n tzun tlol Lu' tetz:

—Simón qui'c mu'x̄ axac tu apu'k. Na ¿nxac na atxum yi at rmeril tan lok'che'n jun e'chk takle'n yi Ryos na ak'on tetz? ²¹ Qui'c nin awetz tuch', na cob ac'u'l te Ryos. ²² Tx'ixpe'n bin yi awajtza'kl cachi'. Ej nin c'uchaj cuybil apaj tetz Ryos, nin qui cunin batz scuye' i' apaj. ²³ Na na wil nin, yi chin picr nin aḡ, nin aḡ nin pres tk'ab yi ilc'ol, —chij Lu' bantz tetz.

²⁴ —E'u' kawutzile'n chinache'u' Kataj swibaj. Nink cu chiwutzu' tetz Ryos yi qui'k bajij yi txol-bila'tz swe'j chi na cyal tzaju' swetz, —stzun Simón bantz.

²⁵ Itzun yi baje'n chitxolil yi e' apostl yi yol Ryos lakak e'chk aldey cwent Samaria. Nintzun e' pakxij cyetz le tnum Jerusalén.

Yi Li'p tu yi aj Etiopía

²⁶ Yi wi't bnixe'n yi txolbile'j, nintzun tal jun ángel cwent Kajcaw tetz Li'p: “Nuc'aj awib, nin or tzebene'n jalen lucu'n. Ba'n cḡben tul yi be' yi na el Jerusalén nin yi na cupon jalen Gasa,” stzun yi ángel bantz.

Yi jun be'a'tz, cho'n na icy'ak le ama'l tz'inunin tu'. ²⁷ Tcy'al tzun Li'p yi jun be'a'tz. Nin te yi

na xontz, cwe'n tzun chic'ulul quib tu jun yaj yi aj Etiopía, i' jun eunuco. I' jun scyeri e' aj-caw yi ate' jak' ca'wl Candace yi chireina yi e' aj Etiopía. I' q'uicy'lom te cyakil yi mebi'l yi jun reinaja'tz. Cho'n pakxe'n tzaj tan c'u'laje'n Ryos jalen Jerusalén.

²⁸ Nin cho'n at tpombil i' le tetz tanum. C'olchij i' tul yi tetz carros nin na tzantz tan si'le'n yi liwr yi tz'iba'nt cyen tan Isaías.

²⁹ Bene'n tzun tlol yi Espíritu tetz Li'p tan toque'n ħkansal tib te yi jun carrosa'tz: “Īkansquen awib te carros nin xom nintz te'j,” stzun yi Espíritu tetz i'.

³⁰ Tocompone'n tzun ħkansal tib Li'p naka'jil yi carros. Nin ben tbital yi na tzan yi eunuco tan si'le'n yi liwr yi tz'iba'nt cyen tan Isaías. Bene'n tzun jakol Li'ptz tetz:

—¿Na pe' el xtxumu' tetz yi xtxolbil yi na tzanu' tan si'le'n?

³¹ —¿Īe'n tz'el intxum tetz, na qui'c jun tan xtx'olche'n xo'l swetz? —stzun yi eunuco tetz Li'p.

Toque'n tzun moxol yi eunuco yi Li'ptz tan cwe'n c'olchok xlaj i' le carros.

³² Ma yi xtxolbil te yi yol Kataj yi na tzan yi eunuco tan si'le'n i'tz:

“Ja ben ticy'le'n chi na ben ticy'le'n jun cne'r tan cwe'n biyij.

Nin quinín jilon i', chi jun tal cne'r yi qui na ħch'in yi na el xi'il tan matzol.

³³ Chin c'ulutxum nin i', nin qui'c mu'ħ til.

Poro ja ak'lij caws.

Ncha'tz cya'l na'wse't xonl i', na qui'c xonl i' sbne', tan paj yi quinín ncyak' ama'l tetz tan ta'te'n tzone'j wuxtx'otx'.”

³⁴ Bene'n tzun jakol yi eunuco tetz Li'p:

—Ta', tal tzaju' swetz, yi mbi na elepont yi xtxol-bile'j, ¿ite'n polo' yi elsanl stzi' Ryos na yolbej tib, nka na pe' tzan i' tan yolche'n junt?

³⁵ Xe'te'n tzun Li'p tan xtx'olche'n xo'l yi xtxolbil, yi sken wi't chisi'lej tan tele'n xtxum yi eunuco tetz yi mbi eka'n tan Jesús.

³⁶ Itzun te yi na chixontz tbe' chinoje'n pone'n tzuntz te jun a'. Nintzun tal eunuco tetz Li'p:

—Je jun a'e'j, ¿at polo' makol wetz tan je'n a' tinwi' tzone'j? —stzun yi eunuco tetz Li'p.

³⁷ —Qui'c, —stzun Li'p. —Ntin yi ko tetz cu'n talma'u' na tocsaju' yi mbi eka'n tan Jesucristo, —stzun Li'p tetz.

—Jun cu'n na wocsaj yi Jesucristo ya'stzun yi Cy'ajl Ryos, —stzun i' bantz tetz Li'p.

³⁸ Nintzun cawun nin tan tanewe'n yi carros. Chicwe'n tzuntz chicabil xe a', nintzun je' a' twi' eunuco tan Li'p. ³⁹ Yi chije'n tzaj xe a' bene'n tzun ticy'le'n tetz Li'p tan yi Espíritu Kajcaw tul junt ama'l. Qui't tzun til eunuco yi wutz Li'p. Nin yi tcy'alt yi tetz be' wi'nin stzatzine'n.

⁴⁰ Ma Li'p cho'n tzun tilwe'n wutz tul jun tal ne'x tnum yi na bi'aj Azote. Ej nin txol cunin bene'n i' lakak tnum tan xtxole'n yi xe'n chiclax wunak. Opone'n cunin txoli'n ta'n jalen le tnum Cesarea.

9

Yi xe'n cu'n tocsal Saulo

¹ Itzun ban Saulo, wi'nin xchi'che'n c'u'l i' scye'j yi e' yi k'uklij chic'u'l te Kajcaw. Nin yi tajbil i' i'tz tan chibiyle'n cu'n. Xa'k i' swutz yi wi'tz pale' ² tan jakle'n jun ort tan xchajle'n xchiwutz

yi e' ajcaw lakak e'chk sinagoga yi at Damasco. Yi xac yi jun orta'tz i'tz tan chitz'amle'n yi e' yi cho'n k'uklij chic'u'l te Kajcaw, nin tan chisaje'n pres Jerusalén. Qui'c na ban yi ko e' yaj nka e' xna'n, tircu'n na taj i' tan chisaje'n pres. ³ Poro itzun bantz te yi txant tan tpone'n i' Damasco, jalt cuntunin nachol i' yi cwe'n mule'n jun chin pak'puchal te'j yi cho'n saje'n tcyaj. ⁴ Yi cwe'n mule'n yi jun pak'puchala'tz, nintzun opon jokpuj Saulo wuxtx'otx', nin ben tbital wi' jun yi jilon tzaj tetz:

⁵ —¡Saulo! ¡Saulo! ¿Nxac na cǎtzan tan imbuchle'n? —chij yi juna'tz ban tzaj.

—¿Na' tzun scyetz ilu' Ta'? —chij Saulo.

—I ina'tz in Jesús, nin i ina'tz yi na cǎtzan tan buchle'n. Poro aǎte'n na abiy awib chi na ban jun mam tor yi na oc tan xajle'n yi puy, —chij yi juna'tz ban tzaj tetz Saulo.

⁶ Wi'nin tzun xobe'n Saulo, nin jalta'tz saj tlol:

—Wajcaw ¿mbi na taju' yil tzimban?

Itzun saj tlol Kajcaw tetz Saulo:

—Txiclije'n nin nque'n tnum, nin cho'n tz'a'lchij tzatz yi mbi tajwe'n tan abnol.

⁷ Wi'nin tzun cyele'n yab yi e' yi xomche' te Saulo, na nin ben quibital yi na jilon tzaj jun poro quinín quil wutz jun wunak. ⁸ Je'n tzun txiclok Saulo nin je' jakol wutz poro qui't na xmayin, na nin oc cyen tetz moyi'ǎ. Cha'stzun te ch'inu'n bene'n tan tpone'n Damasco.

⁹ Ma yi tpone'n Damasco ya'stzun a'te't tetz ox k'ej. Poro quinín xmayin i', nin quinín wan, quinín uc'a' tul yi ox k'ejat'z.

¹⁰ At tzun jun kajwutz yi na bi'aj Ananías, yi cho'n najlijtz Damasco. Nintzun jilon Kajcaw tetz chi tul wutzicy' tane'n, itzun taltz:

—¡Ananías! —stzun Kajcaw tetz.

—¿Mbi Wajcaw?

¹¹ —Quilo'k le be' yi na bi'aj Quilnintu' Te'j, nin joyaj jun yajtz yi na bi'aj Saulo, aj Tars i'. Cho'n at le ca'l ta' Judas. Nin na tzan i' tan innachle'n. ¹² Ja wi't til chi tul wutzicy' tane'n yi ja opon jun yaj te'j yi na bi'aj Ananías. Nin ja til yi je'n tk'ol yi jun yaja'tz yi k'ab twi' bantz jakxe'n wutz, —stzun Kajcaw tetz.

¹³ Yi tbital Ananías yi yol Ryos itzun taltz:

—Wajcaw, poro wi'nin wunak na a'lon swetz yi mbi cu'n na ban yi jun yaja'tz scye'j yi e' kajwutz yi ate' Jerusalén. ¹⁴ Nin ak'ijt ca'wl tetz cyak'un yi e' wi'tz pale' tan chitz'amle'n cyakil yi e' yi na chitzan tan na'wse'n bi'u' tzone'j, —stzun Ananías tetz Ryos.

¹⁵ Poro nintzun saj tlol Kajcaw tetz Ananías:

—Or tzabene'n, na ya'stzun jun inchakum sbne'. Na ja je' intxa'ol tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, nin ncha'tz scyetz yi e' wi'tz bajxom lakak tnum bene'n tzi'n. Nin ncha'tz ja je' intxa'ol tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n scyetz yi e' aj Israel. ¹⁶ Tzinchaje' tetz yi stije' wi'nin q'uixc'uj tan paj yi tz'ocopon i' tan xtxole'n yi mbi eka'n wa'n, —stzun Kajcaw.

¹⁷ Bene'n tzun Ananías, nin opontz xe ca'l kale atit Saulo. Yi tocompone'n nintzun je' tk'ol yi k'ab twi', itzun taltz:

—Wajwutz Saulo, ja chinsaj xchakol Kajcaw Jesús, yi jun yi nřchaj tib swutzu' tbe'. Nin ja nu'l tan tele'n pacxuj te wutzu' bantz xmayine'nu' nin

tan noje'n yi talma'u' tan yi Espíritu Sant, —stzun Ananías bantz tetz Saulo.

¹⁸ Le rat nin baj cyele'n kotx'puj te wutz i'. I cunin xti'lil te cay. Kalena's tzun xmayine'ntz. Ej nin je' a' twi'.

¹⁹ Ma yi je'n a' twi', kalena's tzun wane'ntz, nin jalt junt tir walor. Nintzun a'tij cobox k'ej xchixo'l yi e' kajwutz aj Damasco.

Yi toque'n Saulo tan xtxole'n yi balaj stziblal Damasco

²⁰ Toque'n tzun Saulo tan xtxole'n yi balaj stziblal lakak e'chk sinagoga, nin tal i' scyetz wunak: “Yi Jesús ya'stzun yi Cy'ajl Ryos.” ²¹ Wi'nin tzun cyele'n yab cyakil wunak te yi yol i'. Itzun cyaltz:

—¿Nk'era'tz ptzun yi yaje'j yi mo'c tan chixite'n yi e' kajwutz yi najlche' Jerusalén? ¿Nin nk'era'tz pe' i' yi jun yi mu'l klo' tzone'j tan kac'alche'n nin tan kopone'n ticy'le'n xchiwutz yi e' wi'tz pale' jalen Jerusalén?

²² Poro mas tcunin quiwsaj tib Saulo tan xtxole'n yi Jesús ya'stzun yi Cristo. Nin xcye' i' tan xite'n cyajtza'kl yi e' judiy yi quinín cyocsaj yi Jesús i' yi Cristo.

Yi xe'n cu'n claxe'n Saulo xchik'ab yi e' judiy

²³ Itzun yi tele'n cobox k'ej bixewe'n tzuntz cyak'un yi e' judiy tan cwe'n klo' chibiyol Saulo.

²⁴ Nin baj cu' len wart cya'n tzi'ak yi sawanil yi tnum tan stz'amle'n klo' Saulo tan cwe'n biyij. Poro nin tbit Saulo yi mbi i' ila'tz chitxumu'n.

²⁵ Lak'bal tzun tele'n quicy'al kajwutz yi Saulo. Cho'n cwe'n tzaj cya'n tul jun mo'tx wi tapij.

Yi tpone'n Saulo Jerusalén

²⁶ Ma yi tpone'n Saulo Jerusalén, nintzun joy puntiltz tan tocompone'n xchixo'l yi e' kajwutz yi ate'tz. Wi'nin tzun chixobe'n cyen yi e' kajwutz tetz, na le wutz cyetz cyajtza'kl nk'e'tz creyent i'.

²⁷ Ma yi kajwutz Bernabé i' icy'an nin xchiwutz yi e' apostl. Nin tal Bernabé yi xe'n cunin ban yi tilol Saulo wutz Kajcaw tbe', nin yi mbi cunin ban yi jilone'n Kajcaw tetz. Nin ncha'tz tal i' yi quinín xob Saulo tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Jesús te yi at i' Damasco. ²⁸ Cha'stzun te ta'te'n cobox k'ej scye'j yi cmon creyent yi ate' Jerusalén. Nin nternin nche'l ncho'c scyuch'. ²⁹ Nin quinín xob i' tan xtxole'n yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesús. Poro yi e' mas judiy yi na chijilon le griego nin e' octz tan wak' ib tuch'. Ej nin e' octz tan joyle'n puntil tan cwe'n klo' chibiyol. ³⁰ Ma yi quibital yi e' kajwutz yi mbi na icy' chic'u'l yi e' contr Saulo, nintzun ben quicy'altz jalen Cesarea. Kalena's tzun bene'n chichakoltz le tnum Tarso.

³¹ Wi'nin tzun tzatzin paz jaltz xchixo'l yi e' creyent lakak e'chk ama'l cwent Judea tu Galilea tu Samaria. Nin ja chiquiwix tk'ab Kataj, na ja cyek xchi' Ryos. Nin ja oc yi Espíritu Sant tan quich'eye'n, nin ch'uye'n nin ban yi tajlal yi cmon.

Yi tule'n yos tu Eneas

³² Itzun bantz te yi na chitzan Lu' tan chixajse'n cyakil yi e' cmon creyent, ncha'tz opontz tan chixajse'n yi e' yi najlche' le ama'l Lida. ³³ Nojompon tzun Lu' te jun yaj yi na bi'aj Eneas. Yi jun yaja'tz sken el wajxokix yob ta'n wi soc tan paj yi ye'yuj wankil. ³⁴ Bene'n tzun tlol Lu' tetz:

—Eneas, tz'ul yos tzawuch' tan Jesucristo. Txiclije'n, nin wekaj asoc, —stzun Lu' banintz tetz.

³⁵ Je'n tzun txiclok, nin xontz.

Ma yi bene'n quilol cyakil yi e' aj Lida scyuch' yi e' aj Sarón yi mmu'l yos tuch', ja cyaj cyen quilol cyakil yi cyetz chicstumbr nin ja chixom te xchusu'n Kajcaw.

Yi titz'e'n junt tir Dorcas

³⁶ Itzun te yi tiempa'tz at tzun jun xna'n yi creyent jalen le tnum Jope yi na bi'aj Tabita, yi na elepont Dorcas. Wi'nin e'chk pawor baj bnol nin wi'nin ch'eya'n ban scye'j e' meba'. ³⁷ Yobte'n tzun i'-tz nin quimtz.

Ma yi wi't xtx'ajone'n, nin octz cya'n tul jun cuart yi at le ca'p chup. ³⁸ Naka'j tzun xo'l yi tnum Jope tu yi tnum Lida. Itzun yi quibital yi e' creyent yi cho'n at Lu' le tnum Lida, bene'n tzun chichakol cob yajtz tan xchakle'n i'.

—Na ja'wiy yil tz'oponu' Jope jalu', —che'ch tzun yi cob yaja'tz bantz.

³⁹ Nuc'ul tzun tib Lu', nin bentz scye'j. Ma yi cyopone'n Jope, bene'n tzun quicy'altz kale atit yi alma'. Toque'n tzun chicmonil quib yi e' xma'lca'n te Lu'. Wi'nin cyok'e'n, nin baj chichajol cyakil yi e'chk cmi'x tu e'chk xbu'k yi bnixnak tan Dorcas. ⁴⁰ Toque'n tzun Lu' tan talche'n scyetz cyakil yi e' wunak yi ate' te yi alma' tan cyele'n. Ma yi cyele'n nintzun cu' mejlok tan nachle'n Kataj. Yi wi't nachol Kataj nintzun xmayin nin tetz yi alma', itzun taltz:

—Tabita, txiclije'n.

Je'n tzun jakol i' yi wutz. Nin ben tilol yi at Lu'. C'olewe'n tzun i'-tz. ⁴¹ Bene'n tzun Lu' tan xch'ine'n k'ab, nin je' txicbaltz. Che' xchakol tzun yi e' xma'lca'n yi ate'tz scyuch' yi e' mas kajwutz, nin ben xchajol scyetz yi nsken itz'ij junt tir Dorcas.

⁴² Itzun yi quibital yi e' aj Jope yi txolbile'j, wi'nin e' cyocsaj yi xchusu'n Kajcaw. ⁴³ Ala' tzun k'ej a'tij Lu' le yi jun tnuma'tz yi na bi'aj Jope. Cho'n ta'te'n le ca'l Simón, yi txicyol tz'u'm.

10

Lu' tu Cornelio

¹ At tzun jun yaj yi na bi'aj Cornelio le tnum Cesarea. Ajcaw i' scye'j jun cient sanlar tetz yi companiy yi na bi'aj Italiano. ² Yi jun yaja'tz tu yi e' najal wi'nin na cyek xchi' Ryos. Ncha'tz wi'nin ich'eya'n mban i' scyetzak yi e' judiy yi at tajwe'n scyetz, nin ilenin na tzan i' tan nachle'n Kataj Ryos. ³ Nintzun xchaj tib jun ángel tetz Ryos swutz i', e'chk ox ch'ich' lo' cwe'n k'ej, itzun taltz:

—¡Cornelio!

⁴ Nintzun jaxe' nin Cornelio tan xmaye'n yi ángel, nin wi'nin xobe'n. Itzun ben tloltz:

—¿Mbi tajbilu' Wajcaw?

—Ja opon yi atzi' yi akul swutz Ryos tu yi e'chk ich'eya'n yi na aban scye'j yi e' yi at tajwe'n scyetz. Cha'stzun te ja cxu'l tx'akxuj tc'u'l Ryos. ⁵ Ma jalu' chakwe' nin cobox yaj jalen Jope tan ticy'le'n tzaj Simón yi ncha'tz na bi'aj Lu'. ⁶ Cho'n at i' tan posari'n tu Simón yi txicyol tz'u'm, nin cho'n at ca'l i' tzimar. I' tzun tz'a'lon tzatz yi mbi cu'n tajwe'n tan abnol, —stzun yi ángel bantz tetz Cornelio.

⁷ Itzun yi wi't taje'n yi ángel, chibene'n tzun xchakol Cornelio cob xchakum tu jun sanlar yi na tek xchi' Ryos. ⁸ Itzun yi wi't baje'n xtxolil cyakil yi xtxolbil scyetz, nintzun e' ben xchakol jalen Jope.

⁹ Itzun le junt eklok yi na chixon tbe', nin yi txant tan cyopone'n naka'jil yi tnum Jope, je'n tzun Lu' wi ca'l tan nachle'n Ryos. E'chk chajcu'n k'ej lo'.

¹⁰ Saje'n tzun jun chin we'j te'j, nintzun klo' wantz. Ej nin te yi na tzan cunin banle'n yi wa' Lu' nin xchaj tib jun e'chk takle'n swutz i'. ¹¹ Nin til yi je'n c'abxuj yi tcya'j, nin yi saje'n jun e'chk takle'n tcya'j. I cunin xbu'k tane'n. C'alij len yi cyaj xtx'u'c.

¹² Itzun yi cwe'n mule'n swutz Lu' nin ben tilol yi at wi'nin jilwutz txuc tc'u'l. At txuc yi cyaj quikan, at txuc yi jutun cu'n na chiben wuxtx'otx'. Nin ncha'tz at e' txuc yi na chixicy'in tcya'j. ¹³ Bene'n tzun tbital yi jilone'n tzaj jun tcya'j:

—Lu', —chij, —txiclije'n, biywe' yi e' txuque'j nin bajswe'e'n.

¹⁴ Itzun ben tlol Lu':

—Qui' Wajcaw, na qui'c nin jun tir yi jajk im-bajsaj jun e'chk takle'n yi qui'c cu tan kabajsal, —stzun Lu' bantz.

¹⁵ Bene'n tzun tbital Lu' yi jilone'n tzaj junt tir itzun taltz:

—Quil tzawal yi qui'c cu tan bajse'n yi e'chk takle'n yi ba'n swutz Ryos.

¹⁶ Yi wi't jilone'n yi juna'tz le toxi'n tir nintzun aj ticy'le'n yi xbu'k tcya'j. ¹⁷ Ma yi taje'n, nintzun oc Lu' tan xtxumle'n yi mbi eka'n tan yi e'chk takle'n yi n'xchaj tib swutz i'.

Na nin tzantz tan xtxumle'n yi cyopone'n yi e' yaj yi e' saj xchakol Cornelio. Ate' tzi puert na

sken chijak tkanil yi na' at cyent yi ca'l Simón.
¹⁸ Chitziwune'n quen tzuntz nin oc chijakol yi ko cho'n at Simón tan posari'n, yi ncha'tz na a'lchij Lu' tetz. ¹⁹ Yi na tzan Lu' tan xtxumle'n yi mbi cunin xchaj tib swutz, jilone'n tzaj tzun yi Espíritu Sant tetz:

—Lu', bit tzaj, ate' ox yaj tzi'n yi na chitzan tan ajoyle'n. ²⁰ Ncwen tan quilwe'n nin quil tzacabej ac'u'l tan abene'n scye'j, na in nche' chakon tzaj.

²¹ Cwe'n tzaj tzun Lu' tan chic'ulche'n yi e' yaja'tz yi e' saj xchakol Cornelio, itzun ben tlol scyetz:

—I ina'tz yi na chitzanu' tan joyle'n. ¿Mbi chimantaru' swetz?

²² —At jun yaj yi Cornelio bi', nin ajcaw i' scye'j jun c'olój sanlar. Chumbalaj yaj, na na tek xchi' Ryos. Nin chumbalaj nin i' xchiwutz yi e' judiy. Ja tbit i' jun yol tetz jun ángel yi tajwe'n tan bene'nu' xe tetz ca'l tan talolu' tajbil Ryos tetz, —che'ch.

²³ Nintzun e' oc moxol Lu'-tz xe ca'l. Cho'n chicyaje'n cyen te jun ak'bala'tz. Jalen tzun le junt eklok e' bentz. Ncha'tz e' ben xomok cobox kajwutz aj Jope scye'j.

²⁴ Jalen tzun le ca'p k'ej cyopone'n Cesarea. List Cornelio tan chic'ulche'n yi cyopone'n. Ej nin nsken che' xtxoc Cornelio yi e' tajwutz scyuch' yi e' tamiw xe tetz ca'l. ²⁵ Ma yi tocompone'n Lu' stzi ca'l nintzun el tzaj Cornelio tan c'ulche'n, nintzun cu' jokloktz swutz Lu' tan c'u'laje'n. ²⁶ Poro yi Lu' nin ben tan xtxicbaje'n, nin taltz tetz:

—Xcyeke'nu' ta', na yi in wetz in tu' wunak chi tane'nu', —stzun Lu' tetz.

²⁷ Na tzun chijilontz yi cyoque'n xe ca'l kale sken chicham wit quib wunak. ²⁸ Itzun tal Lu' scyetz yi e' wunak yi ate'tz:

—Elnak chitxumu' tetz yi xan yi kol kajilon tetz jun yi nk'e'tz judiy. Ncha'tz xan kol ko'c xe ca'l. Poro ja xchaj Ryos swetz yi qui'c rmeril tan walol cachi' tetz jun yi nk'e'tz judiy. ²⁹ Cha'stzun te quinín mincabej inc'u'l yi nchin chichaku'. Ma jalu' na waj tzinjak scyeru' yi mbi na tijin tetz cyalma'u'.

³⁰ Bene'n tzun tlol Cornelio:

—Ma jalu' Ta', scuyu' kapaj na ja el cyaj k'ej, inin lo' ora'stze'j, e'chk ox ch'ich' nin lo' cu'lbe'n k'ej, yi atin tzone'j xe inca'l tan nachle'n Ryos. Ja no'c tan muc'le'n we'j tan tak'le'n k'ajsbil tetz Ryos. Ntaxk tzun chinwantz, yi je'n jobtuj jun tzinwutz yi sak cu'n be'ch tetz nin wi'nin litz'une'n. ³¹ Itzun taltz swetz: 'Cornelio, yi atzi' yi akul ja opon swutz Ryos tu yi e'chk ich'eya'n yi na aban scye'j yi e' yi at tajwe'n scyetz. Cha'stzun te ja cxu'l tx'akxuj tc'u'l Ryos. ³² Cha'stzun te chakwe' nin cobox achakum tan xchakle'n Simón yi na bi'aj Lu'. Cho'n at i' le tnum Jope, nin cho'n at i' tan posari'n le ca'l Simón yi txicyol tz'u'm, yi at tzi mar. Ej nin yil tz'ul i' stale' yi puntil tzatz yi mbi tajwe'n tan abnol.' ³³ Cha'stzun te bene'n inmantar te'ju'. Nin ntyoö tu' teru' yi ja ulu'. Ma jalu' ja kacham kib kacyakil cu'n tzone'j tan tak'le'n k'ej Ryos, nin tan tbite'n cyakil yi cyajnak tlol Ryos teru'.

Yi toque'n Lu' tan yol scyetz yi e' wunak xe ca'l Cornelio

³⁴ Toque'n tzun Lu' tan yol scyetz yi e' wunak yi ate' xe ca'l Cornelio, itzun taltz:

—Jun cu'n na el intxum tetz yi qui'c nim, qui'c juy swutz Ryos. ³⁵ Na wi'nin na tzatzin Ryos scye'j alchok jilwutz wunak yi ate' lakak tnum yi ko e' balaj, nin yi ko na cyek xchi' i'. ³⁶ Bita'nt yi balaj stziblal tetz yi tzatzin paz cyanu' yi talnak Ryos sketz yi o' aj Israel. Yi jun balaj stziblala'tz ja ul tan Jesucristo yi jun yi Ajcaw squibaj cyakil jilwutz wunak. ³⁷ Bita'nt cyanu' cyakil yi mbi cu'n mbajij le ketz katanum yi o' judiy. Nin bita'nt cyanu' yi mbi cu'n bajij le luwar Galilea yi nsken quen oc Wa'n tan txole'n yi tajwe'n tan je'n a' xchiwi' wunak. ³⁸ Nin ja quibitu' yi xe'n cu'n tk'ol Ryos yi Espíritu Sant tu yi porer tetz Jesús yi aj Nazaret. Nin ja quibitu' yi xe'n toque'n i' tan banle'n pawor, nin tan tulse'n yos scyuch' yi e' yi at espíritu cwent Bayba'n le chiwankil. Ja bnix e'chk milawra'tz ta'n, na xomij Ryos te'j. ³⁹ O' stiw te cyakil yi e'chk txolbila'tz yi banak i' le luwar cwent Judea tu Jerusalén. Nin ite'n nin i' yi Jesucrista'tz yi quimnak wutz pasyon. ⁴⁰ Poro ja jetzaj junt tir tan Ryos xchixo'l alma' le toxi'n k'ej, nin ja xchaj i' sketz yi bintzinin itz'ij junt tir Jesús ta'n. ⁴¹ Quinin xchaj tib xchiwutz cyakil wunak, ma na ntin skawutz ketz, yi o' stiw i', yi o' yi txa'ijcho't tan Ryos tenxchan. O' wan, nin o' uc'a' tuch' yi titz'e'n junt tir xchixo'l alma'. ⁴² Nin cyaj cawul i' o' tan katxolil, nin tan kachajol scyetz cyakil wunak, yi i' yi jun yi bixba'nt tan Ryos tetz pujul xtisya', scyetz yi e' itz', nin scyetz yi e' quimnake'. ⁴³ Ncha'tz cyajnak chitxolil cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz yi scuylok chipaj cyakil yi e' yil k'uke' chic'u'l te Jesús, —stzun Lu' bantz scyetz.

Yi cwe'n mule'n yi Espíritu Sant squibaj yi e' yi nk'e'tz e' judiy

⁴⁴ Na tzun tzan cunin Lu' tan xtxole'n yi xtxol-bila'se'j yi toque'n lac'p yi Espíritu Sant scye'j yi e' yi na chitzan tan tbite'n yi yol i'.

⁴⁵ Itzun yi e' creyent yi xomche' te Lu', wi'nin cyele'n yabtz, na nin cu'ul yi Espíritu Sant nin oc lac'p scye'j yi e' yi nk'e'tz e' judiy. ⁴⁶ Ej nin ncha'tz e' el yab te'j yi bene'n quibital yi na chitzan tan yolche'n e'chk jilwutz yol, nin yi na chitzan tan tak'le'n chik'ajsbil swutz Ryos. ⁴⁷ Bene'n tzun tlol Lu' scyetz:

—Cya'l jun yi nink xcye' tan makle'n tan qui je'n a' xchi' yi e' wunake'j na ja bin cu'ul yi Espíritu Sant scye'j, chi bajij ske'j ketz.

⁴⁸ Cawune'n tzun Lu' tan je'n a' xchiwi' cyakil yi e' wunaka'tz tan bi' Kajcaw Jesucristo. Ma yi nsken je' a' chiwi' cwe'n tzun chiwutz tetz Lu' tan cyaje'n cyen i' cobox k'ej xchixo'l.

11

Yi tlol Lu' stziblal scyetz yi cmon creyent Jerusalén

¹ Itzun yi e' apostl scyuch' yi e' kajwutz yi nalche' Judea, nintzun quibit yi nsken wi't cyocsaj yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi yol Ryos. ² Itzun yi je'n pone'n Lu' Jerusalén, cyoque'n tzun yi e' yi banijche' circuncidar tan wak' ib tuch'. ³ Itzun cyaltz tetz:

—¿Nxac xake'nu' tan chixajse'n yi e' wunak yi nk'e'tz e' katanum, yi e' qui banijche' circuncidar? ¿Nin mbi xac wane'nu' scyuch'? —che'ch tetz Lu'.

⁴ Toque'n tzun Lu' tan xtxole'n scyetz yi xe'n cunin ban, nin je yol i'-e':

⁵ —Cho'n atin pon wetz Jope. Nin na chintzan cunin tan nachle'n Kataj yi xchajol tib jun takle'n tzinwutz. I cunin jun xbu'k tane'n. Cho'n c'alij tzaj yi cyaj xtx'u'c tcya'j. Cwe'n mule'n tzuntz tzinwutz. ⁶ Woque'n tzun tan xmaye'n, nintzun wil yi at wi'nin jilwutz txuc yi at tc'u'l yi jun xbu'ka'tz. At e' txuc yi cyaj quikan, nin at wi'nin smaron txuc tul. At lubaj, nin at e'chk jilwutz txuc yi ba'n na chixicy'in tcya'j tul yi jun xbu'ka'tz. ⁷ Bene'n tzun wital jun yol yi cho'n jilone'n tzaj jalen tcya'j, itzun taltz: 'Lu', txiclije'n, biywe' yi e' txuque'j nin baswe'e'n.' ⁸ 'Qui'c rmeril Wajcaw,' chinch 'na cya'l cunin na baje't e'chk jilwutz txuca'tz wa'n yi qui'c cu tan baje'n ka'n,' chinch banintz. ⁹ Saje'n tzun stza'wel yi inyoltz: 'Awalch yi qui'c xac. Awalch yi qui'c cu tan abajsal jun e'chk takle'n yi ja wi't xansaj Ryos.' ¹⁰ Yi wi't jilone'n yi juna'tz le toxi'n tir, nintzun wil yi taje'n ticy'le'n tcya'j. ¹¹ Ej nin ite'n nin rata'tz cyopone'n ox yaj tan injoyle'n le ca'l kale ato't. Cho'n cyopone'n tzaj Cesarea. ¹² Tlol tzun yi Espiritu Sant swetz tan qui incabel inc'u'l tan imbene'n scye'j. Nin ncha'tz e' ben xomok kak kajwutz swe'j. Cho'n tzun kopone'ntz xe ca'l jun yaj le tnum Cesarea.

¹³ "Ma yi kopone'ntz nintzun tal yaj sketz yi xe'n cunin tilol i' wutz jun ángel xe yi tetz ca'l. Itzun yi je'n jobtuj yi ángel swutz i', itzun taltz tetz: 'Chakwe' nin cobox yaj jalen Jope tan ticy'le'n tzaj Simón yi ncha'tz na a'lchij Lu' tetz. ¹⁴ Na i' tz'a'lon tzatz yi xe'n xclax tuml yi anajal,' stzun yi ángel

bantz tetz.

¹⁵ “Itzun yi woque'n tan xtxole'n yi puntil scyetz cwe'n mule'n tzun yi Espíritu Sant scye'j, chi ban yi cwe'n mule'n ske'j ketz le xe'tzbil tzaj. ¹⁶ Tule'n tzun tx'akxuj yi yol Kajcaw tinc'u'l yi talnak sketz: ‘A' tu' yi xcon tan Wa'n tan chibaje'n bautizar yi e' wunak, ma yi in wetz xconk yi Espíritu Sant wa'n tan ibaje'n bautizar,’ chij Jesús bantz sketz. ¹⁷ Ma jalu' yi ko ja tak' Ryos yi Espíritu Sant scyetz yi e'a'tz, yi tak'nak sketz ketz yi k'ukewe'n kac'u'l te Kajcaw Jesucristo, ¿mbi tzun wocle'n wetz tan xite'n yi tajbil Ryos? Qui'c, —chij Lu' bantz scyetz.

¹⁸ Yi quibital yi e' kajwutz yi najlche' Jerusalén, yi xtxolbila'se'j, qui'ct nin tzun cyaltz. Ntin e' oc tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Ryos, nin cyaltz squibil quib:

—Ja bin tak' Ryos ama'l scyetz yi e' yi nk'e'tz e' katanum tan je'n chitx'ixpul cyajtza'kl bantz chicambal yi itz'ajbil yi quinín bajsbe'n tetz.

Yi cmon creyent yi ate' Antioquía

¹⁹ Itzun bantz yi e', yi e' el xit yi quime'n Esteban nin yi toque'n chibuchle'n yi e' creyent. At tzun e' yi cho'n cyopone'n jalen Fenicia. Nin at e' yi cho'n cyopone'n Chipre. Nin at e', e' opon Antioquía. Nin cyakil yi e'a'tz e' baj oc len tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' judiy. Poro quinín e' oc tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. ²⁰ Poro at cobox creyent aj Chipre tu aj Cirene, yi cho'n cyopone'n Antioquía. Ej nin yi e'a'tz e' oc tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesús scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, yi najlche' le jun tnuma'tz. Nin cyal yi at rmeril tan chiclaxe'n yi e' yi nk'e'tz e'

judiy. ²¹ Ej nin tan yi porer Kataj, at wi'nin e' yi je' chitx'ixpul yi cyajtza'kl tan chixome'n te Kajcaw.

²² Tpone'n tzun jun stziblaltz chiwi' yi e' cmon creyent yi ate' Jerusalén. Ej nin yi quibital yi stz-iblala'tz nintzun ben chichakol kajwutz Bernabé tan chixajse'n yi e' kajwutza'tz yi ate' Antioquía.

²³ Itzun yi tpone'n Bernabé xchixo'l, wi'nin tzun stzatzine'ntz yi tilol i' yi at banl Kataj Ryos squibaj. Nintzun oc i'-tz tan chiquiwse'n tan chixome'n te Kajcaw, nin tan k'ukewe'n mas chic'u'l te'j. ²⁴ Yi Bernabéja'tz chumbalaj wunak nin i', na nojnak yi talma' tan yi Espíritu Sant, nin nternin k'uklij c'u'l te Kataj Ryos. Wi'nin tzun wunak e' octz tk'ab Kataj Ryos.

²⁵ Yi cyocsal yi jun c'olój wunaka'tz nintzun ben i' tan joyle'n Saulo jalen Tarso. Ej nin yi jale'n ta'n nintzun ben moxol Antioquía. ²⁶ Jun tzun yob e' a'tij xchixo'l yi cmon creyent Antioquía tan chichusle'n jun c'olój wunak te yol Kataj. Ya'stzun yi toque'n cunin chibi' yi e' creyent tetz Cristiano.*

²⁷ Ej nin te ite'n nin tiempa'tz yi cyopone'n cobox elsanl stzi' Ryos Antioquía. Cho'n nchisaj Jerusalén. ²⁸ Toque'n tzun jun scyuch' yi e'a'tz, yi Agabo bi', tan txoli'n tan porer yi Espíritu Sant. Nin taltz yi at tultbil jun we'j bene'n tzi'n. Ej nin ya'tz nin bajijtz te yi at tzaj Claudio tan cawu'n tibaj cyakil yi e'chk ama'l cwent Roma. ²⁹ Bixewe'n tzuntz cyak'un yi e' creyent yi najlche' Antioquía, tan bene'n noc ch'eybil cyetz yi e' creyent yi najlche' Judea. Nin bixe' cya'n yi xom quen tu' yi cyoy

---

* **11:26** Yi na elepont yi yol Cristiano, i'tz yi e' yi xomche' te yi "xchusu'n Cristo.

te yi quib tane'n chimebi'l. ³⁰ Inin tzun cyulejtz. Nin yi molxe'n yi oy cya'n, nin ben chichakol Bernabé tu Saulo tan tak'le'n xchik'ab yi e' wi' banl chiwi' yi e' creyent yi ate' Judea.

12

Yi quime'n Jacow nin yi toque'n Lu' xetze'

¹ Ncha'tz te ite'n nin tiempa'tz yi mmo'c yi rey Herodes tan chibuchle'n cobox scyeri yi e' cmon creyent le ama'l Judea. ² Na nin cawun tan biyle'n Jacow yi stzicy Wa'n tan spar. ³ Ej nin yi tilol i' yi wi'nin chitzatzine'n yi e' wunak te yi jun ajtza'kla'tz nintzun octz tan stz'amle'n Lu'. Noj quen cu'ntz te yi tiemp yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil. ⁴ Xtx'amxe'n tzun Lu'-tz nin octz ta'n xetze'. Nin e' oc cyaj k'u'j sanlar tan q'uicy'le'n. Cyaj cyaj chixone'n te yi jujun k'u'j. Yi tajbil Herodes i'tz yi nin klo' cyaj cyen Lu' xetze' jalen cu'n klo' ticy'e'n pone'n yi jun wutzile'n k'ej yi na bi'aj Pasc. Kalena's tzun klo' tk'ol i' yi caws Lu' xchiwutz cyakil wunak. ⁵ Cyaj cyen tzun Lu' xetze', nin chin q'uicy'le'n nin tane'n i' cyak'un sanlar. Poro yi cmon creyent wi'nin cwe'n chiwutz tetz Ryos tan tele'n i' liwr.

Yi tele'n Lu' liwr xetze'

⁶ Itzun bantz yi junte'n ak'bal tan tk'ol Herodes yi caws Lu' xchiwutz cyakil wunak, cho'n tzun na wit Lu' chinicy'al cob sanlar. C'alij i' tan cob caren, nin ate' q'uicy'lom tzi yi puertil xetze'. ⁷ Tpone'n tzun jun ángel tetz Kajcaw kale atit Lu'. Ninin tzun pak'puchax xetze' ta'n. Nintzun oc t'oyol yi teml

Lu' tan c'ase'n. Itzun ben tlol tetz: “Or yaj c'asen, txiclije'n,” chij.

Tele'n tzun jiǰp yi caren te k'ab Lu'. ⁸ “C'al quen yi ac'albil xe ac'u'l, nin ak' quen axajab,” stzun yi ángel tetz. Nin inin tzun tuleja'tz. “Txow tzaj axbu'k nin xomen tzaj swe'j,” stzun yi ángel tetz.

⁹ Tele'n tzaj tzun yi ángel nin eltzaj xomok Lu' te'j. Poro quinín el xtxum tetz yi ko bintzinín yi na bajij, na le wutz tetz tajtza'kl yi wutzicy' tu' na ban.

¹⁰ Cyele'n tzaj tzuntz kale atit yi bajx wart, nin kale atit yi ca'p wart. Nin e' opontz tzi yi puert yi ch'ich' cu'n yi at tzibe'. Je'n tzun jakxuj yi puert ǰchuc. Ma yi wi't cyele'n tzaj, nin yi sken wi't chixon jun tkuj tbe', nintzun cyaj tilol yi ángel yi Lu' ǰchuc.

¹¹ Ma yi pujxe'n tan Lu', itzun taltz tc'u'l cuntu': “Ja saj ǰchakol Kajcaw jun scyeri yi e' tetz ángel tan welse'n liwr tk'ab Herodes nin ǰchik'ab yi e' judiy,” stzun Lu' tc'u'l cuntu'.

¹² Itzun yi wi't ticy'e'n yi yola'tz tc'u'l Lu', tpone'n tzun i'-tz wutz ca'l Lu'ch yi xtxu' Wa'n yi ncha'tz na a'lchij Marcos tetz. Wi'nin tzun wunak sken chicham quib tan nachle'n Kataj xe yi jun ca'la'tz.

¹³ Toque'n tzun c'onlol Lu' yi puert, nin elu'l jun xun yi na bi'aj Rode tan tilwe'n yi na' scyetz i' yi juna'tz. ¹⁴ Poro yi tbital yi ya'tz wi' Lu', quinín je' jakol i' yi puert tan bi'l yi tzatzi'n yi at cu'nt. Ma na lajke'l nin pakxe'nt i' tan talche'n stziblal scyetz yi mas kajwutz yi ate', yi at Lu' tzi puert. ¹⁵ Poro yi quibital yi e'a's yi ate' xe ca'l, quinín cyocsaj, ma na nin cyal:

—Aǰ lo' yab.

Poro yi xun xtx'anu'n nin tib tan talche'n yi i'tz Lu' yi at tzi puert.

—Nk'era'tz Lu', —che'ch. —Ma na i'tz lo' ángel yi q'uicy'lom tetz, —che'ch.

¹⁶ Ma tetz Lu' tilt cuntunin tan c'onle'n quen wutz puert. Ma yi jakxe'n yi puert cya'n, bene'n tzun quilol yi i'tz Lu'. Nintzun e' baj el yabtz te'j. ¹⁷ Poro yi Lu' nintzun octz tan chimakle'n tan yi k'ab tan qui chijilone'n, nin octz tan talche'n scyetz yi ħe'n cunin ban yi tele'n tzaj i' xetze' tan porer Kajcaw. Ej nin ncha'tz tal i' yi tajwe'n tan bene'n jun tan talche'n stziblal tetz Jacow scyuch' yi e' mas kajwutz yi ja el tzaj i' xetze'. Ma yi talol i' yi xtxolbile'j nintzun ben i' tul junt ama'l.

¹⁸ Itzun yi tule'n skil le junt eklok, wi'nin chiya-jol quib yi e' sanlar squibil quib, na qui'ct Lu' at xetze', nin quinin pujx cya'n yi mbi cu'n bajij. ¹⁹ Inti Herodes nintzun el jun ort ta'n tan joyle'n Lu'. Poro cya'l nin jale't cya'n. Toque'n tzun Herodes tan ħch'ote'n chitzi' yi e' sanlar yi e' oc tan q'uicy'le'n Lu'. Nintzun cawunin tan chibiyle'n cu'n. Tele'n tzun i' Jerusalén, nin cho'n tpone'n le tnum Cesarea kale cyaj cyent cobox k'ej.

Yi quime'n Herodes

²⁰ Itzun bantz, wi'nin ħchi'che'n c'u'l i' scye'j yi e' aj Tiro scyuch' yi e' aj Sidón. Cyule'n tzaj tzun yi e' aj Tiroja'tz scyuch' yi e' aj Sidóna'tz tan moxe'n i', nin tan chibansal quib tuch'. Cyak'ol tzun mu'ħ xo'c tetz Blasto, jun scyeri e' wi'tz ħchakum Herodes, tan toque'n i' tan quich'eye'n. Na yi cyetz cyajbil, i'tz tan chibansal quib tu Herodes na cho'n na saj cyakil yi ixi'n triw yi na baj cya'n le ama'l Cesarea, kale na cawune't Herodes.

Bixewe'n tzun jun k'ej tan Herodes tan chisaje'n molij cyakil yi e' wunaka'tz swutz i'.

²¹ Itzun yi tucumule'n yi jun k'eja'tz, nintzun wek tib Herodes tan yi balaj be'ch tetz, nin c'ole'cu'ntz wi jun balaj chem le pujbil xtisya'. Toque'n tzun i'-tz tan yol scyetz cyakil wunak.

²² Cyoque'n tzun yi e' wunaka'tz tan tak'le'n k'ej i'. Nintzun e' xch'intz:

—Chumbalaj nin yi jilonu' na nk'e'tz ilu' wunak, ma na ilu' Ryos, —che'ch bantz.

²³ Na nin eltzaj yi jun yola'tz le chitzi' wunak yi tule'n jun ángel tetz Kajcaw tan tak'le'n jun chin yabil te Herodes. Oque'n nin ban lac'p yi jun chin yabila'tz te'j tan paj yi tocsaj tib i' tetz Ryos. Nintzun quim i', na nin baj yi wankil cya'n amlu'.

²⁴ Wi'nin tzun bene'n lo'on yi balaj stziblal tetz Ryos, nin wi'nin wunak cyocsaj.

²⁵ Inti Bernabé tu Saulo, chipakxe'n tzaj tzun junt tir Jerusalén tan cyopone'n Antioquía, na sken wi't bnix chimantar xchixo'l yi e' aj Judea. Ej nin saj xomok Wa'n scye'j yi cyaje'n tzaj le welt. Ej nin yi jun Wa'na'tz ncha'tz Marcos na a'lchij tetz.

13

Yi chibene'n Bernabé tu Saulo tan xtxole'n yol Kataj xchixo'l yi e' awer nak yi najlche' joylaj

¹ Ate' tzun elsanl stzi' Ryos, nin aj chusunl xchixo'l yi cmon creyent yi ate' Antioquía. Ej nin xchixo'l yi e' elsanl stzi' Ryosa'tz at Bernabé tu Simón yi ncha'tz na bi'aj Niger. Ncha'tz at jun yi na bi'aj Lucio yi aj Cirene. Ncha'tz at Saulo tu junt yaj yi na bi'aj Manaén, yi ni'cu'n chich'uye'n tu Herodes, yi Herodes yi i' wi'tz ajcaw tibaj cyakil

yi ama'l cwent Galilea. ² Itzun te yi na chitzan yi e' wunaka'tz tan banle'n chimunl swutz Kajcaw, nin tan muc'le'n we', nintzun jilon yi Espiritu Sant scyetz: “Bixbajwok e' Bernabé tu Saulo tan chibnol yi ak'un yi ja wi't bixe' wa'n tan chibnol,” chij yi Espiritu Sant ban scyetz.

³ Inin tzun cyulejtz, na nin e' octz tan muc'le'n we', nin tan orari'n squibaj. Nintzun je' cyak'ol chik'abtz xchiwi' tan cyabnaje'n tk'ab Kataj. Ma yi wi't chibixewe'n kalena's tzun chijatxol quibtz.

Yi cyoque'n Bernabé tu Saulo tan xtxole'n yol Kataj le isla yi na bi'aj Chipre

⁴ Bene'n nin tzun e' ban Bernabé tu Saulo le ama'l yi sken tal yi Espiritu Sant scyetz. Cho'n tzun chicwe'n pone'ntz le tnum Selucia, nin e' icy'tz wi mar tan cyopone'n Chipre. ⁵ Itzun yi cyopone'n le tnum Salamina yi at mero tzi a' cu'n, nintzun e' octz tan txoli'n lakak sinagoga kale na chicham wit quib yi e' judiy. Nin ncha'tz xomij Wa'n scye'j tetz chichakum. ⁶ Quicy'e'n tzuntz Salamina cho'n tzun cyopone'n jalen Pafos. Chinoje'n pon tzun te jun yaj yi at tpsiyó'. Yi yaja'tz i' jun judiy, yi tocsa'n tib tetz elsanl stzi' Ryos. Barjesús bi'. ⁷ Yi jun yaja'tz yi at tpsiyó', cyamiw quib tu yi wi'tz ajcaw tetz tnum yi na bi'aj Sergio Paulo. I' jun ajcaw yi wi'nin tajtza'kl. Che' xchakol tzun yi wi'tz ajcawa'tz yi Bernabé tu Saulo, na yi tajbil i' i'tz tan tbite'n yi yol Ryos yi na chitzan tan xtxole'n. ⁸ Poro nintzun oc Elimas yi jun yaja'tz yi at tpsiyó' tan makle'n chiwutz Bernabé tu Saulo, na i klo' taj i' tan qui tocsal yi jun ajcawa'tz yi yol Ryos. ⁹ Ma tetz Saulo, yi ncha'tz na a'lchij Pawl tetz, quinín xob i'

tetz, na xomij yi Espíritu Sant te'j. Xmayine'n nin tzuntz tetz yi yaja'tz yi at tpiyo'. ¹⁰ Itzun taltz:

—Yi aḡatz, aḡ subul nak. Chin cachi' nin aḡ. Aḡ nitxajil Bayba'n na aḡ contr te cyakil yi e'chk ajtza'kl balaj. ¿Nxac na cḡtzan tan po'tze'n yi ḡchusu'n Kajcaw yi tz'aknak cu'n? ¹¹ Ma jalu' jun cu'n yol swale' nin tzatz, stk'e' Kataj yi acaws, na cḡocopon tetz moyi'ḡ, nin qui't cxmaying tetz cobox tiemp, —stzun Pawl bantz.

Ma le junt rat toque'n tzun muj te wutz i'. Nin qui't xmayin. Nintzun oc i' tan joyle'n junt tan ḡch'ine'n nin. ¹² Ma yi tilol yi wi'tz ajcaw yi mbi cu'n bajij, nintzun tocsaj yi yol Kataj. Na wi'nin tele'n yab te yi porer yi ḡchusu'n Kataj.

Yi e' ḡcha'ke'n Pawl tu Bernabé le tnum Antioquía cwent Pisidia

¹³ Itzun yi cyele'n le tnum Pafos, nin e' icy'tz wi mar tan cyopone'n le tnum Perge yi at cwent Panfilia. Ya'stzun ele't jatxol tib Wa'n scye'j, nintzun pakxij i' Jerusalén. ¹⁴ Ma Pawl tu Bernabé nin e' icy'tz Perge nin cho'n cyopone'ntz le tnum Antioquía cwent Pisidia. Ej nin yi tucumule'n yi k'e'j ujle'n nintzun e' oc le sinagoga nin e' baj c'ole' cu'ntz. ¹⁵ Nin yi nskén wi't si'lij noc te yi ley Moisés tu mu'ḡt te junt liwr yi tz'iba'nt cyen tak'un jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos, nin opon jun chichakum yi e' wi' banl wi' tetz sinagoga tan yol scyetz, itzun taltz:

—E'u' katanum, qui'c pe' cob yol cy'a'n cyanu' tan kaquiwise'n, ko at, ba'n chijilonu', —chij i' bantz scyetz.

¹⁶ Je'n tzun txiclok Pawl, nintzun ben ḡchajol yi k'ab tan chicwe'n numlok. Itzun taltz scyetz:

—Quibit tzaju' inyol cyakil e'u' aj Israel, scyuch' yi e'u' yi ate'u' skaxo'l yi na cyeku' xchi' yi ketz kaRyosil. ¹⁷ Yi ketz kaRyosil yi o' aj Israel, i' txa'one'n yi e' kamam kate'. Ej nin tan i' e' oc chixonl tetz jun wutzile'n naci6n te yi ate' tzaj xchixo'l yi e' aj Egipto. Ej nin tan yi tetz porer e' eltzaj tcy'al jak' chica'wl yi e' aj Egiptoja'tz. ¹⁸ Ej nin e'chk ca'wnak lo' yob ban i' tan muc'le'n chipaj chimamaj te yi ate' tzaj le ama'l yi tz'inunin tu'. ¹⁹ Itzun yi wi't chisotze'n yi juk jilwutz wunaka'tz yi ate' le ama'l Canaán, nintzun tak' yi ama'la'tz scyetz yi kamam kate'. ²⁰ Ej nin cyakil yi xtxol-bila'tze'j ja bajij tul cyaj cient tu ni'cy yob lo'.

“Ma yi wi't baje'n yi xtxolbile'j nintzun e' bixe' pujul xtisya' xchixo'l tan Kataj Ryos. Nin ja chixcon yi jun jilwutz bajxoma'tz ta'n jalen te Samuel, jun scyeri e' elsanl stzi' i'. ²¹ Kalena's tzun chijakol jun chireyil tetz Kataj, nintzun bixe' yi Saúl ta'n tetz chireyil. Ma yi jun Saúla'tz, i' jun scyeri yi e' cy'ajl Cis, jun scyeri yi e' xonl Benjamín. Ca'wnak tzun yob xcon i' tetz chireyil kamam kate'.

²² “Itzun yi xtx'ixpe'n Saúl tan Ryos, Luwiy tzun oc cyentz ta'n tetz xel i'. Ej nin je jun xtxolbile'j yi talnak Ryos: ‘Yi Luwiy, yi cy'ajl Isaí, ya'stzun yi jun yi na waj lcyaj cyen tetz rey, na tz'ocopon tan banle'n tane'n yi wetz wajbil,’ stzun Ryos banak cyen.

²³ “Ej nin yi tele'n tiemp ja jal jun xonl k'ajtzun Luwiya'tz yi na bi'aj Jesús. Ya'stzun yi jun yi bixe' tan Ryos tan kacolpe'n ketz yi o' yi o' aj Israel. Ja tzun el cu'n te'j, chi alijt cyen ta'n scyetz kamam kate'. ²⁴ Poro yi ntaxk xchaj tib yi Jesús'a'tz, nsken xtxol Wa'n scyetz yi e' katanum yi tajwe'n

tan chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan je'n a' chiwi' tan xchajle'n yi bintzinin na chibisun tan quil.

²⁵ “Na je tal Wa'ne'j yi txant tan quime'n: ‘¿Na' scyetz in le chiwutz cyeru'? Nk'era'tz in yi jun yi bixba'nt tan tule'n. Poro txant tan tule'n. Na yi in wetz qui'c wetz ink'ej siquierk tan pujle'n wutz xajab yi juna'tz yi at tulbil,' stzun Wa'n banak cyen scyetz wunak.

²⁶ “I bin jalu' e'u' xonl intanum, e'u' xonl k'ajtzun kamam Abraham, nin yi e'u' yi nk'e'tz e'u' katanum, poro yi na cyeku' xchi' yi kaRyosil: Tetz ketz kacyakil cu'n yi jun xtxolbila'se'j yi na tal yi ba'n kaclax. ²⁷ Ma yi e' katanum yi najlche' Jerusalén, scyuch' yi cyajcawil, quinín pujx cya'n yi mbi eka'n tan Jesús. Ncha'tz quinín pujx cya'n yi mbi na elepont yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos. Wech na chisi'lej lakak e'chk k'ej ujle'n. Poro ja el cu'n te'j yi e'chk xtxolbila'tz yi tz'iba'nt cyen yi cyoque'n tan biyle'n. ²⁸ Poro cya'l nin jale't til i' tan cwe'n biyij. Cha'stzun te e' bene'n swutz Pilat tan jakle'n pawor tetz tan cwe'n biyij.

²⁹ “Ma yi tele'n cu'n te'j cyakil yi tz'iba'nt cyen te i', nintzun cu tzaj swutz pasyon nin oc cyentz tjul. ³⁰ Poro Ryos je'san tzaj xchixo'l alma'. ³¹ Nin ala' tir xchaj tib i' xchiwutz yi e' yi xomche' te'j yi tele'n tzaj i' Galilea tan tpone'n Jerusalén. Ej nin yi e'a'tz, e' cu'n stiw te'j nin na chitzan tan xtxole'n yi jun cu'n ja itz'ij junt tir Jesús xchixo'l alma'.

³² “Ncha'tz o' ketz, ite'n nin xtxolbil na katzan tan xtxole'n. Na ya'stzun yi balaj stziblal yi alijt cyen tak'un Ryos scyetz yi e' kamam kate'. ³³ Nin yi jun xtxolbila'tz yi alijt cyen ta'n, i'tz tetz ketz

jalu', yi o' yi o' chixonl. Na yi titz'e'n junt tir Jesús tan Ryos, ya'stzun tele'n cu'n te'j yi tz'iba'nt cyen le ca'p salmo yi na tal: 'Aġ jun c'oloy incy'ajl jalu' nwak' itz'ajbil tzatz.' ³⁴ Na jun cu'n, alijt cyen tan Ryos yi stz'itz'ok i' junt tir ħchixo'l alma', bantz qui k'aye'n yi wankil i'. Na je yol Ryos yi tz'iba'nt cyen: 'Cyakil yi suki'nt wa'n tetz Luwiy swak'e' tztitez.'* ³⁵ Ej nin ncha'tz tz'iba'nt cyen tul junt salmo yi na tal: 'Yi ilu' teru', quil tak'u' ama'l tan k'aye'n yi wankil yi jun ħchakumu', yi wi'nin ok'le'n wutz tanu'.† ³⁶ Yi yole'j qui na jop k'ajtzun Luwiy, na quimnak i', nin k'ay yi tetz wankil. Na yi wi't txcone'n i' tan Ryos tetz chibajxom yi e' wunak tentz, quimich nin ban i'-tz, nin opon yi talma' kale ate't cyalma' yi e' mam i'. ³⁷ Poro yi jun yi itz'ij junt tir ħchixo'l alma' tan Ryos, quinín k'ay yi tetz wankil. ³⁸ Cha'stzun te, e'u' intanum, na klo' waj yil tz'el chitxumu' tetz, yi tan Jesús, yi jun yi qui k'ay yi tetz wankil, na jal cuybil kapaj. ³⁹ Na na el katxum tetz yi qui na jal balajil jun yaj swutz Ryos tan tu' yi na buch tib tan banle'n tane'n yi ley Moisés. Poro sjalok kabalajil kol k'uke' kac'u'l te Jesús. Scuylok kapaj, nin sjalok kabalajil swutz Ryos. ⁴⁰ Poro or quilu', ko tzun tz'ul chicawsu' chi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos. Na je na tal jun txolbil yi tz'iba'nt cyen cya'n:

⁴¹ 'Or tzitil, yi axwok yi qui na itak' k'ej inyol, na cxeleponwok yab te yi mbi sbajok tzite'j, nin cxsotzokwok.

Na nocopon tan banle'n milawr tzixo'lwok.
Poro quil tzitocsaj,

* **13:34** Is 55.3. † **13:35** Sal 16.10.

mpe nink tz'oc jun tan xtx'olche'n xo'l tzitetz,'
chij Ryos banak cyen, —stzun Pawl scyetz yi e'
wunak yi ate' le sinagoga.

⁴² Yi stzaje'n wi' yi chimunl, nin yi cyele'n tzaj
le sinagoga, nintzun e' oc yi e' wunak yi nk'e'tz e'
judiy tan chimoxe'n Pawl tu Bernabé tan chitxolil
yi ite'n nin xtxolbila'tz scyetz le junt k'ej ujle'n.

⁴³ Ma yi chijatxol quib, wi'nin tzun judiy e' xom
nintz scye'j Pawl tu Bernabé. Ej nin ncha'tz at e'
yi nk'e'tz e' judiy yi e' xom nin scye'j. Cyoque'n
tzun Pawl tu Bernabé tan chiquiwse'n tk'ab Kataj.

⁴⁴ Itzun le junt k'ej ujle'n, cyakil yi e' aj tnum e'
cham quib tan tbite'n yi yol Ryos yi cy'a'n tan Pawl.

⁴⁵ Poro yi quilol yi e' judiy yi jun c'oloy wunaka'tz,
nintzun je' xchiwutz, nin e' octz tan telse'n chik'ej
Pawl, nin tan talche'n yi nk'e'tz bintzi chiyol.

⁴⁶ Poro quinín chixob Pawl tu Bernabé scyetz, na
je tal Pawle'j:

—Bintzinín chin tajwe'n cunin yi bajx katxol yi
yol Ryos scyeru', poro quinín ncyocsaju'. Nin qui'c
xac yi itz'ajbil yi quinín bajsbe'n tetz xchiwutzu'.
Cha'stzun te cho'n kocopon ketz tan xtxole'n
scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. ⁴⁷ Na ya'tz cawbe'n
ketz tan Kataj, na je yi yol i'e'j yi tz'iba'nt cyen:

'Ja cxbixe' wa'n tetz chitxebil yi e' yi nk'e'tz e'
judiy.

Nin ja cxbixe' wa'n tan chiclaxe'n yi e' yi ate' bene'n

tzi'n wi munt,†

chij Kataj banak cyen, —che'ch Pawl tu Bernabé
scyetz cyakil wunak.

---

† **13:47** Is 42.6; 49.6.

48 Wi'nin tzun chitzatzine'n yi e' wunak yi nk'e'tz e' judiy te yi txolbil yi quibit. Nintzun cyaltz yi chumbalaj nin yi txolbil tetz Jesucristo yi nguibit scye'j Pawl. Cyocsaj tzun yi e' yi bixe' cya'n tan chicambal yi itz'ajbil yi quinín bajsbe'n tetz. 49 Wi'nin tzun bene'n lo'on yi balaj stziblal tetz Jesucristo tulak yi e'chk mas tnum yi at cwent yi ama'l yi na bi'aj Pisidia.

50 Poro yi e' judiy nintzun e' octz tan tocse'n chic'u'l yi xna'n yi at chik'ej, nin yi na cyek xchi' Ryos tane'n, tan cyoque'n tan contri'n scye'j Pawl tu Bernabé. Ncha'tz e' octz tan tocse'n chic'u'l yi e' crincipal tetz tnum tan contri'n scye'j. Cyakil yi e'a'tz e' octz tan chixo'wse'n Pawl tu Bernabé nin e' el chilajultz le chitanum. 51 Ma cyetz Pawl tu Bernabé el cyen chimasol yi puklaj yi at te quikan tan xchajle'n yi at tulbil chicaws yi e' wunaka'tz. Nin e' ben cyetz Iconio. 52 Poro yi e' creyent yi e' cyaj cyen wi'nin chitzatzine'n tk'ab Kataj tan porer yi Espiritu Sant.

14

Yi ate' tzaj Pawl tu Bernabé Iconio

1 Itzun yi cyopone'n Pawl tu Bernabé le tnum Iconio nin yi cyoque'n tan txole'n yi balaj stziblal le e'chk chisinagoga yi e' judiy, quintech nin tzun judiy cyocsajtz. Nin ncha'tz wi'nin e' yi nk'e'tz e' judiy yi cyocsajtz. 2 Poro itzun yi e' judiy yi qui xom chiwi' te yi chusu'n yi chitxol Pawl, nintzun e' baj octz tan tocse'n chic'u'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan qui xome'n chiwi' scye'j kajwutz. 3 Poro ilenin nim tiemp e' cyaj cyen Pawl tu Bernabé xchixo'l yi e' kajwutza'tz Iconio. Te yi ate'tz quinín chixob tan

xtxole'n yi yol Ryos, nin tan talche'n yi at cuybil chipaj wunak tan tu' yi banl talma' Ryos. Nin ja lajluchax yi bintzinin yi chiyol tan yi e'chk milawr yi bnix tan Ryos. ⁴ Poro yi e' wunak yi najlche' tul yi tnuma'tz, cob e' el. At e' yi cho'n xome'n chiwi' scye'j yi e' judiy, nin at e' yi cho'n xome'n chiwi' scye'j yi e' apostl. ⁵ Cyoque'n tzun yi e' judiy scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy tu yi cyajcawil tan txumle'n tan cyoque'n klo' tan chibuchle'n nin tan chic'oxle'n yi e' apostl tan c'ub. ⁶ Poro yi quibital Pawl tu Bernabé yi ya'tz chitxumu'n cyele'n tzun ojk. Cho'n tzun cyopone'ntz le tnum Litra, nin e' icy'tz Derbe. Yi e'chk tnuma'tz cho'n at cwent yi ama'l tetz Licaonia. ⁷ Chitxol yi balaj stziblal le cob tnuma'tz, nin tul cyakil yi e'chk ama'l yi at solte'j len.

Yi lo'one'n Pawl tan c'ub le tnum Litra

⁸ Ma yi cyopone'n Pawl le tnum Litra, at tzun jun yaj at-tz yi co'x tkan. Tetz nin i'-tz yi titz'e'n. Qui'c jun tir yi jajk xon. ⁹ C'olch tzun i'-tz tan tbite'n yi mbi na tzan Pawl tan yolche'n. Bene'n tzun xmayil Pawl yi jun co'xa'tz. Nin nachontz te'j yi k'uklij c'u'l i' te yi at rmeril tan xone'n tan porer Ryos. ¹⁰ Chin wi' nin tzun Pawl bantz tan yol tetz:

—Yaj, txiclije'n.

Lajke'l nintzun je'n txiclok yi co'x nin xontz. ¹¹ Yi quilol wunak yi mbi cu'n ban Pawl te yi co'x wi'nin tzun chi'ch'ine'n le cyetz chiyol. Itzun cyaltz:

—Ja chicu'ul yi karyosil skaxo'l. Nin ja cho'c tetz wunak.

12 Cyal yi Bernabé i'tz yi chiryosil yi na bi'aj Júpiter, nin yi Pawl i'tz yi chiryosil yi na bi'aj Mercurio, na i' yi mas na jilon. 13 Cho'n tzun at yi templo tetz yi chiryosil yi na bi'aj Júpiter, ju' ca'l len. Itzun yi quibital yi e' pale' cwent Júpiter, bene'n tzun chimantar tan ticy'le'n tzaj jun mam tor tu yi e'chk buch. Na yi cyajbil i'tz tan cyoque'n tan chic'u'laje'n nin tan biyle'n chitx'ixwatz xchiwutz yi e' apostl. 14 Poro yi quibital Pawl tu Bernabé yi mbi na chitzan yi e' wunak tan banle'n, cyoque'n tzuntz tan katzle'n yi be'ch cyetz tan xchajle'n yi qui na chipek' te yi cyajtza'kl yi e' wunak, nin lajke'l chibaj bene'n tan chimakle'n. Chin chiwi' nin bantz tan yol itzun cyaltz:

15 —¿Nxac na chitzanu' tan banle'n yi e'chk takle'ne'j? Na yi o' ketz, o' tu wunak. Ni'cu'n o' scyuch'u'. Ej nin ja ku'l tzone'j tan xtxole'n scyeru' tan cyaje'n cyen quilolu' yi cyajtza'klu' yi qui'c na tak'. Nin ja ku'l tan talche'n scyeru' tan chixome'nu' te yi tajbil Ryos yi itz' nin tetz, yi Ryos yi bnol teri yi tcyaj tu yi wuxtx'otx' tu yi mar tu cyakil e'chk takle'n yi na kil nin tan kawutz. 16 Sajle'n tunintz tak'nak i' ama'l tan chibnol wunak yi cyetz cyajbil. 17 Poro ilenin xchajnak i' yi itz' i' tan yi e'chk takle'n balaj yi na tak' sketz. Chumbalaj nin i', na i' na ak'on abal, nin i' na ak'on e'chk balaj cosech. Nin na tak' cyakil yi tajwe'n sketz, na i' na ak'on kawa' tu cyakil yi na tak' tzatzin sketz, —stzun Pawl bantz scyetz.

18 Yi wi't tlol Pawl yi xtxolbila'se'j, kale'nin il chixcyewe'n tan chimakle'n yi e' wunak tan qui cyak'ol chitx'ixwatz scyetz.

¹⁹ Itzun yi cyopone'n cobox judiy yi cho'n chisaje'n Antioquía tu Iconio, nin e' oc tan tocse'n chic'u'l cyakil wunak tan cyoque'n tan contri'n te Pawl. Cyoque'n tzun tan c'oxle'n Pawl tan c'ub.

Ma yi wi't lo'one'n Pawl cya'n, tele'n tzun quicy'altz tnum, na che'ch lo' cyetz yi ko nsken quim. ²⁰ Poro yi cyopone'n chimolol quib yi e' ka-jwutz kale atit Pawl, nintzun je txiclok i' xchiwutz. Nintzun oc junt tirtz tnum. Jalen tzun le junt eklok ticy'e'n i', nin xom nin Bernabé te'j. Cho'n tzun chibene'ntz le tnum Derbe.

²¹ Itzun yi nsken baj chitxolil yi balaj stziblal le tnuma'tz, nin yi nsken cyocsaj wi'nin wunak, nintzun e' pakxij junt tir. E' icy'ak junt tir Listra, tu Iconio jalen yi cyopone'n junt tir Antioquía.

²² Ej nin te yi na chicy'ak lak e'chk tnuma'tz e' oc tan chiquiwe'n yi e' creyent tan k'ukewe'n mas chic'u'l te yi na cyocsaj. Nin cyal yi chin tajwe'n cunin tan chimuc'ul wi'nin jilwutz q'uixc'uj, yi ntaxk chopon kale na cawune't Ryos.* ²³ Ncha'tz e' baj bixe' cyen wi' banl wi' cya'n le jujun cmon. Nin yi na cho'c tan cyabnaje'n yi e' wi' banl wi'a'tz tetz Kataj Ryos, yi Ryos yi nsken k'uke' chic'u'l te'j, na cho'c tan nachle'n Kataj nin tan muc'le'n we'j.

Yi cyopone'n Pawl tu Bernabé junt tir le tnum Antioquía cwent Siria

²⁴ Yi nsken wi't bajij yi xtxolbila'se'j nintzun e' icy'tz le ama'l cwent tetz Pisidia tan cyopone'n le ama'l cwent Panfilia. ²⁵ Ej nin yi wi't baje'n chitxolil yi yol Ryos le tnum Perge, chicwe'n pone'n tzuntz Atalia. ²⁶ Ya'stzun e' icy'e't wi mar tan

* **14:22** Ro 8.17; 2 Ts 1.4; 2 Ti 2.12.

cyopone'n Antioquía, yi tnum kale e' oque't yi e' kajwutz tan cyabnaje'n tk'ab Kataj tan chibene'n tan banle'n yi ak'un yi e' bixe' te'j.

²⁷ Itzun yi cyopone'n Antioquía chichakol tzun cyakil yi cmon creyent. Nintzun baj chitxolil cyakil yi e'chk milawr yi bnix cya'n tan porer Ryos. Nin chitxol yi xe'n cunin tk'ol Ryos ama'l scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan cyocsal yi yol Kataj. ²⁸ Nim tzun tiemp e' a'tij Pawl tu Bernabé scye'j yi e' creyent yi najlche'-tz Antioquía.

15

Yi chitxumune'n yi e' wi' banl wi' Jerusalén

¹ Itzun bantz te yi cya'te'n Pawl tu Bernabé le tnum Antioquía, nin e' opon cobox aj Judea le tnuma'tz. Nin yi e'a'tz nin e' oc tan chichusle'n yi e' kajwutz, itzun cyaltz: “Ko quil chibajiju' circuncidar chi na tal yi ley Moisés, quil chiclaxu',” che'ch bantz.

² Xe'te'n tzun jun chin wutzile'n wak' ib xchixo'l Pawl scyuch' yi e'a'tz. Cha'stzun te bixewe'n cyak'un kajwutz tan chibene'n Pawl tu Bernabé scyuch' cobox kajwutz jalen Jerusalén tan jakle'n yi xe'n chiban te yi xtxolbila'tz. Nin bixe' cyak'un tan chibene'n xchiwutz yi e' apostl scyuch' yi e' wi' banl wi' yi cmon creyent yi ate' Jerusalén.

³ Yi bixewe'n cyakil nintzun e' ben yi e' cmon creyent tan chitzakpe'n ju' tnum. Poro te yi na chixon Pawl tbe' e' icy'ak le e'chk ama'l cwent Fenicia tu Samaria tan talche'n scyetz yi e' kajwutz yi xe'n cunin cyocsal yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi yol Kataj. Yi quibital yi e' kajwutza'tz yi stziblala'tz wi'nin tzun chitzatzine'ntz.

⁴ Ma yi cyopone'n Pawl tu Bernabé Jerusalén, wi'nin chitzatzine'n yi e' kajwutz scyuch' yi e' apostl, scyuch' yi e' wi' banl wi' scye'j. Chitxolil tzun Pawl yi mbi cu'n bnix cya'n tan porer Ryos.

⁵ Poro at tzun cobox scyeri yi e' parisey yi sken wi't cyocsaj yi balaj stziblal. Nintzun cyaltz:

—Chin tajwe'n cunin tan chibaje'n circuncidar yi e' creyent yi nk'e'tz e' judiy. Nin tajwe'n tan chibnol tane'n yi ley Moisés, —che'ch.

⁶ Chichamol tzun quib yi e' apostl scyuch' yi wi' banl wi' yi e' cmon creyent, tan xtxumle'n yi xe'n chiban te yi jun xtxolbila'tz. ⁷ Ma yi nsken ben nim tiemp cya'n tan yol nintzun je' txiclok Lu', itzun taltz:

—E'u' kajwutz, elnak chitxumu' tetz yi nimix tiemp yi inje'nle'nix xtxa'ol Ryos tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy bantz chiclaxe'n. ⁸ Nin yi kaRyosil yi na i'lon tetz yi mbi na icy' chic'u'l cyakil wunak, i' ak'on jun techl scyetz yi at rmeril tan cyoque'n tk'ab i'. Ej nin yi jun techla'tz yi tak' i' i'tz yi Espíritu Sant, chi yi tak'nak sketz. ⁹ Na swutz Ryos qui'c jatxbil kaxo'l. Nicy' nintu' o', na ncha'tz e' ja tzaj yi cyetz quil tan tu' yi nk'uke' chic'u'l te Ryos.

¹⁰ “Ma jalu', ¿mbi tzuntz na cabej chic'u'lu' te yi jun xtxolbila'tz yi txumijt cyen tan Ryos? Na yi cyeru' cyajbilu' i'tz tan je'n cyak'olu' jun yucu' te chikul yi e' prow kajwutza'tz, yi jun yucu'a'tz i'tz yi e'chk ca'wl yi quinín e' xcye' yi e' kamam tan banle'n tane'n mpe ik yi o' ketz jalu'. ¹¹ Na yi o' ketz na kocsaj yi skaclaxok tan tu' yi banl talma' Kajcaw Jesucristo. Ncha'tz e'a'tz, xchiclaxok tan tu' yi banl talma' Kajcaw.

¹² Itzun yi quibital yi yol Lu' tircunin tzun chibaj cwe'n numlok, nin cyak' ama'l tan tbite'n yi chiyol Pawl tu Bernabé. Cyal Pawl yi xe'n cunin bnixe'n e'chk milawr xchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. ¹³ Ma yi chitanewe'n tan yol, jilone'n tzun Jacow, itzun taltz:

—E'u' kajwutz, quibit tzaju' cobox tal inyol: ¹⁴ Ja quibitu' yi xtxolbil yi ntal kajwutz Lu', yi mbi cunin bnix tan Ryos yi xa'ke'n i' xchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Na ja kubit yi e' je' xtxa'ol Ryos cobox tan cyoque'n tcwent i'. ¹⁵ Ej nin yi jun xtxolbila'tz yi nkubit ja tcy'aj tib tu yi chiyol cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Na je na tal june'j:

¹⁶ 'Yi nsken baj wi' yi xtxolbila'se'j kalena's tzun chimpakxij.

Nin swak'e' ama'l scyetz yi e' xonl Luwiy tan chicawune'n squibaj yi e' mas wunak, chi nchiban te yi tiemp tetz Luwiy.

¹⁷ Ya'stzun lwulej,

bantz cyoque'n cyakil yi e' yi nk'e'tz e' judiy tan injoyle'n, yi in wetz yi in Ajcaw.

Nin ya'stzun lwulej,

bantz chixome'n yi e' yi nk'e'tz e' judiy swe'j, yi e' yil cho'c wa'n tetz wajal.

¹⁸ Ej nin yi xtxolbile'j, alijt cyen tan Kajcaw tenxchan.'

¹⁹ "Cha'stzun te, ba'n tcu'n yi quil kal scyetz yi tajwe'n tan chibnol tane'n yi circuncisión. Na tzan cyaje'n quen quilol yi cyajtza'kl cachi' tan chixome'n te tajbil Ryos. ²⁰ Ntina'tz, chinch wetz, ba'n kol kaban nin jun cart scyetz tan cyaje'n quen quilol yi e'chk cstumbr yi na chiban swutz yi e'chk takle'n yi banij tu' tane'n, yi na xcy'e' tan

chipo'tze'n. Ej nin ncha'tz tajwe'n tan kalol scyetz tan cyaje'n cyen quilol yi xna'ni'n tu yaji'n. Nin skale' scyetz yi qui'c cu tan chibajsal yi e' txuc yi qui na el chiġch'el yi na chiquim. Ej nin ba'n kal scyetz yi qui'c cu tan baje'n alchok ġch'el txuc cya'n. ²¹ Na sajle'n tunintz ja si'lij nin ja txolij yi ley Moisés lakak sinagoga yi at lakak tnum yi xan yi kol baj yi e'chk takle'na'tz tan jun judiy, —stzun Jacow scyetz.

²² Ba'n tzun ban yi yol Jacow ġchiwutz yi e' mas apostl nin ġchiwutz cyakil yi wi' banl wi' tetz cmon creyent. Nin ba'n nin mban ġchiwutz cyakil yi cmon. Cyoque'n tzuntz tan chisicy'le'n cobox yaj tan chibene'n scye'j Pawl tu Bernabé jalen Antioquía. Je'n tzun chitxa'ol Judas yi ncha'tz na bi'aj Barsabás tu Silas. E' bajxom ġchixo'l yi e' kajwutz yi ate'-tz. ²³ Nin e' bixe'-tz tan bene'n quicy'al jun cart tan tpone'n scyetz e' kajwutz Antioquía. Nin je yi xtxolbil yi cu' nin tul:

“Ma jalu' e'u' kajwutz yi e'u' yi nk'e'tz e'u' judiy, yi najlche'u' Antioquía tu Siria tu Cilicia, na katzan tan talche'n nin jun yos scyeru' yi o' apostl, scyuch' yi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent tzone'j, nin scyuch' cyakil yi e' kajwutz yi ate' tzone'j. ²⁴ Ja kubit yi at e' yi ja chopon ġchixo'lu', yi cho'n benake' tzone'j. Poro nk'e'tz o', o' chakonin yi e'a'tz. Na ja kubit yi ja cho'c tan chixo'wse'nu' nin tan suble'n cyajtza'klu' tan chibnolu' tane'n yi circuncisión, nin tan chibnolu' tane'n yi ley Moisés. ²⁵ Cha'stzun te ba'n skawutz ketz yi nkajoy cobox kajwutz yaj tan chibene'n kachakol tan chixajse'nu'. Cho'n chixomok nin scye'j kajwutz Pawl tu Bernabé yi wi'nin na kapek' scye'j. ²⁶ Na

yi e' kajwutz Pawla'tz, jatix lo' tir che'l swutz quimichil tan paj xtxole'n yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesucristo. ²⁷ Ej nin nchiben kachakol Judas tu Silas tan chixajse'nu'. Nin scyale' scyeru' yi chin tajwe'n cunin tan chibnolu' tane'n yi xtxolbil yi skale' scyeru'. ²⁸ Na ba'n atit swutz yi Espíritu Sant, nin ba'n skawutz ketz tan qui je'n junt cyektzu' swi' yi e'chk takle'n yi skale' scyeru' yi chin tajwe'n cunin tan chibnolu' tane'n. Nin je yi xtxolbile'j: ²⁹ Chibajsi'chu' yi e'chk tx'ixwatz yi na oyij xchiwutz yi e'chk ryos yi banij tu' tane'n. Nin chibajsi'chu' yi e' txuc yi qui na el chiñch'el yi na chiquim. Nin quil baj chich' cyanu'. Nin quil cyenu' yi xna'ni'n tu yaji'n, na ko ya'tz chibanu' ba'n tzun che'le'tu'-tz swutz Ryos. Ntina'tz bin yi xtxolbil, nin kilt kib scyuch'u'." Ya'stzun cu' nin tul yi u'j.

³⁰ Chibene'n tzun yi e' kajwutza'tz yi e' bixe' cya'n. Nin cho'n nin tzun cyopone'ntz Antioquía. Yi cyopone'n, chichamol tzun quib cyakil yi e' kajwutz yi ate'tz le yi ama'la'tz. Ma yi e' kajwutz yi e' opon, nin cyak' yi cart scyetz. ³¹ Ej nin yi quibital yi e' kajwutz yi xtxolbil yi at tc'u'l yi cart, wi'nin tzun chitzatzine'n te'j. ³² Nin mas tcunin chitzatzine'n yi cyoque'n Judas tu Silas tan chimayse'n, nin tan chiquiwse'n. Na xcon e'chk balaj yol cyak'un na e' elsanl stzi' Ryos. ³³ Itzun yi tele'n cobox k'ej cyak'un Judas tu Silas xchixo'l yi e' kajwutza'tz, chipakxe'n tzun junt tir Jerusalén scye'j yi e' kajwutz yi e' chakon nin. Wi'nin tzun chitzatzine'n yi chijatxol quib scyuch' yi e' kajwutz tetz Antioquía. ³⁴ Poro yi Silas nin cyaj cyen

cyajsal tib, na ya'tz nin tajbil i'-tz. ³⁵ Ncha'tz Pawl tu Bernabé, e' cyaj cyen tan xtx'olche'n xo'l yi yol Kajcaw scyetz yi e' aj Antioquía. Nin ncha'tz at cobox tkan aj Antioquía yi e' oc tan quich'eye'n tan txoli'n.

Yi chijatxol quib Pawl tu Bernabé

³⁶ Itzun yi tele'n cobox k'ejtz tlol tzun Pawl tetz Bernabé:

—Quin, che' kaxajse' yi e' kajwutz lakak e'chk tnum kale katxolnakit yi yol Kajcaw, tan che' kilol yi ko ba'n ate't.

³⁷ Itzun tajbil Bernabé yi nink xom nin Wa'n scye'j yi ncha'tz na bi'aj Marcċ. ³⁸ Poro quinín cujij Pawl. Na yi jun Marcċa'tz i' yi jun yi el cyen jatxol tib scye'j jalen Panfilia nin quinín ben tk'ol tib tan quich'eye'n Pawl tan xtxole'n yi yol Kataj te yi bajx tir. ³⁹ Quinín tzun c'ul tib chiwi' Pawl tu Bernabé. Nintzun cu' chijatxol quibtz. Bene'n tzun tcy'al Bernabé yi Marcċ te'j. Quicy'e'n tzuntz wi mar, nin cho'n tzun cyopone'ntz Chipre. ⁴⁰ Ma tetz Pawl je'n tzun xtxa'ol i' Silas tan xome'n nin te'j. Ej nin yi ntaxk chiben e' oc yi e' kajwutz tan cyabnaje'n tk'ab Kajcaw. Ej kalena's tzun chibene'ntz. ⁴¹ Quicy'ake'n tzuntz Siria tu Cilicia tan chiquiwse'n yi e' cmon creyent yi najlche'-tz le e'chk ama'la'tz.

16

Yi xome'n nin Timoteo scye'j Pawl tu Silas

¹ Itzun yi cyopone'n Pawl tu Silas le tnum yi na bi'aj Derbe, nin e' icy'tz tan cyopone'n Listra. Yi cyopone'ntz nin e' nojponz te jun kajwutz na bi'aj

Timoteo, tal jun xna'n judiy yi creyent. Poro yi taj nk'e'tz judiy. ² Chumbalaj nin Timoteo xchiwutz yi e' kajwutz yi najlche' Litra tu Iconio. ³ Itzun bantz chin tajbil cunin Pawl tan xome'n nin Timoteo scye'j. Toque'n tzuntz tan baje'n circuncidar Timoteo tan chitzatzine'n yi e' judiy yi najlche'-tz le luwara'tz. Na cyakil wunak elnak chitxum tetz yi nk'e'tz judiy yi taj i'.

⁴ Itzun yi na chicy'ak lakak e'chk tnuma'tz, cy'a'nt nin chiquiwse'n yi e' kajwutz cya'n, nin ncha'tz na baj chitxolil yi tajwe'n tan chixome'n te e'chk ca'wl yi bixe' cyak'un yi e' apostl scyuch' yi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent Jerusalén. ⁵ Tan yi xtxolbila'tz chiquiwixe'n tzun yi e' creyent te yi na cyocsaj, nin cyakil nin k'ej wi'nin xch'uye'n tajlal chixone'n.

Yi xchajol tib yi aj Macedonia swutz Pawl

⁶ Ej nin tan paj yi quinín tak' yi Espíritu Sant ama'l scyetz tan chitxolil yi yol Kataj cwent Asia, quicy'e'n cu'n tzun Frigia tu yi ama'l cwent Galacia. ⁷ Ej nin yi cyopone'n Misia i klo' cyaj tan cyopone'n Bitinia, poro quinín tak' yi Espíritu Sant ama'l scyetz. ⁸ Quicy'e'n cu'n tzun naka'jil Misia, cho'n tzun chicwe'n pone'ntz Troas. ⁹ Lak'bal tzuntz je'n jobtuj jun yaj aj Macedonia swutz Pawl. Yi xchajol tib nin cu' txiclok swutz Pawl, ej nin cu' wutz tetz tan ticy'ake'n Pawl le tetz tanum. Je tzun taltze'j: “Wutzile'n ta' Pawl bne'u' pawor tan ticy'ake'nu' tan kuch'eye'n le tnum Macedonia,” stzun i' bantz.

¹⁰ Itzun yi sken xchaj tib yi jun yaja'tz swutz Pawl, nintzun kajoy puntiltz tan kicy'ake'n Macedonia.* Na nin el katxum tetz yi bintzi nin Ryos na tzan tan kachakle'n tan xtxole'n yi balaj stziblal scyetz yi e' wunaka'tz.

Yi cyoque'n Pawl tu Silas xetze' le tnum Filipos

¹¹ Cyaje'n cyen tzun yi tnum Troas ka'n, kicy'e'n tzuntz wi a', nin sbej nin kopone'ntz le tal isla yi na bi'aj Samotracia. Ma le junt eklok kopone'n tzuntz Neápolis. ¹² Kele'n tzuntz nin cho'n kopone'ntz Filipos, yi tnum yi mas chumam swutz cyakil yi e'chk tnum yi ate' cwent Macedonia. Yi jun tnuma'tz cho'n at chicwent aj Roma. Cho'n tzun ka'te'n cobox k'ejtz.

¹³ Itzun le jun k'ej ujle'n kele'n tzun tnum nin cho'n kopone'n tzi jun a' kale na chicham wit quib yi e' wunak tan nachle'n Kataj. Kacwe'n tzun c'olchoktz nin o' octz tan yol scyetz yi e' xna'n yi chichamo'n quibtz. ¹⁴ At tzun jun xna'ntz yi na bi'aj Lidia, yi cho'n sajnak i' Tiatira. C'a'y xbu'k i', jun jilwutz xbu'k yi txib yubil. Yi xna'na'tz na tek xchi' Ryos, nintzun oc i' tan tbite'n kayol. Nin oc tk'ol Kajcaw tajtza'kl i'-tz tan xtxumle'n yol Pawl. ¹⁵ Itzun yi wi't je'n a' twi' scyuch' yi e' najal cwe'n tzun wutz sketz nin je tzun taltze'j:

—Ko bintzinin k'uklij inc'u'l te Ryos xchiwutzu', ba'n bin cho'cu' xe inca'l. At posar swuch'.

Xcye' nin tzun i'-tz tan kamoxe'n quentz xe ca'l.

¹⁶ Itzun bantz yi kabene'n tan nachle'n Ryos, ticye'n tzun xomok jun xun wutz kacoc. Nachol

---

* **16:10** Ja opon Lucas tan xome'n te Pablo. Cha'stzun te na xcon “o” tzone'j nin tul cyakil yi xtxolbil yi na xon tzaj.

i', na at jun espíritu cwent Bayba'n twankil yi na ak'on yi tpsiyó'. Nin wi'nin tx'aco'n ate' cu'nt yi e' patrón te'j, tan yi tpsiyó'. ¹⁷ Bajxcho' tzuntz tu Pawl, ej nin xomt tzaj tzun i' wutz kacoc. Xch'ine'n tzun i'-tz itzun taltz:

—Yi e' yaje'j bintzinin e' xchakum yi wi'tz Ryos. Na chitzan tan txhole'n yi balaj stziblal tetz colbil ibaj scyeru', —chij i' bantz scyetz wunak.

¹⁸ Ala' cunin tzun k'ej yi inin tunin bana'stz. Baje'n tzun c'u'l Pawl te'j. Je'n tzun such'k'il tibtz, nintzun ben tlol tetz yi espíritu yi at twankil yi xun:

—Chin cawunk nin tzawe'j tan bi' Jesucristo, cawle'n twankil yi xun, —chij Pawl banintz tetz.

Nin lajke'l nin tzun tele'n yi espíritu cwent Bayba'n twankil yi xun.

¹⁹ Poro itzun yi tele'n chitxum yi patrón yi xun tetz, yi qui't na chitx'acon te yi xun, cyoque'n tzuntz tan chitz'amle'n Pawl tu Silas. Yi chitx'amxe'n, nintzun e' ben chikinoltz tpilta', xchiwutz yi e' pujul xtisya'. ²⁰ Ma yi cyopone'ntz, itzun cyaltz:

—Yi e' yaje'j e' judiy, nin na chitzan tan po'tze'n cyajtza'kl yi e' katanum. ²¹ Nin na chitzan tan tocse'n kac'u'l tan kaxome'n te cyetz chiley. Poro qui'c rmeril na o' aj Roma. Qui'c cu yi nink xom kawi' te chichusu'n.

²² Cyakil cunin tzun wunak xom chiwi' scye'j. Nintzun e' oc yi e' pujul xtisya' tan k'olpe'n len yi be'ch cyetz Pawl tu Silas. Kalena's tzun chicawune'n nin tan chilo'one'n tan xicy'xab.

²³ Yi wi't chilo'one'n tan xicy'xab nintzun e' ben ticy'le'n xetze'. Nintzun e' cawun yi e' ajcaw tetz yi q'uicy'lom xetze' tan che' q'uicy'lel. ²⁴ Yi tbtal

yi q'uicy'lom xetze'a'tz yi jun ca'wla'tz, nintzun e' oc Pawl ta'n tc'u'l quen xetze' kale qui'cle't rmeril tan tele'n tzaj, nin oc quikantz ta'n tc'u'l sepo.

²⁵ Itzun bantz yi tpone'n nicy'ak'bal na tzun chitzan cyetz Pawl tu Silas tan nachle'n Kataj nin tan bitz. Nin na quibit nin yi e' mas pres. ²⁶ Jalt cuntunin chinachol yi xe'te'n jun chin wutzile'n coblajnob. Nin nin tzun yucan yi xe' ca'l. Cyakil cunin yi e'chk puert baj jakxij. Nin baje'n pujx yi e'chk carentz yi c'alol cyetz yi e' pres. ²⁷ Tele'n tzun watl yi q'uicy'lom tetz yi xetze', nin ben tiloltz yi nsken baj jakxij cyakil e'chk puert. Bene'n tzun tan jute'n tzaj yi spar le soc, nintzun klo' cu' biyol tibtz, na le wutz tetz tajtza'kl yi nsken wi't che'l ojkuj cyakil yi e' pres. ²⁸ Chin wi' nin tzun Pawl bantz tan yol tetz, itzun taltz:

—Quil sbiy cu'n tibu', na ato' len cu'n tzone'j, —chij Pawl tetz.

²⁹ Jakol tzun yi yaja'tz jun k'ak'tz. Nin lajke'l nin toque'n i'-tz xetze'. Wi'nin lucnewe'n tan xo'wl yi cwe'n mejlok xchiwutz Pawl tu Silas. ³⁰ Itzun yi wi't cyele'n tzaj Pawl ta'n xetze' bene'n tzun jakol scyetz:

—Ma jalu' ¿mbik tzimban tan inclaxe'n?

³¹ —Tocsaju' yi yol Kajcaw Jesucristo, nin sclaxku' tuml yi najalu', —che'ch Pawl tetz.

³² Chitxolil tzun yi yol Kajcaw tetz, scyuch' yi najal i'. ³³ Toque'n tzun yaj tan xtx'ajle'n len yi ticy'le'n xicy'xab scye'j Pawl tu Silas. Nin ite'n nin ak'bala'tz yi je'n a' twi' yaj tuml najal. ³⁴ Nintzun e' ben tcy'altz xe ca'l i', nin el jun chin wa'a'ntz ta'n. Nternin na tzatzin yaj na nsken tocsaj yi yol Kataj tuml yi najal.

³⁵ Ma yi tule'n skil cyopone'n tzun cobox aj tx'amij cyak'un yi e' pujul xtisya', tan talche'n tetz yi q'uicy'lom tetz xetze' tan tk'ol ama'l tan cyele'n Pawl liwr.

³⁶ Yi toque'n yaj scye'j Pawl nintzun taltz:

—Ja chicawun tzaj yi e' pujul xtisya' tan cyele'nu' liwr. Ma jalu' ba'n che'lu' liwr nin cheb cuntu' chibenu'.

³⁷ Poro itzun tal Pawl scyetz yi e' aj tx'amij:

—Xchiwutz cu'n cyakil wunak yi kalo'one'n ewt, wech na qui'c ketz kil. Ej nin at ku'j tan xchajle'n yi o' aj Roma. Poro ja ko' ben chipitoltz xetze'. Ma jalu' ¿mbi tzuntz yi na cyaj yi ewun cu'n ke'l tzone'j? Qui', nk'era'tz wajbil. Na waj yi wutzile'n cu'n e' chu'l tzone'j tan kelse'n len liwr, —stzun Pawl scyetz.

³⁸ Itzun yi quibital yi e' aj tx'amij, nintzun e' bentz tan talche'n yi xtxolbil scyetz yi e' pujul xtisya'. Yi quibital yi at chik'e'j Pawl tu Silas, nintzun e' xobtz. ³⁹ Itzun yi cyopone'ntz kale ate't Pawl nintzun chijak cuybil chipaj scyetz. Ma yi wi't cyele'n tzaj cya'n xetze', nintzun e' oc tan jakle'n pawor scyetz tan cyele'n tnum. ⁴⁰ Ma cyetz Pawl yi wi't cyele'n tzaj xetze' cho'n tzun cyopone'ntz xe ca'l yi xna'n yi na bi'aj Lidia. Ej nin yi wi't chijilone'n scyuch' yi e' mas kajwutz, nin yi nsken wi't baj chiquiwsal, quicy'e'n tzuntz cyetz tul junt tnum.

17

Yi oyintzi' yi bajij scye'j Pawl le tnum Tesalónica

¹ Quicy'ake'n tzun Pawl tu Silas Anfípolis tu Apolonia nin cho'n tzun cyopone'ntz Tesalónica

kale atite't jun chisinagoga yi e' judiy. ² Tpone'n tzun Pawl le cyetz chisinagoga quib yi tane'n yi csumbr i'. Nin tul ox sman xcon yi ox k'ej ujle'n ta'n tan xtxole'n yi yol Ryos scyetz cyakil yi e' yi ate'tz. ³ Ej nin xcon yi yol Kataj ta'n yi tz'iba'nt cyen tan lajluchaxe'n xchiwutz yi chin tajwe'n cunin tan quime'n yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kaclaxe'n. Ej nin tajwe'n tan titz'e'n junt tir xchixo'l alma'. Itzun taltz scyetz:

—Yi Jesús yi na chintzan tan xtxole'n scyeru', i' yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n tan kaclaxe'n, —stzun Pawl bantz scyetz.

⁴ At tzun e' cyocsaj yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesucristo, nin e' xomtz te Pawl tu Silas. Nin ncha'tz at e' yi nk'e'tz e' judiy, poro ilenin na cho'c tan c'u'laje'n Ryos. Nin ncha'tz wi'nin xna'n yi at len chik'ej yi cyocsajtz. ⁵ Cyoque'n tzun yi e' judiy yi qui cyocsaj, tan contri'n scye'j Pawl tu Silas. Nintzun e' oc tan chimolche'n yi e' cy'aj yi tu na chipa'ca'p tu' tbe' nin ncha'tz e' oc tan chimolche'n yi e' mal nak. Yi chimolol quib, nintzun e' ben niltz tan cyoque'n le ca'l Jasón, tan chitz'amle'n klo' Pawl tu Silas tan chibene'n ticy'le'n xchiwutz nim juy. ⁶ Quinin tzun e' jaltz cyak'un. Tele'n tzaj tzun quicy'al Jasón scyuch' cobox tkan kajwutz, nintzun e' bentz cya'n xchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum. Yi cyopone'n yi jun c'olój wunaka'tz chin chiwi' nin ban tan yol:

—Ja chu'l cobox yaj tzone'j yi e' subul nak. Na chitzan tan po'tze'n cyakil wunak bene'n tzi'n. ⁷ Nin Jasón tzun nchik'ujan cu'n. Cyakil e' e' len cu'n pajol ca'wl César, na na cyal yi at junt chireyil yi na bi'aj Jesús, —che'ch tzun bantz.

⁸ Itzun yi quibital yi e' mas wunak yi jun xtxol-bila'tz, cyakil cunin tzun e' baj je nil tpilta'. ⁹ E' el Jasón liwr scyuch' yi e' mas yi xomche' te'j, poro jalen chichojol chimult scyetz yi e' wi' banl wi' tetz tnum.

Yi cyoque'n tan xtxole'n yol Kataj le tnum Berea

¹⁰ Ite'n nin ak'bala'tz chijoyol kajwutz puntil tan chibene'n Pawl tu Silas jalen le tnum Berea. Itzun yi cyopone'n, nintzun e' bentz le chisinagoga yi e' judiy. ¹¹ Ma yi e' aj Berea mas balaj tcu'n cyetz cyajtza'kl xchiwutz yi e' aj Tesalónica, na cyak' ama'l tan tbite'n chiyol Pawl tu Silas. Ej nin cyakil nin k'ej e' octz tan si'le'n yi ley yi tz'iba'nt cyen na yi cyajbil i'tz tan tele'n chitxum tetz yi ko bintzi yi yol Pawl yi na tzan tan xtxole'n scyetz. ¹² Wi'nin tzun mak wunak cyocsaj yi yol Kataj. At aj griego nin ncha'tz at xna'n yi at chik'ej yi cyocsaj. ¹³ Poro yi quibital yi e' judiy yi najlche' Tesalónica yi na chitzan Pawl tan xtxole'n yi yol Ryos Berea, chibene'n tzuntz Berea nin e' octz tan contri'n scye'j Pawl.

¹⁴ Itzun yi quibital yi e' kajwutz yi at cyocbil tan contri'n te Pawl, nin cyaltz tetz tan bene'n cwe'n tzi'n tzi mar. Ntin tzun Silas tu Timoteo e' cyaj cyentz Berea. ¹⁵ Itzun yi e' kajwutz yi e' bixe' tan tak'le'n Pawl, cho'n tzun bene'n quicy'altz jalen le tnum Atenas. Yi ntaxk chipakxij, itzun tal i' scyetz:

—Tajwe'n tan chijoyol Silas tu Timoteo puntil tan cyule'n chan swe'j tzone'j Atenas, —stzun Pawl bantz scyetz.

Yi toque'n Pawl tan xtxole'n yol Kataj Atenas

¹⁶ Itzun yi na tzan i'-tz tan chich'iwe'n Silas tu Timoteo le tnum Atenas, nintzun bisuntz yi tilol yi wi'nin e'chk ryos yi banij cuntu' tane'n tul yi tnuma'tz, nin yi cyak'o'nt quib cyakil wunak tan chilok'e'n. ¹⁷ Toque'n tzun i'-tz le sinagoga tan yol scyetz yi e' judiy, nin scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy, poro na cyek xchi' Ryos. Ncha'tz cyakil nin k'ej oc i' tan yol scyetz yi e' wunak yi ate' tc'a'yl. ¹⁸ At tzun cobox yaj yi wi'nin cyajtza'kl yi cho'n xomche' te yi xchusu'n yi yaj yi na bi'aj Epicuros. Nin ncha'tz at cobox yaj yi na chixom te chichusu'n yi e' estoico. Nintzun e' oc tan wak' ib tu Pawl. At tzun e' cyaltz squibil quib:

—¿Mbi eka'n tan yi yol yi yaje'j yi tu na t'olne' tu'?
At tzun e' saj chitza'weltz:

—I' lo' jun aj txolinl yi ja ul tan xtxole'n sketz yi at e' ryos yi txe'n kajskej chiwutz, —che'ch bantz squibil quib.

Cyal yi yola'tz tan paj yi toque'n Pawl tan xtxole'n yi balaj stziblal tetz Jesús, nin yi balaj stziblal yi at itz'e'n junt tir xchixo'l alma'.

¹⁹ Itzun yi e' wunaka'tz, nintzun ben quicy'al Pawltz le ama'l yi na bi'aj Areópago kale na chimol-wit quib tan txumu'n. Yi cyopone'n, nintzun e' jak tetz Pawl:

—¿Tz'elepon polo' katxum te yi ac'aj chusu'n yi na tzanu' tan xtxole'n? ²⁰ na qui na el katxum tetz, nin na klo' kaj yil pujx ka'n, —che'ch bantz tetz Pawl.

²¹ Chijak yi jun xtxolbila'tz tetz Pawl tan paj yi cyakil yi e' aj Atenas, scyuch' yi e' joylajil wunak yi najlche' xchixo'l, qui'c jun takle'n ajlij chic'u'l te'j, ntin yi xtxole'n nka tbite'n e'chk ac'aj chusu'n.

²² Je'n tzun txiclok Pawl chinicy'al yi e' wu-naka'tz yi ate'tz le Areópago, itzun taltz scyetz:

“E'u' aj Atenas, na wil yi wi'nin na chok'u' scye'jak chiryosilu', ²³ na yi wele'n tan xo'n wil yi at wi'nin chiryosilu' yi na chimeje' cyenu' swutz, nin te yi na chinxon, nin in noj quen te jun patbil chitx'ixwatzu' yi at jun yol yi tz'iba'n cyen swutz: ‘Tetz yi Ryos yi qui kajske'n wutz.’ Ej nin yi jun Ryosa'tz yi na chitzanu' tan c'u'laje'n, yi qui cyajske'nu' wutz, ya'stzun yi Ryos yi na chintzan wetz tan xtxole'n. ²⁴ I' yi Ryos yi bnol tetz yi wuxtx'otx' tu cyakil e'chk takle'n yi at bene'n tzi'n. Nk'e'tz cho'n najlij i' tul jun ca'l yi wunak bnol tetz, na i' taw yi tcya'j tu yi wuxtx'otx'. ²⁵ Ej nin nk'e'tz tajwe'n tan cyoyil wunak jun e'chk takle'n tetz i', na qui tajwe'n jun takle'n tetz, na i' na ak'on yi tajwe'n sketz. Nin i' na ak'on yi kutz'ajbil tu kaxew nin cyakil yi e'chk takle'n yi tajwe'n sketz.

²⁶ “Jun ntzi' yaj bnix tan Ryos tan puc'se'n cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt. Nin bixba'nt yi katiemp ta'n tu e'chk mojomil e'chk nación.

²⁷ Ya'stzun tulej Ryos bantz koque'n tan joyle'n i'. Poro nk'e'tz joylaj atite't, ma na naka'j at ske'j.

²⁸ Na tan i' itz'o't, nin tan i' na kaxone't, nin tan i' ato't tzone'j wuxtx'otx'. Quib yi talnak jun scyeri e' bnol chibitzu': ‘Cyakil o', o' me'l cy'ajl Ryos.’

²⁹ Cha'stzun te, ko o' me'l cy'ajl Ryos, katxumi'ch len bintz yi ya'tzk Ryos yi e'chk teblal yi banij tu' tane'n, yi e'chk teblal yi or cu'n, nka sakal cu'n, nka yi c'ub yi se'ij tane'n, na cyakil e'chk takle'na'tz banij cuntu' cyak'un wunak. ³⁰ Sajle'n tunintz nim cuntu' nin c'u'l Ryos squibaj cyakil wunak tan paj yi qui na el chitxum tetz. Ma jalu' na

cawun i' scyetz cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt tan chitx'ixpul cyajtza'kl tan qui't chibnol yi e'chk ajtza'kl cachi'. ³¹ Na ja bixe' jun k'ej ta'n tan baje'n xtisya' scye'j wunak. Puntil cu'n ltulej. Quil je' k'ab twi' jun. Nin yi jun yi tz'ocopon tan pujle'n xtisya', bixba'nt ta'n. Nin ja xchaj Ryos yi na' scyetz i' yi jun pujul xtisya'a'tz. I'tz yi jun yi itz'nak junt tir xchixo'l alma',” chij Pawl ban scyetz.

³² Poro yi bene'n quibital yi tlol Pawl yi at itz'e'n junt tir xchixo'l alma', at tzun e', e' tze'en te'j. Nin at e' cyaltz tetz Pawl:

—Ba'n tcu'n yi tzantzaj lkubit yi txolbile'j teru',
—che'ch bantz tetz Pawl.

³³ Tele'n tzaj tzun Pawl xchixo'l. ³⁴ Poro at tzun cobox tkan yi cyocsaj yi txolbil yi oc Pawl tan txole'n, nin e' xom nintz te Pawl. Xchixo'l yi e'a'tz at jun yaj yi na bi'aj Dionisio yi aj Areópago. Ej nin ncha'tz at jun xna'n yi na bi'aj Dámaris, scyuch' cobox.

18

Yi mbi cu'n bajij yi at tzaj Pawl Corint

¹ Yi wi't baje'n yi txolbila'se'j, nintzun el Pawl le tnum Atenas. Cho'n tzun tpone'ntz le tnum Corint. ² Yi tpone'n, nintzun quil quibtz tu jun yaj yi judiy yi na bi'aj Aquila yi cho'n itz'nak le tnum Ponto, ma yi txkel na bi'aj Priscila. Ac'aj cunin cyele'n laju'n le ama'l cwent Italia, na nin cawun Claudio yi tajwe'n tan cyele'n laju'n cyakil yi e' judiy yi ate' le tnum Roma. Cho'n tzun tpone'n Pawl scye'j Aquila yi topone'n i' le tnum Corint. ³ Nin cyaj cyen i'-tz tan ak'un scyuch', na e' tz'isol mantial. Ej nin ya'tz nin tak'un Pawl. Cha'stzun

te cyaje'n cyen scyuch'. ⁴ Itzun lakak jujun k'ej uje'n, nintzun na ben i'-tz le sinagoga nin na joy i' puntil tan yol scyetz yi e' yi ate'-tz na i klo' taj xe'nk tan chitx'ixpul yi e' judiy cyajtza'kl scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi na chibenak le sinagoga.

⁵ Ma yi Silas tu Timoteo, cho'n ate' cyen cyetz Macedonia, poro nin e' txum tan chibene'n le tnum Corint kale atit Pawl. Yi cyopone'n, qui't nin ak'uj Pawl te yi tak'un tan bi'l nin xtxole'n yol Kataj. Baj xtxolil i' scyetz yi e' judiy yi Jesús, ya'stzun yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kaclaxe'n.

⁶ Cyoque'n tzun yi e' judiy tan makle'n wutz Pawl tan qui't jilone'n. Nin e' octz tan jisle'n. Toque'n tzun Pawl tan jabe'n len te be'ch tetz, tan xchajle'n scyetz yi at tulbil chicaws. Itzun ben tloltz:

—E'u' cu'n, ko qui na cyaju' quibitu'. Nk'e'tz impaj, na sbne' opon tunintz nchimben tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy.

⁷ Tele'n tzaj tzuntz, cho'n tzun tocompone'ntz xe ca'l Justo, yi jun yaja'tz na tek xchi' Ryos. Nin cho'n at ca'l i' xla'j yi sinagoga. ⁸ Ncha'tz yi bajxom tetz yi sinagoga yi na bi'aj Crispo, tocsaj i' yi yol Kataj tuml cyakil najal. Ej nin wi'nin yi e' aj Corint yi quibit yi balaj stziblal, nin cyocsaj, nin je' a' xchiwi'. ⁹ Lak'bal tzun jilone'n Kajcaw tetz Pawl tc'u'l wutzicy' tane'n, itzun taltz: “Pawl quil cxob. Ba'n cxjilon. Qui tzamemij atzi' tan xtxole'n yi balaj stziblal tzone'j, ¹⁰ na atin tzawe'j. Nin cya'l jun tz'oc tan abiyle'n. Ej nin tan ax at wi'nin e' yi scyocse' inyol le tnume'j,” stzun Ryos bantz tetz Pawl le wutzicy' tane'n.

¹¹ Cha'stzun te xkanca'p tzun yob a'tij Pawltz Corint tan xtxole'n yol Ryos.

¹² Itzun bantz yi at tzaj yi ama'l Acaya jak' yi ca'wl Galión, junit tzun ban cyajtza'kl cyakil yi e' judiy yi najlche'-tz le yi ama'la'tz tan contri'n te Pawl. Nintzun ben quicy'altz le pujbil xtisya'.

¹³ Nin cyaltz:

—Yi yaje'j, na tzan tan tocse'n chic'u'l yi e' wunak tan chilok'il Ryos, poro qui na xom yi tetz xchusu'n te yi e'chk ca'wl yi xomcho' ketz te'j, —che'ch tzun bantz.

¹⁴ List tzun klo' tane'n tetz Pawl tan yol yi bene'n tlo' Galión scyetz e' judiy:

—Axwok judiy, ik junk takle'n yi atk wuskil, nka jun takle'n yi chin ch'on nink te'j, ba'n klo' tzimban tane'n. ¹⁵ Ma ko yol tu', nka e'chk bi'aj tu', nka iley tu' yi na cxoyintzin te'j, axwok cu'n te'j. Qui'c wetz tuch'. Qui na waj no'c tan pujle'n e'chk takle'na'se'j, —stzun Galión bantz scyetz.

¹⁶ Nintzun e' el lajul Galión le pujbil xtisya'.

¹⁷ Ma yi e' mas wunak yi e' griego cyoque'n tzuntz tan stz'amle'n Sóstenes, yi bajxom tetz sinagoga. Yi xtx'amxe'n, nin lo'ontz cyak'un swutz yi pujbil xtisya', poro qui'c nin ben tlo' Galión scyetz.

Yi pakxe'nt Pawl Antioquía nin yi bene'nt le toxi'n tir tan txole'n scyetz yi e' awer nak

¹⁸ Poro yi Pawl, ben tlen tiemp ta'n le tnum Corint. Itzun yi nsken wi't baj chicawul quib scyuch' yi e' kajwutz, nin e' icy'tz. Nin e' xom nin Aquila tu yi txkel yi na bi'aj Priscila te Pawl. Itzun bantz yi tpone'n Pawl le tal tnum Cencrea, nintzun el jukij yi xi'il wi', tetz jun techl yi nsken tal tetz Ryos yi tz'elepon k'ab te yi yol yi nsken suk. Quicy'e'n tzuntz wi a' tan cyopone'n le ama'l

cwent Siria. ¹⁹ Poro te yi ntaxk opon i' Siria, nin icy'aktz le tnum Efeso. Ya'stzun e' jatxwit quib Pawl tu Aquila. Toque'n tzun Pawltz le sinagoga tan yol scyuch' e' judiy. ²⁰ Nintzun cu chiwutz tetz tan ta'te'n nim tiemp scye'j. Poro quinín cujij Pawl. ²¹ Chicawul tzun quibtz, itzun cyaj tloltz:

—Chin tajwe'n cunin tan wilol yi k'ej yi txant tan tucumule'n Jerusalén. Poro Ryos cu'n na waj nu'lt scye'ju', —chij Pawl ban scyetz.

Cyaje'n cyen tzun tilol yi tnum Efeso, nintzun icy'tz wi a' tan tpone'n le ama'l cwent Siria.

²² Itzun yi tpone'n le tnum Cesarea yi cwent Siria, nintzun bentz tan talche'n jun yos scyetz yi cmon creyent yi ate' Jerusalén. Kalena'tz tzun bene'nt jalen Antioquía. ²³ Itzun yi tele'n tiemp ta'n Antioquía, tele'n tzaj tzuntz, nintzun bentz tan chixajse'n cyakil e' creyent yi ate' le ama'l cwent tetz Galacia tu Frigia, nin e' baj quiwsaltz.

Yi tpone'n Apolos le tnum Efeso

²⁴ Itzun bantz, nintzun opon jun judiy yi na bi'aj Apolos le tnum Efeso. Cho'n itz'nak i' le tnum Alejandría. Chumbalaj nin jilon i', nin at yol Kataj le wi'. ²⁵ Chusijt i' te yi tajbil Kajcaw, nin chin x̄c'atnak nin i' te yi yol Kataj. Nin wi'nin balaj chusu'n tak' i' te yi mbi cunin tajbil Kajcaw. Poro quinín el xtxum tetz yi bautism yi na kaban ketz. Ntin elnak xtxum tetz yi bautism yi banak Wa'n Bautist. ²⁶ Quinín xob i' yi toque'n tan xtxole'n yol Kataj le sinagoga. Itzun yi bene'n quibital Priscila tu yi yaj Aquila yi yol i', nintzun el tzaj chimoxoltz tan cyoque'n tan xtx'olche'n xo'l, nin tan lajluchaxe'n mas yi tajbil Ryos swutz.

²⁷ Itzun yi tele'n tiemp nin cu xtxumul Apolos tan bene'n tan xtxole'n yol Kataj lakak ama'l cwent Acaya. Cyoque'n tzun yi e' creyent tan quiwse'n i' tan bene'n, nin ben cyak'ol jun cart tetz tan xchajol scyetz yi e' creyent kalel tz'opone't i'. Yi na tal yi jun carta'tz i'tz yi ba'n cyak' ama'l tetz tan xtxole'n yol Kataj scyetz. Itzun ban yi tpone'n Apolos Acaya. Nin oc i' tan chiquiwse'n yi e' kajwutz yi nsken cyocsaj tan porer Kataj. ²⁸ Yi jilone'n i' xchiwutz cyakil wunak xcon quiw yol ta'n tan xite'n chiyol yi e' judiy, nin xcon yi yol Kataj ta'n tan xchajle'n scyetz yi Jesús ya'stzun yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan tule'n tan kacolpe'n.

19

Yi toque'n Pawl tan txoli'n le tnum Efeso

¹ Itzun bantz te yi at Apolos le tnum Corint nintzun ben tetz Pawl tan xtxole'n yol Kataj lakak e'chk luwar cwent Asia. Ma yi wi't baje'n xo'mbel cyakil e'chk luwara'tz, nin bentz Efeso. Nintzun cu quilol quibtz tu cobox creyent yi ate'-tz le tnuma'tz, nin ben jakol scyetz:

² —¿Cu'ul pe' yi Espíritu Sant scye'ju' yi cyocsal cunu'?

Saje'n tzun chitza'weltz:

—Cya'l cunin na kubitwit yi ko at Espíritu Sant, —che'ch bantz.

³ —¿Mbi tzun jilwutz bautismil bajij scye'ju'? —chij Pawl scyetz.

—I bin yi bautism yi na xchaj yi na kaxom te yi xchusu'n k'ajtzun Wa'n Bautist, —che'ch.

⁴ Bene'n tzun tlol Pawl scyetz:

—Yi bautism yi banak Wa'n, i'tz jun bautism yi na x̄chaj yi ja xtx'ixpuj jun yaj yi tajtza'kl tan qui't juchul mas til. Poro ncha'tz xtxolnak i' scyetz wunak yi ba'n k'uke' chic'u'l te yi jun yi txant tan tule'n. I'tz yi Jesús, yi jun yi bixba'nt tan Ryos tan kacolpe'n.

⁵ Yi quibital yi yol Pawl yi tal scyetz, nintzun je' a' x̄chiwi' tan bi' Kajcaw Jesús. ⁶ Ej nin yi je'n tk'ol Pawl yi k'ab x̄chiwi', cwe'n mule'n tzun yi Espíritu Sant scye'j. Apart tzun yol baj chiyolol. Ej nin baj chitxolil yi yol Kataj. ⁷ Coblaj lo' chixone'n yi e' yaja'tz yi cu'ul yi Espíritu Sant scye'j.

⁸ Ma tetz Pawl, ilenin na benak le sinagoga tan xtx'olche'n xo'l yol Kataj. Qui na xob yi na oc tan xtxole'n. Ox tzun xaw ban i'-tz x̄chixo'l tan xtx'olche'n xo'l yol Kataj scyetz. Yi tajbil i' i'tz yi nink xom chiwi' te yi chusu'n yi na tal yi x̄e'n sban Ryos tan cawu'n. ⁹ At tzun e' yi quinín cyocsaj yol Pawl, nin x̄chiwutz cunin cyakil wunak yi na chitzan tan talche'n yi qui'c xac yi x̄chusu'n Kajcaw. Tele'n tzaj tzun jatxol tib Pawl x̄chixo'l yi e'a'tz. Itzun yi e' yi nsken k'uke' chic'u'l, nin e' xome'l tzaj te Pawl. Cho'n tzun toque'n Pawl le jun scwe'lbil tan xtxole'n yol Kataj. Yi jun scwe'lbila'tz i'tz tetz jun yaj yi na bi'aj Tirano. Cyakil nintzun k'e'j na benak Pawl tan txoli'n le yi jun scwe'lbila'tz. ¹⁰ Cob tzun yob ban i'-tz tan txoli'n le jun ama'la'tz. Cha'stzun te quibital cyakil wunak yi yol Kajcaw. Ncha'tz quibit cyakil yi e' judiy yi najlche' lakak e'chk luwar cwent Asia. ¹¹ Wi'nin e'chk chin wutzile'n milawr baj bnol Pawl x̄chixo'l wunak tan porer Ryos, ¹² na nin baj ben quicy'al e'chk su't, nin e'chk xbu'k tan toque'n cyak'ol te Pawl. Nin na

chicy'aj nintz tan toque'n scye'jak yabi'x̄ tan tule'n yos scyuch'. Ej nin at e'chk espíritu cachi' na el le chiwankil wunak tan tu' yi na oc yi e'chk xbu'ka'tz scye'j.

¹³ At tzun cobox judiy yi na chixon lakak e'chk tnum bene'n tzi'n yi na chixcye' tan laje'n len e'chk espíritu cachi' le chiwankil wunak. Cyoque'n tzun tan pile'n tan na'wse'n yi bi' Kajcaw Jesústz tan laje'n len klo' yi e'chk espíritu cachi' le chiwankil wunak. Itzun cyaltz:

—Chincawunk nin tzatz tan bi' Jesús, yi jun yi na tzan Pawl tan xtxole'n: ¡Cawle'n le wankil yaje'j! —che'ch.

¹⁴ At tzun juk yaj yi xcon yi jun yola'tz cya'n. E' cu'n cy'ajl jun wi'tz chipale'il yi e' judiy yi na bi'aj Esceva. ¹⁵ Stza'wel tzun yi espíritu cachi' scyetz:

—Wajske'n wutz Jesús, nin wajske'n wutz Pawl, poro yi axwok itetz, qui wajske'n iwutz, —chij yi espíritu cachi' ban scyetz.

¹⁶ Itzun yi jun yaja'tz yi at yi espíritu cachi' twankil, nin ben balk'ujtz scye'j yi e' yaja'tz, nin e' octz tan biy ib. Poro xcye' yi jun yaja'tz yi at espíritu cachi' twankil scye'j yi juka'tz na nin e' el ojkuj. Tx'anl che' cuntu', nin q'uixpnake' yi cyele'n ojk. ¹⁷ Yi quibital cyakil yi e' judiy, scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi najlche' Efeso, wi'nin tzun chixobe'n cyakil yi wunaktz yi ate'-tz, nin cyak' k'e'j Kajcaw Jesús.

¹⁸ Itzun yi e' yi nskén cho'c creyent, e' ultz tan xtxole'n yi e'chk takle'n cachi' yi banake' cyen.

¹⁹ Ncha'tz yi e' yi e' aj cun banake' cyen, nin baj saj quicy'al yi chiliwr yi txconak cya'n yi x̄e'n e' ban tan jale'n quipisyo'. Ej nin x̄chiwutz cunin cyakil

wunak yi toque'n chipatil tk'ak'. Yi tele'n cyajal te yi jamel e'chk liwra'tz, jepon te nicy' cient mil sakal. ²⁰ Wi'nin tzun bene'n lo'on yi yol Kajcaw le jun tnuma'tz.

²¹ Itzun yi baje'n yi e'chk takle'na'se'j, cwe'n tzun xtxumul Pawltz tc'u'l cuntu' tan bene'n Jerusalén, poro jalen cu'n xo'mbel cyakil yi e'chk tnum cwent Macedonia tu Acaya. “Yil baj inxajsal Jerusalén, cho'n tzun chimben jalen Roma,” chij Pawl bantz tc'u'l cuntu'. ²² Che' bene'n tzun ächakol cob scyeri yi e' äch'eyum jalen Macedonia. Timoteo tu Erasto, ya'stzun e' ben ächakol. Cho'n tzun cyaje'n cyen coboxt k'e'j tetz Pawl le luwar cwent Asia.

Yi baje'n yi oyintzi' Efeso

²³ Itzun te yi at Pawl le tnum Efeso cwent Asia, xe'te'n tzun jun chin wutzile'n oyintzi' tan paj yi yol Kataj yi na tzan xtxole'n. ²⁴ At tzun jun yaj yi na bi'aj Demetrio. I' jun txak'ol ch'ich' sakal. I' bnol e'chk tal ne'ä teblal yi ca'l Diana, yi chiryosil wunak. Wi'nin tx'aco'n ate't yi e' ak'unwil te yi jun jilwutz ak'una'tz. ²⁵ Itzun bantz, yi nsken chicham quib yi e' ak'unwila'tz, itzun ben tlol Demetrio scyetz:

—Elnak chitxumu' tetz yi cho'n na jal yi kariquil te kak'une'j. ²⁶ Ej nin ja quibitu', nin sak ächiwutzu' yi wi'nin wunak yi ja xcy'e' nocx Pawl tan xtx'ixpe'n cyajtza'kl. Ej nin nk'e'tz ntin e' aj Efeso yi ja chitx'ixpuj cyajtza'kl, ma na ncha'tz cyakil yi e' aj Asia. Na i na talx: ‘Yi e'chk takle'n yi banij quitane'n, nk'e'tz e' Ryos cyera'tz,’ chij nocx Pawla'tz. ²⁷ Ma jalu', tz'elepon lo' c'u'la'tz yi kak'un. Poro nk'e'tz ntin lo' yi kak'un poro ncha'tz

lo' yi ca'l yi wutzile'n karyosil Diana. Qui'ct lo' xac sbne', nin chocopon lo' tan telse'n yi k'ej yi juna'tz yi na chilo'k cyakil e' aj Asia scyuch' cyakil wunak wi munt, —stzun Demetrio bantz scyetz yi e' ak'unwil.

²⁸ Yi quibital yi yol yi tal Demetrio scyetz, x̄chi'che'n tzun chic'u'ltz, nin chin chiwi' nin bantz tan yol. Itzun cyaltz:

—Wi'nin k'ej yi ketz karyosil Diana, —che'ch cyakil.

²⁹ Baje'n tzun suk'ul tib cyajtza'kl cyakil yi e' aj tnum, nin e' ben quicy'al yi cob aj Macedonia, yi tamiw Pawl yi na chibi'aj Gayo tu Aristarco. Cho'n chibene'n ticy'le'n le ama'l kale na baje't e'chk chitxumu'n. ³⁰ Nin klo' ben Pawl tan yol x̄chiwutz cyakil wunak tan chicolpe'n yi cob tamiwa'tz, poro yi e' mas creyent quinín cyak' ama'l tetz tan bene'n. ³¹ Ncha'tz cobox e' wi' banl wi' tetz Asia, yi cyamiw quib tu Pawl, nin ben chichakol jun tan talche'n tetz Pawl tan qui bene'n i' le jun ama'la'tz. ³² Inti cyakil yi e' wunak, at e' wi'nin chīch'ine'n. Poro aparchklen chiyol, na nsken baj suk'ul tib cyajtza'kl. Ej nin at wi'nin e' quinín el chitxum tetz yi mbi chichamo'n quib te'j. ³³ Tele'n tzaj tzun chipitol yi jun judiy yi na bi'aj Alejandro x̄chiwutz e' wunak. Je'n tzun tk'ol Alejandro yi k'abtz tan chicwe'n klo' numlok. I klo' taj yi nink jilon i' scyetz tan colol tib. ³⁴ Poro yi cyechal wutz yi i' jun judiy, cob tzun or e' bantz tan sich'. Chin chiwi' nin bantz. Tu nin na chīch'in tunintz:

—¡Wi'nin k'ej katxu' Diana, yi karyosil! —che'ch tzun cyakil yi e' aj Efesoja'tz.

³⁵ Poro yi wi't chicwe'n numlok yi e' wunak tak'un yi aj tz'ib, bene'n tzun tlol scyetz:

—E'u' aj Efeso, ¿na' scyetz jun yi qui na el xtxum tetz yi i' q'uicy'lom tetz ca'l katxu' Diana, tu yi tetz teblal yi cho'n sajnak tcyaj'? ³⁶ Cya'l nin jun yi nink xcy'e' tan talche'n yi nk'e'tzk bintzi yi xtxolbile'j. Cha'stzun te, chin tajwe'n cunin tan chinumewe'nu'. Quil chipok' tu' quibu'. ³⁷ ¿Nxac nsaj quicy'alu' yi e' yaje'j? Iǎkaj na tzunk chitzan tan talk'e'n e'chk takle'n yi at xe ca'l katxu'. Nin qui na chitzan tan jisle'n. ³⁸ Ko na choyintzin Demetrio cyuml yi e' ak'unwil yi ate' tuch' te junt wunak, ate' cu'n yi e' wi' banl wi' tetz tnum tan chibanle'n tane'n. Ba'n cyak' len chipart. ³⁹ Poro ko apart na icy' chic'u'l, ba'n tzun che' kacham cyakil yi e' nim juy tan xtx'ajle'n te'j. ⁴⁰ Na at xtxintxal yi mbi cu'n na chibanu' jalu'. Qui cunin batz tz'a'lchij yi kajbil i'tz tan xite'n yi gobierum, na ¿mbil kal scyetz yil chijak sketz yi xe' yi jun molo'n iba'tze'j?

⁴¹ Yi wi't baje'n tlol yi yole'j, nintzun ben stzajsal wi' chicmontz.

20

Yi xa'ke'n Pawl Macedonia tu Grecia

¹ Yi numewe'n yi jun oyintzi'a'tz, che' ǎchakol tzun Pawl yi cmon creyent tan chiquiwse'n. Yi nsken baj quiwsal i' yi e' kajwutz, nin e' baj k'alultz tan chicawul quib. Bene'n tzun Pawltz le luwar cwent Macedonia. ² Yi wi't baje'n xo'mbel cyakil e'chk luwar cwent Macedonia tan chiquiwse'n yi e' kajwutz tan e'chk balaj yol, cho'n tzun tpone'nt le ama'l cwent Grecia. ³ Ox tzun xaw a'tijtz le

ama'l cwent Grecia. Cho'n klo' at bembil i' Siria, poro yi quibital yi e' judiy yi e' contr te'j yi cho'n at bembil Siria, nintzun e' octz tan joyle'n ju' tan cwe'n i' le tramp. Bixewe'nt tzun ta'n tan pakxe'nt Macedonia. ⁴ Ej nin xom nin yi yaj Sópater te'j, yi aj Berea, yi bene'n Asia. Nin ncha'tz e' xom nin coboxt, nin je chibi'e'j: Aristarco tu Segundo yi aj Tesalónica; nin Gayo tu Timoteo yi aj Derbe; nin Tíquico tu Trófimo yi aj Asia. Ya'stzun yi e'a'tz yi e' xom nin te Pawl yi bene'n i' Asia. ⁵ Nintzun e' bajx-ijtz skawutz tu Pawl. Cho'n tzun ko' chich'iwaltz le tnum Troas. ⁶ Yi wi't ticy'e'n yi e'chk k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, cyaje'n cyen tzun kilol Filipos, nintzun o' icy'tz wi a'. Kachamolt tzun kibtz scyuch' le to'i'n k'ej jalen Troas. Ya'stzun o' a'te't juk k'e'jtz.

Yi wi'tzibil tir yi xa'ke'n Pawl Troas

⁷ Itzun yi bajx k'ej te sman, kachamol tzun kib scyuch' yi e' kajwutz tan bajse'n pam yi qui'c xtx'amil. Toque'n tzun Pawl tan yol scyetz kajwutz, na le junt eklok at kelbil. Ben tqen tunin Pawl tan yol jalen nicy'ak'bal. ⁸ Wi'nin tzun cantil ate'-tz kale kachamone't kib. Cho'n ato' le toxi'n chup. ⁹ At tzun jun xicy at-tz yi na bi'aj Eutico. C'olchij i' tzi wentanu'. Tan paj yi ben tqen tunin Pawl tan yol, nin saj watl yi jun xicya'tz. Ej nin tan paj watl, saje'n tzun trimpuj le toxi'n chup jalen wuxtx'otx'. Nsken tzun quimtz yi je'n quicy'al. ¹⁰ Cwe'n tzaj tzun Pawltz, nintzun ben c'o'loktz tan k'ale'n tzaj. Itzun taltz:

—Quil chibisunu', itz'e't, —stzun i' bantz.

¹¹ Itzun yi kaje'nt pone'n le toxi'n chup, nintzun o' octz tan bajse'n yi pam. Yi wi't baje'n pam ka'n toque'n tzun Pawl tan yol. Jalen saje'n xe cya'j tanewe'n i' tan yol. Taje'n tzun i'-tz. ¹² Inti yi jun xicya'tz, nsken ul yos tuch' yi je'n quicy'altz. Ej nin wi'nin chitzatzine'ntz te'j.

Yi ticy'e'n Pawl wi a' tan tpone'n Mileto

¹³ Kabajxe'n tzun keztz, nin o' oc nin tul jun barc. Wi a'enle'n kabene'n tan kopone'n le tnum Asón tan ticy'e'n kucy'aj Pawltz, na nsken bixe' ta'n tan bene'n xo'n cuntu' le tnum Asón. ¹⁴ Kachamolt tzun kibtz Asón, nintzun oc i'-tz tc'u'l barc. Kicy'e'n tzuntz tan kopone'n Mitilene.

¹⁵ Itzun le junt eklok, kicy'e'nt junt tir wi a'. Cho'n tzun kicy'e'n cu'ntz naka'jil yi tnum Quío. Ma le junt eklok cho'n tzun kopone'ntz le tnum Samos. Jalen tzun le toxi'n k'e'j kele'ntz, nin o' icy'ak le tnum Trogilio. Cho'n tzun kopone'ntz Mileto. ¹⁶ Poro quinín xka'k Efeso na bixba'nt tan Pawl tan qui kicy'ake'n tul yi ama'la'tz na qui na taj i' ka'tij mas tiemp le ama'l cwent Asia, na i yi jun k'e'j Pentecostés ya'stzun na tojkelnin tan stz'amonpon jalen Jerusalén.

Yi tlol Pawl cobox cyajtza'klyi e' wi' banl wi' tetz yi cmon creyent Efeso

¹⁷ Che' xchakol tzun yi e' wi' banl wi' tetz cmon creyent cwent Efeso tan cyopone'ntz te i' Mileto.

¹⁸ Itzun yi cyopone'n e' kajwutz te i', itzun taltz scyetz:

“Sak xchiwutzu' yi mbi cunin imban xchixo'lu' sajle'n tunintz, jetz yi bajx k'e'j yi wunle'nix Asia.

¹⁹ Sak xchiwutzu' yi inc'ulutxumil yi inxcone'n tetz

Kajcaw. Nin sak x̄chiwutz yi x̄e'n cunin ban yi che'wok'leju'. Nin sak x̄chiwutzu' yi x̄e'n cu'n e' ban e' judiy tan imbuchle'n. ²⁰ Nin sak x̄chiwutzu' yi quinín nchinxob tan talche'n jun yol scyeru' yi cho'n txcon scyeru', nin yi x̄e'n imban yi woque'n tan chichusle'nu' x̄chiwutz cyakil wunak nin lakak e'chk ca'l. ²¹ Nin quilnaku' yi x̄e'n cunin woque'n tan xtxole'n scyetz yi e' judiy, scyuch' yi e' yi nk'e'tz e' judiy yi tajwe'n tan je'n chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan k'ukewe'n chic'u'l te Kajcaw Jesucristo. ²² Poro yi jalu', quibit tzaju', bixba'nt tan yi Espíritu Sant tan imbene'n Jerusalén. Cha'stzun te nchimben, poro qui na wil mbi lo' sbajok swe'j chone'j, ²³ na ala'ix tir tal yi Espíritu Sant swetz yi at wocbil xetze', nin tzintije' q'uixc'uj yil nopon Jerusalén. ²⁴ Qui'c nin jun takle'n yi nink lwajlaj, nin qui na chinxob tetz quimichil. Ntin na waj yi najk chintatzin yil chinjepon tu yi inmuñl yi tak'nak yi Kajcaw Jesús swetz. Yi inmuñla'tz i'tz tan xtxole'n yi balaj stziblal yi i'tz yi banl talma' Ryos.

²⁵ “I bin jalu', cyakil yi e'u' yi quibitnaku' yi yol Ryos swe'j, swale' cyen scyeru': Ja wi't el intxum tetz yi qui't quilu' inwutz sbne' opon tunintz. ²⁶ Cha'stzun te swale' scyeru' yi qui'c cunin impaj scye'ju', ²⁷ na quinín inxob tan xtxole'n scyeru' cyakil yi tajbil Ryos. ²⁸ Quil tu' bin quibu'. Che' chiq'uicy'leju' cyakil yi e' cneru', na i yi Espíritu Sant ncho'csanu' tetz q'uicy'lom cyetz, nin tan chic'a'che'n. Che' chiq'uicy'leju' bin yi cmon creyent tetz Ryos, yi e' yi ja che' cambaj tan tetz x̄ch'el. ²⁹ Or bin quilu', chiq'uicy'lej quibu', na ja wi't el intxum tetz, yil naj wetz, choco-

pon pok' xo'j xchixo'lu' tane'n. Ixxaj nink chixob tan chipo'tze'n yi e' cmon. ³⁰ Nin xchixo'lte'nu' xchijalok wunak yi xchitxole' e'chk xtxolbil yi nk'e'tz bintzi. Ya'stzun xchibne' tan chibene'n xomok yi e' creyent scye'j. ³¹ Cha'stzun te, or quilu', ulk tx'akxuj chic'u'lu' chijunalu' yi tul ox yob sk'e'jl tu lak'bal ja che'wok'leju' tan xtxole'n scyeru' tan chibnolu' yi e'chk takle'n balaj.

³² “Ma jalu' e'u' wajwutz, che' wabnaj cyenu' tk'ab Ryos, nin jak' ca'wl yi yol i', yi na xchaj yi banl talma' i'. Che' wabnaj cyenu' jak' yi ca'wl yi yol i' yi na xcy'e' tan kaquiwse'n, nin tan tak'le'n jun herens sketz xchixo'l yi e' xansa'nche't. ³³ Ej nin chinach cunu' yi atin tzaj xchixo'lu' quinín el walma' te sakal, nka or, mpe ik be'ch tetz jun. ³⁴ Poro ja quilu' yi ja inc'ay ink'ab tan inc'a'chal wib, nin tan chic'a'che'n yi e' yi xomche' swe'j. ³⁵ Cyakil yi imbanak tx-conk tan chichusle'nu', yi chin tajwe'n cunin tan cyak'uje'nu' tan quich'eye'n yi e' meba'. Nin chinach cunu' yi yol yi cyajnak tlol Kajcaw Jesús: ‘Mas tzatzi'n na tak' sketz yi na ko'yin swutz yi na kacotzin,’ stzun Jesús banak cyen,” chij Pawl scyetz.

³⁶ Yi wi't baje'n tlol yi yola's, kacwe'n tzun mejloktz scyuch' yi e' kajwutz, nintzun o' octz tan nachle'n Kataj. ³⁷ Cyakil cunin tzun e', e' ok'tz, nin e' baj bentz tan k'ale'n Pawl, nin baj chitz'ubul quib. ³⁸ Wi'nin tzun chibisune'ntz tan yi yol Pawl yi tal scyetz, yi qui't quil wutz junt tir. Nintzun e' xom nintz ske'j tan kak'le'n tul barc.

21

Yi bene'n Pawl Jerusalén

¹ Itzun yi kajatxol kibtz scyuch yi e' kajwutz, kicy'e'n tzun keztz wi a'. Nsbej nin kabene'ntz le ama'l Cos. Ma le junt eklok jalen tzun le ama'l Rodas o' opone't-tz. Kele'nt tzuntz, cho'n tzun kopone'ntz Pátara. ² Ej nin at tzun jun barc yi cho'n at bembil jalen Fenicia. Koque'n nin tzun tc'u'l, nintzun o' icy'tz wi a'. ³ Kilol nin tzun yi ama'l yi na bi'aj Chipre. Cho'n cyaje'n cyen le kamax. O' cyecy'en tu'-tz tan kopone'n le ama'l Siria. Cho'n tzun kocompone'ntz Tiro, na ya'tz atit telbil tektz yi barctz. ⁴ Kabene'n tzun tan chijoyle'n yi e' kajwutz yi ate'-tz. Yi chijale'n ka'n, nintzun o' a'tij juk k'ej scye'j. Cyalol tzuntz tetz Pawl tan yi Espíritu Sant tan qui bene'n Jerusalén. ⁵ Je'n pon tzun te cobox k'aja's kak'un, nintzun o' icy't junt tir. Cyakil cunin tzun e', e' xom nintz ske'j tuml quixkel scyuch' chinitxa' tan kak'le'n ju' tnum. Kacwe'n tzun mejloktz tzi a' tan nachle'n Kataj. ⁶ Itzun yi wi't kak'alul kibtz skibil kib, koque'n tzun keztz tc'u'l yi barc. Ma yi e' cyetz, e' pakxijtz lakak chical.

⁷ Cyaje'n cyen tzun yi tnum Tiro ka'n. Cho'n tzun kopone'ntz Tolemaida, ya'stzun kawit'zal kabe' wi a'. O' icy'ak jun k'ej tan talche'n jun yos scyetz yi e' kajwutz yi ate'-tz le yi ama'la'tz. ⁸ Itzun le junt ekloktz ticy'e'n tzun Pawltz nin o' xom nintz te'j. Kopone'n tzuntz Cesarea, nintzun o' ocopontz tan posari'n le ca'l Li'p, yi aj txolinl te yi balaj stziblal. I' jun scyeri yi juk diácono yi e' bixe'. ⁹ At tzun cyaj me'ltz yintaxk oc quichmil. E' len elsanl stzi'

Ryos. ¹⁰ Yi ka'te'n cobox k'eja's, cwe'n mule'n tzun yi elsanl stzi' Ryos yi na bi'aj Agabo. Cho'n saje'n i' Judea. ¹¹ Yi tule'n i' ske'j, bene'n tzuntz tan pujle'n len yi c'albil Pawl xe c'u'l, nintzun cu' c'alol yi tetz tkantz tu k'ab. Itzun taltz sketz:

—Chi ncu' wulel wibe'j, cha'tz cu'n tzun tz'u'lij yi taw c'albile'j cyak'un yi e' judiy yi ate' Jerusalén, nin sjatxloktz xchik'ab yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Ya'stzun tal yi Espíritu Sant swetz, —stzun i' sketz.

¹² Yi kubital yi yola's, nin cu kawutz tetz Pawl tan qui bene'n Jerusalén, poro nk'e'tz ntin o', ncha'tz e' yi najlche' nintz, cu chiwutz tetz Pawl tan qui bene'n Jerusalén. ¹³ Poro itzun tal Pawltz:

—Ba'n tcu'n quil cxok'wok, na na cxtzan tan tak'le'n bis swetz. List atine't tan incwe'n c'alij, nin nk'e'tz ntina'tz, ma na ncha'tz list atine't tan inquime'n, ko ya'tz tzun cyajbil swe'j. Poro quil chintane' tan txole'n yi balaj stziblal tetz Kajcaw Jesucristo, —chij Pawl sketz.

¹⁴ Quinin tzun o' xcye'-tz tan xtx'ixpe'n tajtza'kl.

—Bne' bin Kajcaw tajbil te'ju', —ko'ch tzun bantz tetz.

¹⁵ Yi ticy'e'n pone'n cobox k'eja'tz, nin yi wi't kabaj nuc'xe'n, kicy'e'n tzuntz tan kopone'n Jerusalén. ¹⁶ Xomche' cobox kajwutz ske'j. At tzun jun xchixo'l yi na bi'aj Mnasón. Aj Chipre i', nin i' jun scyeri e' bajx creyent yi tocsaj. Cho'n tzun at kopombiltz tan posari'n le ca'l i' Jerusalén.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib

¹⁷ Itzun yi kopone'n Jerusalén, wi'nin chitzatzine'n yi e' kajwutz ske'j. ¹⁸ Nin le ca'p k'ej kabene'n tzuntz tu Pawl tan xajse'n kajwutz Jacow. Nsken chicham quib cyakil yi e' wi' banl

wi' xe tetz ca'l. ¹⁹ Yi wi't talol jun yos scyetz, txol cunin ban Pawl tan txole'n yi mbi cunin ban Ryos tan i' xchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. ²⁰ Yi quibital yi txolbila'tz, tircunin tzun e', cyak' k'ajsbiltz tetz Ryos. Poro nin cyal tetz Pawl:

—Il cun tzuntz herman Pawl, jatix lo' mil creyent ate' skaxo'l yi o' judiy, nin tircu'n e' wi'nin chiġc'atnakil tan banle'n tane'n yi ley Moisés. ²¹ Poro na kubit jun yol tzawe'j yi na cġtzan tan chichusle'n tan cyaje'n cyen quilol yi ley Moisés. Nin na cġtzantz tan talche'n scyetz yi qui tajwe'n tan chibnol circuncidar chinitxa', nin na awal scyetz yi nk'e'tz tajwe'n tan chixome'n te chichusu'n kamam kate', che'ch. ²² Ma jalu' ġmbil kaban? na cyakil cunin wunak xchi'chok chic'u'l tzawe'j yil quibit yi ja wi't cġu'l tzone'j. ²³ Banaj bin tane'n kayol yi na kalnin tzawetz. Ate' cyaj yaj skaxo'l yi chin tajwe'n cunin tan cyele'n cu'n te jun chiyol yi alijt cyak'un tetz Ryos. ²⁴ Cy'ajwe' nin tzawe'j, nin banswok itib tu Ryos, nin chojaj yi sc'u'che' yi pale' tzitetz, ba'n tzun tz'el jak' chiwi'. Tz'elepon tzun chitxum wunaktz tzawetz yi nk'e'tz bintzi yi yol yi na tzan tzawe'j, na squile' yi na cġtzan tan banle'n tane'n yi ley Moisés. ²⁵ Ma yi e' yi nk'e'tz e' judiy, yi ocsa'nt yi balaj stziblal, ten ben u'j ka'n xchiwutz yi qui tajwe'n tan chixome'n te yi ketz yi na kaban. Ntina's na kaj yi qui't chibajsaj yi e'chk takle'n yi na oyij tetz chitx'ixwatz xchiwutz yi e'chk takle'n yi banij tane'n. Ej nin ten kal scyetz tan qui chibajsal chich' tu yi e' txuc yi qui na el chiġch'el yi na chiquim, nin tan cyaje'n cyen quilol yi xna'ni'n tu yaji'n, —che'ch tzun yi e' wi' banl wi' bantz tetz

Pawl.

Yi xtx'amxe'n Pawl le templo

²⁶ E' bene'n tzun tcy'al Pawl yi e' yaja'tz. Itzun le junt eklok, yi nsken chibansaj quib tu Ryos, toque'n tzun i'-tz le ca'l Ryos tan cyaje'n cyen tlol tetz yi pale' yi mbi k'ejlal yi tzajpon wi' chimantar, bantz cyak'ol yi chitx'ixwatz.

²⁷ Yi txant tan je'n pon tamp yi juk k'ej tan quime'n chitx'ixwatz yi cyaj yaja'tz, nintzun i'lwij wutz Pawl cyak'un cobox judiy le ama'l yi cy'anl te yi templo. Cho'n sajnake' yi e' yaja'tz Asia, nintzun e' octz tan tocse'n chic'u'l cyakil yi tnum tan contri'n te Pawl. Xtx'amxe'n tzun Pawltz cyak'un.

²⁸ Chin chija'j nin tzun bantz tan yol, itzun cyaltz:

—E'u' katanum, aj Israel, kuch'eye' kib. Je jun yaje'j yi alchok tunin na tzane't tan chichusle'n wunak nin na tal i' yi qui'ct nin xac yi ketz kaley tu yi ama'le'j. Nin nk'e'tz ntina'tz, poro ja cho'c stzakpul i' aj griego le ama'le'j kale qui'c cu tan cyucumule'n. Ja po'tij yi ama'le'j ta'n, yi wi'nin xanil, —che'ch tzun bantz.

²⁹ Cyal yi jun yola'tz na at jun yaj aj Efeso, yi Tróximo bi', sken i'lwij wutz te Pawl xo'l ca'l. Itzun le wutz cyetz cyajtza'kl yi ja lo' xa'k i'-tz te Pawl le ama'l cy'anl tetz yi templo kale qui'cle't cu tan toque'n jun yi nk'e'tz judiy. ³⁰ Chibaj je'n tzun nil cyakil e' aj tnum nin cu' chichamol quibtz. Xtx'amxe'n tzun Pawl cya'n, nin eltzaj chikinoltz le templo nin baj jopxij yi e'chk puertil yi templo cya'n. ³¹ Cyoque'n tzun yi e' wunak tan biyle'n Pawl. I klo' cyajbil tan cwe'n chibiyol junawes. Tpone'n tzun stziblaltz twi' yi wi'tz cyajcaw yi e'

sanlar, yi sken chibaj je nil cyakil e' aj Jerusalén tan oyintzi'. ³² Chibene'n tzun tcy'al yi ajcawa'tz yi e' sanlar scyuch' yi chicapitán. Lajkel nin tzun cyopone'n scye'j yi e' wunak yi na chitzan tan biyle'n Pawl. Yi quilol yi e' wunak yi topone'n yi wi'tz ajcaw scyuch' yi e' sanlar yi xomche' te'j chitanewe'n tzuntz tan biyle'n Pawl. ³³ Xtx'amxe'n tzun Pawl tan yi wi'tz ajcaw nin cawuntz tan cwe'n c'alij tan cob caren. Nin jak scyetz wunak yi na' scyetz i', nin mbi til ncu' juchul. ³⁴ Poro yi e' wunak, chin chija'j nin bantz tan yol. Apartlen e'chk chiyol. Quinin tzun pujxijtz tan yi wi'tz ajcaw yi mbi'tz yi xe' yi oyintzi'. Cha'stzun te cawune'n nin tzun i'-tz tan bene'n ticy'le'n Pawl le chica'l yi e' sanlar. ³⁵ Yi cyopone'n wutz yotxil yi tzi ca'l, palij tzun toque'n Pawl cya'n yi e' sanlar tan paj yi wi'nin wunak nilxche' scye'j. ³⁶ Na cyakil cunin wunak xomche' nintz wutz chicoc. Nin chin chija'j nintz tan yol:

—¡Quimoken! —che'ch tzun na ban nintz.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib

³⁷ Yi txant tan tocompone'n Pawl le chica'l sanlar, bene'n tzun tloltz tetz yi ajcaw:

—¿Cu pe' tanu' yil chinjilon teru'? —stzun Pawl tetz.

—¿Ba'n ptzun yol griego awa'n? ³⁸ ¿Nk'e'tz ptzun i aġa'tz yi jun aj Egipto yi ac'aj cunin ocnak tan contri'n te kagobierum, yi jun yi xomche' cyaj mil biyolnak te'j le ama'l tz'inunin tu'? —stzun jep tetz Pawl.

³⁹ —Jun cu'n yol, in judiy. In aj Tarso, jun lmak tnum cwent Cilicia. Bane' binu' pawor swetz,

tak'u' ama'l swetz tan yol scyetz yi e' wunake'j, — stzun Pawl tetz yi wi'tz ajcaw.

⁴⁰ Yi tk'ol yi ajcaw ama'l tetz Pawl, cwe'n tzun txicloktz wi scalon, nin ben xchajol jun techl scyetz wunak tan k'ab tan chicwe'n numlok. Chicwe'n tzun numloktz. Toque'n tzun Pawl tan yol scyetz le chiyol yi na bi'aj hebreo:

22

¹ —E'u' intanum, quibit tzaju' cob inyol tan quilolu' yi ko at wil nka qui'.

² Yi quibital yi jilone'n Pawl le cyetz chiyol, mas tcunin tzun e' cwe'n numloktz. Je tzun ben tlol scyetze'j:

³ “Jun cu'n yol in judiy. Cho'n itz'nakin Tarso cwent Cilicia. Poro cho'n inch'uye'n tzone'j le tnume'j. Cho'n inchusnak wib te'j wutzile'n Gamaliel tan ta'we'n e'chk chiley katanum wa'n. Chin x'c'atnak nin in tan inxcone'n tetz Ryos, chi quitane'n cyeru' jalu'. ⁴ Ncha'tz in, no'cnakin tan chibuchle'n yi e' wunak yi xomche' te yi jun ac'aj chusu'n. E' octz wa'n xetze'. Nin yi wajbil i'tz tan chibiyle'n cu'n tircu'n. ⁵ Ko na taj yi wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl wi' ba'n cho'c tetz instiw, na e' te'n ak'on u'j swetz tan chisaje'n e' katanum wa'n tan cyoque'n xetze'. Nin xna'knakin Damasco tan quicy'le'n tzaj yi e'a'tz yi ate'tz tan tak'le'n yi chicaws tzone'j Jerusalén.

Yi xtxolil Pawl yi xe'n cu'n xome'n te Cristo

⁶ “Itzun bantz yi txant tan wupone'n le tnum Damasco, yi na chinxon tbe', e'chk chajcu'n k'e'j lo', jalt cuntunin innachol yi cwe'n mule'n jun chin pak'puchal swibaj yi cho'n saje'n tcya'j. ⁷ Ninin

tzun nnopton trimpuj wuxtx'otx', nin ben wital jun yol: 'Saulo, Saulo, ¿nxac na cǎtzan tan im-buchle'n?' ⁸ Bene'n tzun intza'weltz: '¿Na' scyetz ilu' Ta'?' chinch tzun bantz. 'I ina'tz, in Jesús aj Nazaret yi na cǎtzan tan buchle'n,' chij ban tzajtz swetz. ⁹ Quilol tzun yi e' yi xomche' swe'j yi pak'puchal, nin e' baj el yabtz te'j. Poro quinín pujxij cya'n yi yol yi a'lchij swetz. ¹⁰ 'Ma jalu' Ta' ¿mbil tzimban?' chinch tzun banintz. Nin itzun saj tloltz swetz: 'Txiclije'n nin quilo'k Damasco. Ya'stzun tz'a'lche't tzawetz cyakil yi e'chk takle'n yi txumijt tan abnol,' chij Wajcaw bantz swetz. ¹¹ Ch'inu'n tzun wupone'ntz Damasco cyak'un yi e' yi xomche' swe'j, na sken no'c moyi'ǎ tan paj yi jun pak'puchala'tz yi ǎchaj tib tzinwutz.

¹² "At tzun jun yaj yi na bi'aj Ananías, yi c'ulutxum swutz Ryos, quib yi na tal yi ley Moisés. Chumbalaj wunak i' ǎchiwutz yi e' judiy yi najlche'-tz Damasco. ¹³ Tule'n tzun i'-tz swe'j, itzun taltz: 'Kajwutz Saulo sjakxok awutz,' chij i' bantz swetz. Inin tzun bantz, le rat jakxe'n inwutz nin ben wechal wutz i'-tz. ¹⁴ Itzun taltz swetz: 'Yi chiRyosil yi e' kamam ncǎtxa'one'n tan tele'n atxum tetz yi tetz tajbil, nin tan awilol wutz yi jun yi qui'c til, nin tan awital yi yol i'. ¹⁵ Txa'ij quiǎ ta'n tan xtxole'n scyetz cyakil wunak yi mbi cunin mawil tu yi mbi cunin mabit. ¹⁶ Ma jalu' ¿mbi tzun tzach'iwtz? Or tzaje'n txiclok, nin jeken a' tawi'. Scuylok tzun yi awil yil cǎo'c tan na'wse'n yi tetz bi', chij Ananías bantz swetz.

Yi xtxolil Pawl yi ǎe'n cu'n bene'n chakij ǎchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy

17 “Itzun bantz yi nsken nu'l tzone'j Jerusalén nin te yi na chintzan tan nachle'n Kataj le ca'l Ryos, xchajol tzun tib i'-tz tzinwutz. 18 Wil tzun wutz i' yi jilone'n swetz. Je yol i' yi tal: ‘Or tzawele'n tzone'j Jerusalén na quil cyocsaj yil c̄xo'c tan xtxole'n scyetz yi mbi eka'n wa'n,’ chij i' bantz swetz. 19 ‘Poró Wajcaw,’ chinch, ‘elnak chitxum yi e' intanum tetz yi ocnakin tan cyocse'n yi e' creyent xetze’, nin caws nin e' wulej lakak sinagoga. 20 Nin in jun tan biyle'n Esteban yi quime'n yi yaj yi ocnak tan xtxole'n yi mbi eka'n tanu', na in incyaj cyen tan q'uicy'le'n yi be'ch cyetz yi e'a'tz yi e' oc tan biyle'n Esteban. Xom inwi' scye'j na ya'stzun yi mero wajbil tan quime'n yi juna'tz,’ chinch bantz tetz Ryos. Poró ilenin tal Kajcaw swetz: 21 ‘Quil c̄xbisun, na tajwe'n tan abene'n joylaj xchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy,’ chij i' bantz swetz,” stzun Pawl scyetz yi e' wunak.

22 Tircunin tzun e' wunaka'tz yi ate'-tz e' nume'-tz tan tbite'n yol Pawl. Ma yi quibital yi chakij Pawl tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy, chin chija'j nin tzun bantz tan yol, itzun cyaltz:

—Elk cu'n yi juna'tz swutz. Ba'n tcu'n yil quim, —che'ch.

23 Tan paj yi chinchija'j nin ban tan yol, nin na chitzan tan jabe'n e'chk chixbu'k, nin tan xchite'n puklaj tcyaj, 24 cawune'n nintzun yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' sanlar tan toque'n Pawl le chica'l bantz cyoque'n tan jicle'n, bantz tlol yi til, nin bantz lajluchaxe'n yi mbi na chi'ch'in yi e' wunak te'j. 25 Itzun yi cwe'n c'alij Pawl tan x̄oco', bene'n tzun tlol tetz yi capitán:

—¿At ptzun cu tan toque'n jicle'n jun aj Roma yi ko ntaxk lajluchax yi til?

²⁶ Yi tbital yi capitán yi yola'tz, bene'n tzuntz tan talche'n tetz yi wi'tz ajcaw:

—Ta' ¿mbi na banu'? na aj Roma te'tz yi yaje'j, —stzun yi capitán tetz yi wi'tz ajcawa'tz.

²⁷ Bene'n tzun yi wi'tz ajcaw te Pawl nintzun jaktz tetz:

—Alaj swetz ko aǎ aj Roma.

—In bin, —stzun Pawl tetz.

²⁸ —¿Ya'tz pe'? Quintech nin pwok wak'nak wetz tan woque'n tetz aj Roma, —stzun yi wi'tz ajcawa'tz tetz Pawl.

—Ma yi wetz, qui', na in aj Roma yi witz'le'n, —stzun Pawl tetz.

²⁹ Jalcunin tzun cyele'n ojk yi e'a'tz yi e' oc klo' tan jicle'n Pawl. Ncha'tz yi wi'tz ajcaw, wi'nin xobe'n tan paj yi nsken c'alxij ta'n.

Yi jilone'n Pawl tan colol tib xchiwutz yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy

³⁰ Itzun le junt eklok, tele'n tzun pujul yi wi'tz ajcaw yi caren yi c'alol tetz Pawl, nin e' xchak yi e' wi'tz pale' scyuch' cyakil yi wi' banl chiwi' yi e' judiy. Na yi tajbil i' i'tz tan tbital yi mbi'tz yi til Pawl scyetz. Tele'n tzaj tzun Pawl tan yi wi'tz ajcaw nin cu' xtxicbaltz xchiwutz.

23

¹ Xmayine'n nin tzun Pawl scyetz yi e' pujul xtisya' nin ben tlol scyetz:

—E'u' intanum quibit tzaju' cob tal inyol. Qui na chimbisun na na chin nachon te'j yi qui'c wetz wil swutz Ryos sajle'n tunintz, —stzun Pawl scyetz.

² Cawune'n tzun Ananías yi wi'tz pale' scye'j yi e' yi ate'tz naka'jil Pawl tan tele'n jun k'ab cya'n xak stzi' Pawl. ³ Bene'n tzun tlol Pawl tetz:

—Ryos tz'ak'on cawsu', na wutz tuwu' plaj tuwu' yi na talu' yi xomiju' te yi ley Moisés. Ni'cu'n ilu' chi jun tapij yi chin skoj nin tan txun, poro tx'otx' tu' tc'u'l. Elnak xtxumu' te yi ley Moisés, nin ya'stzun na xcon tanu' tan lajluchaxe'n yi ko at wil nka qui'. Poro lastum yi qui na banu' tane'n yi jun leya'tz, na ja cawunu' tan inlo'one'n. Iĕkaj ya'stzunk na tal yi ley yi ba'n lo'on jun yaj ko ntaxk lajluchax yi til.

⁴ Bene'n tzun cyalol cobox tkan yi ate'-tz:

—¿Nxac na cĕxtzan tan yajle'n yi wi'tz kapale'il yi na xcon tetz Ryos?

⁵—E'u' kawutzile'n, chicuye'u' impaj. Na quinin me'l intxum tetz yi ko ya'tz yi wi'tz pale' yi june'j. Elnak intxum tetz yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Ayaji'ch len jun wi' banl wi' scyeri atanum,' —stzun Pawl.

⁶ Poro yi tele'n xtxum Pawl tetz yi cob tx'akaj quitane'n yi e' bajxoma'tz, jun tx'akaj sadusey, nin jun tx'akaj parisey, chin tja'j nin tzun bantz tan yol:

—E'u' intanum, in bin parisey. In nitxajil jun parisey. Atin tzone'j tan tbite'n wil tan tu' yi na wocsaj yi at itz'e'n junt tir ĕchixo'l alma', nin tan tu' yi at inch'iw te'j.

⁷ Yi tlol Pawl yi yola'tz je'n tzun chitx'ujсал quib yi e' parisey scyuch' e' sadusey. Cob cuntu' tzun eltz. ⁸ Na i na cyal yi e' sadusey yi qui'c itz'e'n junt tir ĕchixo'l alma', nin qui'c ángel, nin qui'c espíritu. Poro yi e' parisey na cyal yi at. ⁹ Chibaje'n tzun niltz tan wok'newe'n. Chije'n tzun txiclok cobox

scyeri yi tx'olol xo'l yi ley yi ncha'tz e', e' parisey, itzun cyaltz:

—Skawutz ketz cya'l atit til yi yaje'j. Ko ja jilon jun espíritu ko'k jun ángel tetz, quil kamak yi tajbil Ryos, —che'ch.

¹⁰ Jale'n tzun jun chumam oyintzi' xchixo'l, cha'stzun te cawune'n yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' sanlar tan tele'n ticy'le'n Pawl xchixo'l, nin tan bene'n quicy'al kale atit chica'l na nin xob i' ko tzun xe'n tz'el cu'n Pawl cya'n swutz.

¹¹ Itzun le ca'p ak'baltz yi at Pawl xetze' nintzun xchaj tib Kajcaw swutz, itzun taltz: “Quiwit Pawl, chi matxol yi mbi eka'n wa'n tzone'j Jerusalén, i nin tzawuleja'tz yil cõopon Roma.”

Yi xtxumxe'n jun tramp te Pawl cyak'un yi e' contr i'

¹² Itzun yi tule'n skil cyoque'n tzun cobox judiytz tan nuc'le'n cu'n jun tramp te Pawl, itzun cyaltz: “Jun cu'n yol, quil kawan nin quil kuc'a' jale'n cu'n lquim Pawl ka'n. Ja nin kaquimtz yi ko quil ke'l cu'n te'j,” che'ch tzun bantz. ¹³ Mas ca'wnak chixone'n yi e'a'tz yi cyal yi xtxolbila'tz.

¹⁴ Chibene'n tzuntz scye'j yi e' wi'tz pale' nin scyuch' yi e' wi' banl wi', nintzun cyaltz scyetz:

—Yi o' ketz, ja kal jun kayol swutz Ryos yi squimok Pawl ka'n, nin ko quil ke'l cu'n te'j ja nin kaquimtz. ¹⁵ Ma jalu' e'u' kawutzile'n, i klo' kaj yil chibanu' yi xtxolbile'j. Chijake'u' tetz yi wi'tz cyajcawil yi e' sanlar tan saje'n xchakol i' Pawl tan tule'n tzone'j xchiwutzu'. Cyale'u' tetz yi na cyaju' quibitu' junt claración Pawl. List tzun o'-tz tan

biyle'n cu'nx tbe' yi ntaxk ul xchiwutzu', —che'ch tzun bantz tetz yi wi'tz pale'.

¹⁶ Itzun yi tbital yi tal yi tanub Pawl yi chitx-umu'n yi e' wunaka'tz, nintzun bentz le chica'l yi e' sanlar tan talche'n tetz Pawl. ¹⁷ Xchakol tzun Pawl jun capitán, itzun ben tlol tetz:

—Tcy'aj ninu' yi xicye'j swutz yi wi'tz tajcawu', na at cob yol cy'a'n ta'n, —stzun Pawl.

¹⁸ Bene'n tzun tcy'al sanlar yi xicy swutz yi ajcaw, itzun taltz:

—Ja bin chinsaj xchakol Pawl, yi pres, nin ja cu' wutz swetz tan saje'n wucy'al yi jun xicye'j swutzu', na at lo' cob yol cy'a'n ta'n tetz teru', —stzun yi capitán bantz tetz yi wi'tz ajcaw.

¹⁹ Bene'n tzun xch'inul yi ajcawa'tz yi xicy, nintzun e' eltz chichuc, nintzun jaktz tetz:

—¿Mbi tzun na awaj tzawal swetz? —stzun i'.

²⁰ —Ja bixe' chiyol yi e' judiy tan jakle'n jun pawor teru' tan bene'n xchakolu' Pawl xchiwutz yi e' wi' banl wi' tetz tnum ekl. Scyale' yi na cyaj quibit junt claración i' poro nk'era'tz bintzi. ²¹ Quil tocsaju' chiyol na at mas ca'wnak chixone'n yi xchibne' jun tramp te Pawl. Je tzun chiyol yi ncyal tetz Ryos: 'Quil kawan nin quil kuc'a' jalen cu'n lquim Pawl ka'n,' che'ch bantz. Na chitzantz tan xch'iwe'n yi ko cu tanu' nka qui', —stzun yi xicy bantz.

²² Taje'n tzun xchakol yi wi'tz ajcaw yi xicytz, poro nin cawunin tetz yi cya'l talwit yi ja xa'k i' tan talche'n yi xtxolbil tetz.

Yi bene'n ticy'le'n Pawl swutz Félix jalen Cesarea

²³ Che' ächakol tzun yi wi'tz ajcawa'tz cob capitán. Yi cyopone'n swutz nintzun cawun nin scyetz tan chibnol list quib cob cient sanlar yi ntaxk opon beluj ch'ich' tetz lak'bal, scyuch' oxc'al tu lajaj aj chej, tu cob cient aj lans tan chibene'n jalen Cesarea. ²⁴ Nin cawun nin scyetz sanlar tan chibnol list cobox chej tan ticy'le'n nin Pawl, bantz ba'n cuntu' tz'opon i' swutz yi gobernador. ²⁵ Nintzun bnix nin jun u'j tan yi ajcaw. Itzun ban nin yol i'-tz:

²⁶ “I bin jalu' wutzile'n kagobernador, na waj lwal jun yos teru', na chumbalaj nin ilu'. Yi in wetz in Claudio Lisias. ²⁷ Ja incol yi yaje'j ächik'ab yi e' judiy, na ja klo' cu' chibiyol. Wutzile'n cu'n in scyuch' yi e' insanlar o' opon tan colche'n ächik'ab yi e' judiy na nin el intxum tetz yi i' jun aj Roma. ²⁸ Nintzun ben wucy'al i'-tz ächiwutz yi cyetz wi' banl chiwi' tan wital yi til. ²⁹ Ej nin tan chiyol nin el intxum tetz yi tan tu' yi cyetz chiley ncyak'wit til. Poro le wutz wetz wajtza'kl cya'l atit til tan quime'n, nka tan toque'n quen xetze'. ³⁰ Poro nin wit yi ja wi't txumxij jun tramp cya'n e' judiy tan biyle'n cu'n i'. Cha'stzun te ja ben inchakol swutzu' nin ja chincawun nin scyetz yi e' ak'ol til i' tan cyopone'n swutzu' tan tak'le'n chipart. Cu bin, ntina'tz cuntu' inyoltz. Tiltu' tibu',” stzun yi wi'tz ajcaw ban nintz tul u'j.

³¹ Quib yi ben alij scyetz yi e' sanlar, i nin tzun cyulejtz. Lak'bal tzun bene'n quicy'al Pawl. Cho'n tzun cyopone'ntz le tnum Antípatris. ³² Itzun le junt eklok nin cyaje'n cyen chijatxol yi Pawl ächik'ab yi e' aj chej. Chipakxe'n tzun Jerusalén

yi e' sanlar yi quikan cuntu' e' bene'n. ³³ Ma yi cyopone'n yi e' aj chej yi ak'ol tetz Pawl Cesarea, nintzun cyak' yi u'j tuml Pawl tetz yi gobernador. ³⁴ Itzun yi wi't baje'n si'lel gobernador yi u'j, nintzun ben jakol tetz Pawl yi na' saje't i'. Ma yi tele'n xtxum tetz yi aj Cilicia Pawl, ³⁵ bene'n tzun tlol tetz:

—Yil chu'l e' ak'ol awil tzinwutz swite' yi xtxol-bil, —stzun yi ajcawa'tz bantz tetz Pawl.

Nintzun cawun nintz tan toque'n q'uicy'le'n Pawl le yi jun chin wutzile'n ca'l yi bnixnak tan Herodes yi tpilta' tane'n.

24

Yi jilone'n Pawl swutz Félix tan colol tib

¹ Itzun yi tele'n o' k'ejtz, chicwe'n pone'n tzun Ananías yi wi'tz pale' scyuch' cobox wi' ban wi' tu Tértulo yi wi'tz yolol, nintzun e' octz swutz yi gobernador tan tak'le'n til Pawl. ² Itzun yi xchakxe'n Pawl toque'n tzun Tértulo tan tak'le'n klo' til. Itzun taltz tetz Félix:

—Tan ilu' ta', at tzatzin paz skaxo'l, nin ja bnix wi'nin e'chk takle'n balaj tan yi balaj tajtza'klu'.

³ Chumbalaj nin ilu' ta' Félix. Ben k'ej ben sak katyoxi yi e'chk takle'n yi na banu' tetz ketz. ⁴ Qui na kaj tz'el mas tiempu' ka'n. Qui'k tz'icy' paju' ske'j. Max c'u'lu' skibaj. Tbite'u' cob tal kayol.

⁵ Ja wi't el katxum tetz yi yaje'j, i' jun ak'ol chi'ch c'u'lal. I' jun ocsanl chic'u'l yi e' judiy yi ate' bene'n tzi'n wi munt. Na tzan i' tan tocse'n chic'u'l tan cyoque'n tan contri'n te yi gobierum. Bajxom i' xchiwutz jun tx'akaj yi na chibi'aj Nazarenos. ⁶ Nin klo' oc tan po'tze'n yi ketz katemplo, poro nin

tx'amxij ka'n. Nin klo' o' octz tan tak'le'n caws quib yi na tal yi ketz kaley. ⁷ Poro quinín tak' Lisias yi cyajcawil yi e' sanlar ama'l sketz tan kak'ol caws, na nin oc pitol tib skaxo'l tan telse'n Pawl tkak'ab. ⁸ Cha'stzun te ja ko' saj xchakol swutzu' tan kalol yi til. I bin jalu' yil tz'ocu' tan pujle'n kaxo'l tz'elepon chan xtxumu' tetz cyakil yi til yi na katzan tan xtxole'n cyen teru', —stzun Tértulo bantz tetz Félix.

⁹ Jun tzun chitzi' yi e' mas judiy bantz te yi yol Tértulo. ¹⁰ Ma bene'n bnol yi gobernador jun techl tetz Pawl tan jilone'n, nintzun icy' tcy'al Pawl yi yoltz. Itzun taltz:

—I bin jalu' ta' na wil yi tenstzaj tunle'nu' tan pujle'n xtisya' le ketz katnumil, cha'stzun te tetz cu'n walma' yi swale' cobox inyol tan incolol wib. ¹¹ Kol tz'ocu' tan joyle'n ju', skojank swutzu' yi txe'n el coblajix k'ej yi xna'kle'nix Jerusalén tan nachle'n Ryos. ¹² Nin cya'l nin chintx'amxe't tan wak' ib tu jun wunak nka tan chimak'saje'n jun c'olój wunak, mpe ik le katemplo, mpe ik lakak e'chk sinagoga, mpe ik tnum. ¹³ Quil chixcyé' tan jalse'n ju' wil yi na chitzan tan tak'le'n swutzu'. ¹⁴ Ma yi wetz swale' yi mero bintzi teru'. Yi in wetz na wocsaj jun chusu'n yi na cyal cyetz yi chin juntlen nin, wech xomchin te chiRyosil yi e' kamam kate', nin na wocsaj cyakil yi yol tetz kaley nin cyakil yi e'chk yol yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos. ¹⁵ At inch'iw te Ryos quib yi quitane'n cyetz. Na kocsaj scyuch' yi chitz'ok junt tir yi e' quimnake', yi e' yi qui'c quil nin yi e' yi at quil. ¹⁶ Cha'stzun te ilenin na chintzan tan joyle'n puntil tan qui jale'n wil swutz Ryos, nka xchiwutz

wunak.

¹⁷ “Ja el ala'ix yob yi qui na nu'lak tzone'j le intanum, nin ana' nnu'l tan tak'le'n jun oy scyetz yi e' intanum yi at tajwe'n scyetz, nin tan tak'le'n jun ofrent le templo. ¹⁸ Ya'stzun na chintzantz tan banle'n le templo yi chinoje'n cyen cobox tkan judiy swe'j yi cho'n najlche' Asia. Nsken tzun inxansaj wib swutz Ryos. Inchuc, qui'c jun wunak at swe'j, nin cya'l na chintzane't tan oyintzi' yi in-jale'n cya'n yi e' aj Asiaja'tz. ¹⁹ E' tzun klo' nchu'ltz tan tak'le'n wil swutzu' ko at nin wil xchiwutz. ²⁰ Poro ba'n bin cyal tzaj yi e' yaje'j yi ko jal wil cyak'un yi e' wi' banl wi' tetz tnum Jerusalén yi inchakxe'n cya'n. ²¹ Nka ya'tz wiltz yi walol scyetz: ‘Atin bin tzone'j tan tbite'n wil tan tu' yi na wocsaj yi at itz'e'n junt tir xchixo'l alma,’ chinch bantz scyetz, —stzun Pawl tetz Félix.

²² Ma yi baje'n tbital Félix yi yola'tz, nintzun cu' makol yi xtisya'tz, na at le wi' i' yi mbi na cyocsaj yi e' creyent. Nintzun ben tlol scyetz:

—Yil cu'ul Lisias yi wi'tz cyajcawil yi e' sanlar Jerusalén, kalena's tzun kawit'z cu'n wi' yi ixtisya', —stzun Félix bantz scyetz.

²³ Nintzun cawun nin tetz yi capitán tan toque'n tan q'uicy'le'n Pawl, poro qui tz'amlij mas tkanil. Nin cawun nin tetz yi capitána'tz tan tk'ol ama'l scyetz yi e' tamiw Pawl tan chic'a'chal, nin tan chixajsal.

²⁴ Itzun yi ticy'e'n cobox k'ejtz nin xtxum Félix tuml Drusila yi txkel, yi i' jun xna'n yi judiy, tan xchakle'n Pawl. Na yi tajbil i'tz yil tbit yi mbi'tz yi na cyocsaj wunak te Jesucristo.

²⁵ Toque'n tzun Pawl tan xtx'olche'n xo'l tetz Félix yi chin tajwe'n cunin tan chibnol tane'n yi e'chk takle'n balaj, nin yi tajwe'n tan chimakol quib te yi e'chk takle'n cachi'. Ncha'tz tal i' scyetz yi sbajok jun xtisya'i'n tzantzaj. Saje'n tzun jun chin xobe'n tetz Félix, cha'stzun te bene'n tlol tetz Pawl:

—Stzicu'n lo'. Quilo'k. Yil tz'ama'lix inwutz, nintzun c̄inchak junt tir tan atxolil mas yi xtxol-bile'j swetz, —stzun Félix bantz tetz Pawl.

²⁶ Na yi tajbil Félix i'tz yi nink tak' Pawl xo'c tetz tan tele'n liwr. Cha'stzun te ala' cu'n tir x̄chak i' Pawl tan jilone'n tuch'. ²⁷ Poro yi ticy'e'n cob yob, toque'n tzun Porcio Festo tetz xel Félix. Nintzun cyaj tk'ol Félix Pawl xetze' tan jale'n mas k'ej i' x̄chiwutz yi e' judiy yi qui na cyocsaj.

25

Yi c'uchul Pawl tan jilone'n tetz César yi wi'tz ajcaw tetz Roma

¹ Yi tele'n ox k'ej yi sken opon Festo le tnum Cesarea bene'n tzun i'-tz tan xo'n le tnum Jerusalén.

² Cyoque'n tzun e' wi'tz pale' swutz, scyuch' e' bajxom cyetz judiy tan tak'le'n til Pawl. Nintzun cu' chiwutz tetz, ³ tan bnol pawor scyetz tan saje'n x̄chakol i' Pawl Jerusalén, na sken bixe' chiyol tan chibnol jun tramp tbe' tan quimse'n Pawl.

⁴ Stza'wel tzun Festo yi chiyoltz:

—Cho'n at Pawl xetze' Cesarea kale atit imbembil tetz coboxt k'ej. ⁵ Ba'n cxomwok nin swe'j, yi axwok yi ama'l tu' iwutz, nin ko at til yaj ba'n tzun tzitalwok swetz, —stzun Festo scyetz.

⁶ E'chk wajxok nka lajuj pe' k'ej cyaj cyen Festo Jerusalén. Kalena's tzun tpone'ntz Cesarea. Itzun le junt ekloktz c'olewe'n tzun le pujbil xtisya', nintzun cawuntz tan tpone'n Pawl swutz i'. ⁷ Ma yi tpone'n Pawl swutz i', nintzun e' baj cyen nil yi e' judiy yi cho'n chisaje'n Jerusalén, tan tak'le'n til Pawl. Chin ch'on nin til Pawl cyak' poro qui'c xe'. ⁸ Xe'te'n tzun Pawl tan yol tan colol tib:

—Cya'l cunin injuchwit wil, mpe ik te kaley yi o' judiy, mpe ik te yi katemplo, mpe ik te kawutzile'n César, —chij Pawl scyetz.

⁹ Inti Festo i taj tan toque'n mas k'ej i' xchiwutz yi e' judiy, itzun ben tloltz tetz Pawl:

—¿Qui ptzun na awaj cǎben Jerusalén? Ba'n kaban tane'n yi axtisya' chone'j, —stzun u'lij Pawl tan Festo.

¹⁰ Itzun tal Pawl:

—¿Mbi tzun tzinjoy nintz? ¿Nk'e'tz ptzun cho'n atin swutz yi pujbil xtisya' César? na ya'stzun yi wetz impujbil xtisya'. Nin at swutzu' yi cya'l na injuchwit wil xchiwutz yi e' intanum judiy. ¹¹ Ma yi ink juchul il, nin yi atk jun takle'n mimban yi ba'n chinquim ta'n, ba'n tzun chinquimtz. Poro ko cya'l atit xe' yi wil yi na chitzan tan tak'le'n, cya'l tzun jun xeye' tan injatxle'n xchik'ab. Nicy'pon bina'stz swutz César, —stzun Pawl bantz tetz Festo.

¹² Yi wi't jakol Festo tajtza'kl scyetz yi e' ak'ol tajtza'kl i', bene'n tzun stza'wel yi yol Pawl:

—Yi ko cho'n na awaj cǎben swutz César, ya'tz nin atit awopombiltz, —stzun u'lij Pawl tan Festo.

Yi tpone'n Pawl swutz rey Agripa tu Berenice

¹³ Itzun yi tele'n cobox k'ej cyopone'n tzun yi rey Agripa tu Berenice yi txkel tan talche'n jun yos tetz

Festo le tnum Cesarea. ¹⁴ Ala' tzun k'ej e' a'tijtz, nintzun xtxol Festo yi xtisya' Pawl tetz rey Agripa. Itzun taltz tetz:

—At jun yaj at cyen xetze' tan Félix. ¹⁵ Itzun yi xna'ke'ntz Jerusalén nintzun e' baj opon yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl wi' cyetz judiy tan talche'n swetz tan wak'ol caws i'. ¹⁶ Itzun wal wetz scyetz yi nk'era'tz bin chicstumbr yi e' aj Roma tan jatxle'n jun wunak tan cwe'n quimsa'n yi ko ntaxk ak'lij ama'l tetz tan colol tib xchiwutz yi e' ak'ol til. ¹⁷ Itzun yi cyulake'n yi e' ak'ol til tzone'j quinín tzun ben mas tiemptz, na ninin le junt eklok yi inc'olewe'n le pujbil xtisya', yi inchakol yi jun yaja'tz. ¹⁸ Le wutz wetz wajtza'kl je til yaje'j, poro cya'l jun yi jak tal yi wetz yi na icy' tinc'u'l, na apart yi til yi cyal swetz. ¹⁹ I tu' cyetz chicstumbr yi na cyocsaj, ya'stzun til Pawl cya'n. Ej nin yi junt til i'tz tan paj yi na tal yi itz' yi Jesús yi quimnak. ²⁰ Nintzun sotz cu'n inc'u'ltz tan xtxumle'n, bene'n tzun injakol tetz yi ko ya'tz tajbil tan bene'n Jerusalén tan banle'n tane'n yi xtisya'tz. ²¹ Jak tzun i'-tz tan ticy'e'n swutz kawutzile'n Augusto yi wi'tz kajcaw. Incawune'n tzuntz tan toque'n i' xetze' jalen cu'n tzinchak nin swutz César, —stzun Festo tetz rey Agripa.

²² —Na klo' waj lwit yi jilon yi jun yaja'tz, —stzun yi rey Agripa tetz Festo.

—Ba'n bin tbitu' yi yol i' eklen, —stzun Festo tetz.

²³ Itzun le junt eklok, wi'nin tzun alegr bajijtz yi cyopone'n Agripa tu Berenice tpilta'. Cyoque'n tzun tpilta' scyuch' e' chibajxom yi e' sanlar

scyuch' yi e' bajxom tetz tnum. Xchakxe'n tzun Pawl tan Festo. ²⁴ Bene'n tzun tlol Festo scyetz:

—Ilu' rey Agripa, nin cyakil e'u' yi ate'u' ske'j tzone'j, je bin jun yaje'j. Cyakil yi e' judiy chin chija'j nin bantz swe'j tan xochle'n i' tzone'j nin Jerusalén tan tele'n cu'n swutz. ²⁵ Poro cya'l nin jale't til wa'n tan quime'n, nin i' te'n nin i' jakon tetz tan ticy'e'n swutz kawutzile'n Augusto yi wi'tz kajcaw. Ja tzun wi't bixe'-tz wa'n tan bene'n in-chakol swutz. ²⁶ Poro cya'l bin jale't puntil wa'n tan bene'n intz'ibal yi til swutz Augusto yi César. Cha'stzun te mu'l wucy'altz xchiwutzu' nin swutzu' ilu' rey Agripa. Ma jalu' yil wi't baj chich'otilu' stzi', na waj yil cyak'u' jun xe' swetz tan bene'n intz'ibal tetz César. ²⁷ Na le wutz wetz wajtza'kl, qui'c xtxolbil ko tul tzinchak nintu' jun pres nin qui'c til lwak' nintz, —stzun Festo bantz.

26

Yi jilone'n Pawl tan colol tib swutz rey Agripa

¹ Bene'n tzun tlol Agripa tetz Pawl:

—Wak'e' ama'l tzatz tan acolol awib. Ba'n cǎjilon, —stzun Agripa tetz.

Je'n tzun tk'ol Pawl yi k'abtz nintzun octz tan yol tan colol tib:

²—Ma jalu' ilu' rey Agripa, wi'nin na chintzatzin yi atin swutzu' tan incolol wib te cyakil e'chk xtxolbil yi cu'nak chijalul yi e' judiy swe'j. ³ Mas tcu'n na chintzatzin na elnak xtxumu' te cyakil yi ketz kaley yi o' judiy tu yi e'chk oyintzi' yi at skaxo'l. Cha'stzun te ta', max c'u'lu' tan tbitalu' cobox inyol, —stzun Pawl tetz.

Yi xtxolil Pawl yi xe'n cu'n saje'n i', yi i' tzaj parisey

⁴ “Quilnak yi e' intanum judiy yi mbi cunin imbanakin yi in tzaj xicy, na cho'n najlchin le weri intanum Jerusalén. ⁵ Nin elnak chitxum tetz yi mbi cu'n imbanak yi in tzaj parisey, na wi'nin q'uixbel tan je'n pone'n jun yaj te chiley yi e' parisey, na mas tcu'n q'uixbel swutz cyakil e'chk kacstumbr. Poro inxcye'nak te kacstumbra'tz. Nin ko na cyaj, ba'n cyal yi bintzinin yi inyole'j. ⁶ Ma jalu' ta', na tzan yi jun xtisya'i'n swe'j tan tu' yi at inch'iw te yi oy yi suki'nt tan Ryos scyetz e' kamam kate'. ⁷ Poro nk'e'tz ntin in at inch'iw te'j ma na ncha'tz cyakil yi e' xonl Israel yi coblay cu'n k'u'j. At len chich'iw tan chije'n pone'n te yi suki'nt tan Kataj Ryos sketz, na sk'ejl nin lak'bal na chitzan tan banle'n chimunl swutz Ryos. Ta' Agripa, tan tu' yi at inch'iw te yi jun oya'tz yi suki'nt tan Kataj Ryos scyetz e' kamam kate', ya'stzun wil cyak'un yi e' intanum judiy. ⁸ Ma jalu' e'u' intanum, na waj yil tzinjak scyeru': ¿Xan pe' yil kocsaj yi xcyek Ryos tan kitz'e'n junt tir xchixo'l alma'? Qui', nk'e'tz xan na ya'stzun na kocsaj len.

Yi xtxolil Pawl yi xe'n cu'n ocnak i' tan chibuchle'n yi e' creyent

⁹ “Bintzinin yi tenxchan wocsal yi chin tajwe'n cunin tan inmakol yi bi' Jesús. ¹⁰ Ya'stzun banakin Jerusalén. Wi'nin kajwutz yi xansa'nche't yi ocnake' wa'n xetze' na cyak'nak yi e' wi'tz pale' ca'wl swetz tan cyoque'n wa'n. Nin wak'nak intzi' yi cyoque'n tan chiquimse'n jujun. ¹¹ Ala' tir no'cnakin tan chibuchle'n yi e' creyent lakak sinagoga. Nin

imbanak puers scyetz tan cyoque'n tan jisle'n Jesús. Nin tan paj yi wi'nin chi'che'n inc'u'l scye'j xna'knakin tan chibuchle'n lakak tnum, mpe joy-lajk.

*Yi xtxolil Pawlyi ħe'n cu'n tocsal
(Hch 9.1-19; 22.6-16)*

¹² “Ya'stzun wajbil yi xna'ke'n Damasco tan chica'wl yi e' wi'tz pale'. Cy'a'n chi ort wa'n. ¹³ Ma jalu' ta' rey Agripa tbit tzaju', te yi na chinxon tbe' tan wupone'n Damasco, e'chk chajcu'n k'ej lo' yi bene'n wilol jun chin pak'puchal yi cho'n saje'n tcyaj'. Mas tcu'n na txekun swutz yi tkan k'ej. Cho'n cwe'n mule'n swibaj scyuch' yi e' yi xomche' swe'j. ¹⁴ Cyakil cu'n o', o' opon trim-pujtz wuxtx'otx'. Nintzun ben wital jun yol yi cho'n jilone'n tzaj swetz le ketz kayol yi o' hebreo, itzun taltz: ‘Saulo, Saulo, ħnxac na cħtzan tan imbuchle'n? poro aħte'n na abiy awib, chi na ban jun mam tor tan xajle'n yi puy,’ chij yi juna'tz ban tzajtz.

¹⁵ “Bene'n tzun intza'weltz: ‘ħNa' scyetz ilu' Ta?’ chinch banintz. ‘I ina'tz Jesús yi na cħtzan tan buchle'n. ¹⁶ Ma jalu' sicy'e'n awib, nin txiclije'n. Na cħocopon wa'n tetz inchakum tan xtxole'n yi xtxolbil yi mawil tu e'chk xtxolbil yi tzawile'. Ya'stzun xac minchaj wib tzawutz. ¹⁷ Cħincole' ħchik'ab atanum nin ħchik'ab yi e' yi nk'e'tz e' judiy, kale cħinchak nint. ¹⁸ Cħinchake' nin tan tele'n pacx te chiwutz tan cyaje'n cyen quilol yi tz'o'tz wutzil, bantz pujxe'n yi bintzi cya'n. Cħinchake' nin tan cyaje'n cyen quilol yi ca'wl Bayba'n nin tan cyoque'n jak' ca'wl Ryos. Nin ncħben inchakol

scye'j tan jale'n cuybil chipaj nin tan cyoque'n cyajlal yi e' xansa'nche't. Ya'stzun sbajoktz tan tu' yil k'uke' chic'u'l swe'j,' chij i' bantz swetz," stzun Pawl tetz rey Agripa.

Yi c'ulutxumil Pawl jak' ca'wl Kataj

¹⁹ “Ma jalu' ta' rey Agripa, qui impaj yi jun ca'wla'tz yi cho'n saje'n tcya'j. ²⁰ Na bajx xna'ke'n Damasco tan xtxole'n. Pontzaj tlen xna'ke'ntz Jerusalén, tu cyakil yi e'chk luwar cwent Judea. Ncha'tz xna'knak tan xtxole'n scyetz yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Wal scyetz yi chin tajwe'n cunin tan chitx'ixpul cyajtza'kl nin tan chixome'ntz te tajbil Ryos. Nin wal scyetz yi tajwe'n cunin tan chibnol yi e'chk takle'n yi na xchaj yi bintzinin ja chitx'ixpuj cyajtza'kl. ²¹ Tan tu' yi ya'tz mimban, cha'stzun te cyoque'n yi e' judiy tan intz'amle'n le templo. I klo' cyaj tan incwe'n chiquimsal. ²² Poro Ryos ch'eyanl wetz sajle'n tunintz. Cha'stzun te atin tzone'j xchiwutzu' e'u' nim juy. Ej nin ntin na chintzan tan xtxole'n yi e'chk xtxolbil yi alijt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, nin tan k'ajtzun Moisés. ²³ Na alijt cyen cya'n yi chin tajwe'n cunin tan quime'n yi Cristo. Poro i' yi bajx yi stz'itz'ok xchixo'l alma'. Ncha'tz xchaje' i' yi bintzi scyetz yi e' katanum, nin scyetz yi e' yi nk'e'tz e' katanum,” stzun Pawl bantz tetz rey Agripa.

Yi toque'n Pawl tan talche'n tetz rey Agripa tan tocsal yi yol Ryos

²⁴ Itzun yi na tzan i' tan xtxole'n yi yola'se'j tan colol tib, bene'n tzun tlol Festo tetz, poro chin wi' nin bantz tan yol, itzun taltz:

—Pawl, ja lo' oc yab tawi', tan paj yi wi'nin chusu'n abanak, —stzun Festo tetz Pawl.

²⁵ Poro itzun ben tlol Pawl:

—Nk'e'tz in yab ta' Festo, ntin na chintzan tan xtxole'n yi yol yi bintzinin tetz, nin i'tz jun yol yi at xtxolbil. ²⁶ Na bita'nt tan rey Agripa yi xtxolbile'j. Cha'stzun te nk'e'tz cob inc'u'l yi na chinjilon tetz. Na le wutz wetz wajtza'kl sak cu'n swutz i' cyakil yi e'chk xtxolbile'j. Na iġkaj ewun cu'nk baje'n yi xtxolbil yi na wal nin, —stzun Pawl tetz Festo. ²⁷ —Ta' rey Agripa, ¿na pe' tocsaju' chiyol yi e' elsanl stzi' Ryos yi tz'iba'nt cyen? Na el intxum tetz yi na tocsaju', —stzun Pawl bantz tetz rey.

²⁸ —¿Coboxe'n tzun ayol cxcyewe't tan wocse'n tk'ab Cristo tane'ntz tzawutzatz? —stzun Agripa.

²⁹ Itzun bent tlol Pawl:

—Ya'stzunk tulej Ryostz. Mpe cobe'nk yol mpe wi'nink yol, tz'oque'tu' chi wutane'n wetz jalu', poro nk'e'tz tul caren chi wutane'ne'j. Nin nk'e'tz ntin ilu' na waj tz'ocu' tk'ab Ryos, ma na ncha'tz cyakil yi e' yi na chitzan tan tbite'n inyol, —stzun Pawl tetz rey Agripa.

³⁰ Yi wi't baje'n yolol yi yola'tz, je'n tzun txiclok yi rey tu yi gobernador tu Berenice scyuch' yi e' yi c'olġche' scye'j. ³¹ Itzun yi sken wi't el chiġkansal quibtz nin e' baj jilon cu'ntz squibil quib. Itzun cyaltz:

—Pues cya'l atit til tan tele'n cu'n swutz nka tan toque'n xetze', —che'ch tzun bantz.

³² Itzun tal Agripa tetz Festo:

—Ba'n klo' tz'el liwr yi yaje'j yi qui'k nc'uch tan ticy'e'n swutz César.

27

Yi bene'n ticy'le'n Pawl Roma

¹ Itzun bantz yi bixewe'n tan kabene'n wi a' tan kopone'n Italia, jatxle'n tzun Pawl scyuch' cobox pres tk'ab jun capitán yi na bi'aj Julio. I' jun capitán tetz yi companiy yi na bi'aj tetz Augusto. ² Koque'n tzuntz tc'u'l jun barc cwent tetz yi tnum Adramit, yi cho'n at bembiltz lakak e'chk ujbil barc cwent tetz Asia. Kicy'e'n tzun wi a'. Xomij Aristarco ske'j, jun aj Macedonia yi cho'n najlij Tesalónica. ³ Le ca'p k'ej tzun kopone'ntz Sidón. Nintzun tak' Julio lisens tetz Pawl tan bene'n scye'j yi e' tamiw tan chic'a'chal, na nin el k'ajab Julio te Pawl. ⁴ Koque'n nin tzun junt tir tc'u'l barc nin o' icy'tz. Poro tan paj yi cho'n na saj tojkbil cyek'ek' skawutz cho'n tzun cyaje'n cyen Chipre le kamax.

⁵ Itzun yi wi't kicy'ake'ntz naka'jil Cilicia tu Panfilia, cho'n tzun kopone'ntz Mira, jun tnum cwent Licia.

⁶ Jale'n tzun junt barc cwent Alejandría tak'un yi capitán. Cho'n at bembil yi barca'tz Italia. Koque'n tzuntz tc'u'l. ⁷ Ala' tzun k'ej o' bantz wi a', na chin cheb cunin na xon barc wi a'. Pentlen tunin kopone'ntz swutze'l tzaj Gnido. Kicy'ake'ntz naka'jil yi stzi' tx'otx' swutze'l tzaj Salmón. ⁸ Kale'n nin tzun il kicy'e'n cu'ntz wi a' tzi mar. Kopone'n tzuntz le jun ama'l yi na bi'aj Balaj Ujbil Barc. Naka'j tzun at yi tnum Lasea.

⁹ Itzun yi sken wi't el nim tiemp ka'n le jun ama'la'tz, nin yi sken wi't jal q'uixbel tan kaxone'n wi a', toque'n tzun Pawl tan talche'n jun tajtza'kl yi aj tolinl barc tan qui kicy'e'n kale ato't, na nsken

wi't icy' k'ejlal tan muc'le'n we'j.* Na na icy' cunt'u' yi jun k'ejlala'tz yi na xe'tij k'alaj. ¹⁰ Je tzun tal Pawl scyetz:

—Ma jalu' e'u' wamiw, le wutz wetz wajtza'kl qui't sc'ul yil kicy' wi a'. Na slo'onk yi barc tu yi ektz nin ncha'tz o', skaquimok lo', —stzun Pawl bantz scyetz.

¹¹ Poro mas tcunin xome'n wi' yi capitán te yi tajtza'kl yi aj tolinl barc tu yi taw barc swutz yi tajtza'kl Pawl. ¹² Ncha'tz wi'nin e' yi xom chiwi' te yi taw barc tan cyaje'n cyen quilol yi jun ujbil barca'tz na ploj yi ama'l kale ato't lakak e'chk k'alaj. I klo' cyaj tan kopone'n Fenice, jun ujbil barc cwent tetz Creta, yi na xmayin nin ticy'e'n tzi'n nin toque'n tzi'n. Ya'stzun klo' cyajbiltz tan kacyaje'n cyen jalen klo' ticy'e'n tiemp tetz k'alaj.

Yi xe'te'n yi jun chumam cyek'ek' wi mar

¹³ At tzun mu'x̄ tal cyek'ek'tz saj bnol tibtz cwe'n tzi'n. Itzun le wutz yi cyetz cyajtza'kl yi sken chicambaj yi cyetz cyajbil. Je'n tzaj tzun chijutul yi e'chk tz'amol tetz barc xe a'. Kicy'e'n tzuntz wi a' naka'jil Creta. ¹⁴ Itzun le rat nin xe'te'n jun chin wutzile'n cyek'ek' yi cho'n saje'n je'n tzi'n. ¹⁵ Toque'n tzun cyek'ek' tan tolpene'n barc. Quinin tzun xcy'e' barc te walor cyek'ek'. Kak'ol tzun kib tk'ab cyek'ek' nintzun o' ben pitoltz. ¹⁶ Cho'n tzun kicy'e'n cu'ntz wutz coc jun tal juy isla yi na bi'aj Clauda. Kale'n nin tzun il o' bantz tan colche'n yi tal ne'x̄ barc yi jutu'n tan yi jun chin wutzile'n barc kale ato't. ¹⁷ Yi wi't chixcyewe'n

---

* **27:9** Lv 23.27, 29.

tan kinleje'n tzaj yi ne'x̄ barc, kalena's tzun cyoque'ntz tan c'alche'n xe c'u'l yi nim barc tan qui tele'n jakxuj. Cwe'n tzaj tzun kapujul yi e'chk xbu'ktz, na wi'nin chixobe'n na ko tzun x̄e'n kopon le ama'l Sirte, kale qui'cle't mas xe' a'. Pitij cho' nin tzuntz tan cyek'ek'. ¹⁸ Kale'n nin tzun il ato' cuntz tk'ab jun chin wutzile'n cyek'ek' abal. Itzun le ca'p k'ej nintzun o' octz tan jo'le'n len e'chk ektz yi cy'a'n tan barc. ¹⁹ Ma le toxi'n k'ejtz nintzun el kac'oxol yi e'chk ma'cl yi na xcon tul barc. ²⁰ Ala' tzun k'ej quinín kil wutz k'ej tu yi e'chk tx'uml. Caws nin tzun ato' cu'nt tk'ab jun chin wutzile'n cyek'ek' abala'tz. Qui'ct nin kach'iw tan kaclaxe'n.

²¹ Ala' cunin tzun k'ej qui o' wantz. Je'n tzun txiclok Pawl x̄chixo'l nintzun ben tlol scyetz:

—E'u' wamiw, chumbalaj nin klo' ban yi nink e' xomu' te inyol yi wal scyeru' yi qui klo' o' eltzaj Creta. Na ntintu' jun lo'one'n tu jun tz'ako'n mu'l kabne' tzone'j. ²² Ma jalu' quiwixk bin chic'u'lu', na cya'l nin jun soztok scyeru', ma na ntin yi barc slo'onk. ²³ Na yi ma's lak'bal ja x̄chaj tib jun ángel tetz Ryos tzinwutz, yi Ryos yi atin wetz tk'ab, yi Ryos yi na imban inmunt swutz. ²⁴ Je tzun ntal swetz: 'Pawl, quil cxob, na chin tajwe'n cunin tan awupone'n swutz César. Tan ax̄, Ryos lchicolon cyakil yi e' yi xomche' tzawe'j le barc.' ²⁵ Cha'stzun te e'u' wamiw, quiwixk bin chic'u'lu', na na wocsaj yi tz'elk cu'n Ryos te yi ma'lchij swetz ma's. ²⁶ Chin tajwe'n cunin tan kanoje'n pon te jun isla, —chij Pawl bantz scyetz.

²⁷ Itzun le cyajlaji'n ak'bal yi kasajle'nix pitij tan cyek'ek' wi mar Adriático e'chk nicy'ak'bal lo', le

wutz cyajtza'kl yi e' aj tolinl barc yi txant tan cyopone'n tzi tx'otx'. ²⁸ Cyoque'n tzuntz tan ma'le'n xe' yi a'. Junak tzun ja' yi xe'. Chibene'n nin tzun mu'ġ nin e' oc junt tir tan ma'le'n. O'lajt tcu'n tu' ja' yi xe'. ²⁹ Chixobe'n tzun yi e' tolinl barc na ko tzun noj quen barc te e'chk c'ub yi ate'n tzaj xe a'. Bene'n tzun chitxuk'pil cyaj tz'ambil tetz barc xe a' wutz coc len barc. Nternin tzun na chipek' yi ħe'nk tan tule'n chan skil. ³⁰ Cyoque'n tzun yi e' aj tolinl barc tan joyle'n ju' tan cyele'n klo' ojk. Cwe'n tzun yi ne'ġ barc cya'n wi mar tan ħkanse'n nin klo' yi e'chk tz'ambil ju' barc, na i klo' cyaj tan ko' cwe'n chisubul tan cyele'n klo' ojk. ³¹ Bene'n tzun tloł Pawl tetz yi capitán scyuch' e' sanlar:

—Ko quil chicyaj yi e' aj tolinl tzone'j tc'u'l barc nkaben mulk'uj xe a'. Qui'c rmeril tan kaclaxe'n, —chij Pawl bantz scyetz.

³² Cwe'n tzun chitamol yi e' sanlar yi e'chk tz'amol tetz yi ne'ġ barc, nintzun cyaj tx'akxuj te ne'ġ barca'tz. ³³ Itzun yi picy'paxe'n tan tule'n skil, toque'n tzun Pawl tan chimoxe'n tan chiwane'n. Itzun taltz scyetz:

—Cyajlajix k'ej jalu' yi qui na chiwitu', nin qui'c nin na chibajsaju'. ³⁴ Cha'stzun te na che' innoxu' tan chiwane'nu' tan jale'n chiwaloru', na qui'c nin jun xi'il chiwi'u' yi nink tx'akxij, —chij Pawl bantz scyetz.

³⁵ Yi wi't tloł Pawl yi yole'j scyetz, je'n tzun stz'amol Pawl yi wa'-tz nin tzun tyoġin tetz Ryos. Ĥchiwutz cu'n cyakil wunak cwe'n tzun piġul yi wa'-tz nintzun octz tan wa'a'n. ³⁶ Quiwixe'n tzun chic'u'ltz nin e' baj octz tan wa'a'n. ³⁷ Cob cient

oxc'al tu waklaj kaxone'n ato' tc'u'l barc. ³⁸ Yi wi't noje'n chic'u'l, cyoque'n tzuntz tan jo'le'n len yi ixi'n triw wi a' tan sasaxe'n yi barc.

Yi bene'n mulk'ij barc xe a'

³⁹ Itzun yi tule'n skil quinín tzun kajskej wutz yi luwar kale o' opone't. Bene'n tzun quilol kale na ocopone't jun tzanla' tul mar. Samlic' cu'n tzun attz stzi'. Chitxumul tzuntz tan telemon yi barc cyak'un wi samlicy'. ⁴⁰ Cwe'n tzun chitamol yi e'chkstz'ambil barc, nintzun baj cyaj cyen quiloltz xe mar. Itz'e'n nin tkuja'tz baje'n chipujul yi e'chk timonil barc, nintzun je' cyak'ol yi xbu'k yi na oc te ju' barc. Cyoque'n tzuntz tan pile'n tan cyele'n pone'n wi samlicy'. ⁴¹ Cho'n tzun kopone'ntz kale na c'ulwit tib yi pak'bil mar. Ya'stzun bene't xuk'il barc yi ju'-tz tc'u'l xk'ol. Qui't nin tzun yucantz. Baje'n len tzun kotx'puj yi wi' cy'ach barctz tan yi walor yi pak'bil mar. ⁴² Nintzun klo' e' oc yi e' sanlar tan chiquimse'n yi e' pres na ko tzun at e' che'l ojkujtz wi a'. ⁴³ Toque'n tzun yi chibajxom yi e' sanlar tan chimakle'n na na taj i' tan claxe'n Pawl. Cawune'n tzun yi chibajxom scyetz e' sanlar yi ba'n chijichin, tan chibene'n bajx wi a' tan cyele'n pon stzi'. ⁴⁴ Itzun yi e' mas, at e' e' opontz wi'ak e'chk takle'n yi at tc'u'l yi barc. Cyakil cunin tzun kaclaxe'ntz, na o' icy'u'l len tzi a'.

28

Yi mbi mban Pawl Malta

¹ Itzun yi wi't kaclaxe'n, kubital tzuntz yi Malta bi' yi jun islaja'tz. ² Itzun yi e' wunak yi najlche' le ama'la'tz, penin sk'il ko' chic'ulultz, nintzun

cu' jun k'ak'tz cya'n na na tzan abal nin wi'nin che'w. Sk'il nin cyak'ol ama'tz sketz. ³ Ma Pawl xtx'amxe'n tzaj tzun cobox k'ab tze' yi skejt ta'n. Toque'n tzun c'oxoltz wi k'ak'. Poro tele'n tzaj tzun ojkuj jun lubaj tan walor k'ak'. Cyenin tzun bene'n tan xchaye'n yi k'ab Pawl. ⁴ Itzun yi bene'n quilol yi e' yi najlche' nintz, yi ch'inl quen yi lubaj te k'ab Pawl, cyalol tzuntz squibil quib:

—Biyolnak lo' yi jun yaje'j, na ja clax i' xe mar poro quinín tz'el i' swutz, —che'ch tzun bantz squibil quib.

⁵ Je'n tzun xchitul yi k'abtz wi k'ak'. Tpone'n tzun tx'akxuj tetz lubajtz tk'ak'. Qui'c nin tzun ban Pawltz. ⁶ Itzun yi e' wunak na chich'iwan tan je'n mal Pawl nka tan tpone'n cuch'puj tzi'n tan quime'n. Poro yi quilol yi qui'c ban Pawl, je'n tzun chitx'ixpul cyajtza'kl, nintzun cyaltz:

—Ryos lo' i', —che'ch bantz.

⁷ At tzun jun yaj yi na bi'aj Publio. Wi' banl wi' i' tc'u'l yi jun ama'la'tz. At tzun ca'l i'-tz naka'j. I' tzun ak'on kaposar tetz ox k'ej.

⁸ Itzun yi kopone'n, coylij yi taj Publioja'tz wi xtx'ach. K'a'kl i' at, nin xcoc'. Tocompone'n tzun Pawl tan xmaye'n. Itzun yi nsken wi't nach Kataj, je'n tzun tk'ol Pawl yi k'abtz tibaj, nin ul yos tuch'. ⁹ Yi bene'n lo'on stziblal, cyule'n tzaj tzun cyakil yi e' yabi'x yi ate'-tz tul yi jun isla, nin baj ul len yos scyuch' tan porer Kataj. ¹⁰ Wi'nin oy cyak'tz sketz. Ej nin ncha'tz yi txant tan kicy'e'n wi a' cyoyil tzun yi e'chk takle'n yi mbi cu'n tajwe'n sketz.

Yi tpone'n Pawl Roma

¹¹ Itzun yi ticy'e'n ox xaw, cho'n tzun kicy'e'ntz tc'u'l junt barc cwent tetz yi tnum Alejandría. Cho'n ticy'e'n k'alaj ka'n le jun islaja'tz. Te yi jun barca'tz banij quen yi teblal Cástor tu Póluc te'j. Ya'stzun chiryosil yi e' taw barc. ¹² Itzun yi kopone'n Siracusa ya'stzun o' a'te't ox k'e'jtz. ¹³ Kele'n tzuntz, cho'n tzun kicy'e'ntz stzi'e'nle'n a' jalen cu'n kopone'n Regio. Le junt eklok xe'te'n tzun jun cyek'ek'tz yi cho'n saje'n wutz kacoc. Cob tzun k'e'j o' opone't-tz jalen Puteoli. ¹⁴ O' nojopon tzuntz scye'j yi e' kajwutz yi ate'-tz nintzun cu' chiwutz tan ka'te'n juk k'e'j scye'j. Kicy'e'n tzuntz tan kopone'ntz Roma. ¹⁵ Ma yi baje'n quibital yi e' kajwutz yi at kopombil Roma, cyele'n tzaj tzun tan kac'ulche'n. Cho'n cyule'n tan kac'ulche'n le tc'a'ybil yi na bi'aj Apio, tu yi luwar yi na bi'aj Ox Witbil. Ma yi e' bene'n tilol Pawl yi e' kajwutz yi e' ul tan kac'ulche'n, tyoḡine'n nin tzun tetz Kataj, nin quiwix talma'-tz. ¹⁶ Ma yi kopone'n Roma che' jatxol yi capitán yi e' pres tk'ab yi chibajxom yi e' sanlar, ma Pawl ak'lij ama'l tetz tan ta'te'n tc'u'l jun tetz c'mo'n ca'l. Poro ilenin xomche' sanlar tan q'uicy'le'n i'.

Yi xtxolil Pawl yol Kataj le tnum Roma

¹⁷ Itzun yi tele'n ox k'e'j che' ḡchakol tzun Pawl yi e' bajxom cyetz judiy. Ma yi chichamol quib toque'n tzun Pawl tan yol scyetz:

—I bin jalu' e'u' intanum, cya'l na noque't tan chipo'tze'n katanum mpe ik tan telse'n k'e'j chic-stumbr yi e' kamam. Yi wetz qui'c wetz wil poro ja chinjatxlij ḡchik'ab yi e' aj Roma jalen Jerusalén.

¹⁸ Yi wi't baje'n chich'otil yi e' aj Roma intzi', nne'l

tzun klo'-tz liwr, na cya'l jale't wil cya'n tan in-cwe'n chiquimsal. ¹⁹ Poro yi cyoque'n yi e' judiy tan tak'le'n wil, cwe'n tzun intxumultz yi chin tajwe'n cunin tan wicy'e'n swutz César yi wi'tz kajcaw tzone'j Roma, poro qui na waj lwak' quil yi e' intanum. ²⁰ Cha'stzun te ja che' inchaku' tan wilol chiwutzu' nin tan kajilone'n scyuch'u'. C'alij chin tan caren, poro tan tu' yi at inch'iw tan inclaxe'n chi quitane'n cyakil yi e' katanum yi e' aj Israel, —stzun Pawl bantz scyetz.

²¹ —Cya'l mu'le't u'j Judea yi na jilon te'ju', nin cya'l mu'lakit jun katanum tan tak'le'n tilu' nka tan yolche'nu'. ²² Poro na kaj kubit teru' yi mbi na elepont yi na tocsaju', na alchok tunin na tzane't yolche'n yi qui'c xac yi jun ac'aj chusu'ne'j, —che'ch yi chiwi' banl wi' yi e' judiy yi najlche' Roma.

²³ Bixewe'n tzun jun k'ejtz cya'n tan quibital yi xtxolbil yi na kocsaj. Wi'nin tzun e' e' opontz kale atit yi posar Pawl. Jalchan tzun xe'te'ntz tan xtx'olche'n xo'l scyetz, nin baj cu'n k'ejtz ta'n tan xtxole'n yi xe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n, nin xcon yi ley Moisés ta'n, tu cyakil yi tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. I klo' taj yi xe'nk tan chitx'ixpul cyajtza'kl tan cyocsal yi Jesús i' yi Cristo. ²⁴ At tzun e' cyocsaj yi yol yi tal Pawl scyetz, nin at e' yi quinín cyocsaj. ²⁵ Yi cyaje'n, quinín tzun c'ul tib chiyoltz. Je tzun ben tlol Pawl scyetz: —Bintzinin yi xtxolbil yi talnak yi Espíritu Sant scyetz e' chimamu' tan Isaías yi elsanl stzi' Ryos:

²⁶ 'Quilo'k xchixo'l yi e' wunake'j, nin txolaj scyetz: Tzitbite'wok poro quinín tz'el itxum tetz.

Tzitile'wok poro quil pujx itak'un, cǎchij sban scyetz.

²⁷ Alaj yi xtxolbile'j,
na ja po'tij cyajtza'kl yi e' wunake'j.

Nin ja chcanix chiwi'.

Jopij wutz cyajtza'kl tan qui tele'n chitxum tetz yi bintzi.

Quil quibit. Quil pujx cya'n. Nin quil chitx'ixpuj cyajtza'kl.

Cha'stzun te quil chiclax wa'n.'

Ya'stzun yol yi Espíritu Sant yi alijt cyen tan Isaías.

²⁸ Ma jalu' quibitzaju', yi sbne' opon tunintz yi claxe'n yi na tzan Ryos tan suke'n, tz'icy'pon scyetz yi e' yi nk'e'tz e' katanum, nin scyoysaje', —chij Pawl scyetz.

²⁹ Yi wi't tlol Pawl yi yola's, nintzun e' baj eltz. Wi'nin chimak'sal quib te chiyol yi cyele'n. ³⁰ Cob tzun yob a'tij Pawl le jun ca'la'tz yi c'amij ta'n. Wi'nin na tzatzin i' scye'j yi e' yi na chopon tan xajse'n i'. ³¹ Nin ilenin xtxol i' scyetz yi ǎe'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n, nin yi mbi eka'n tan Kajcaw Jesucristo. Qui xob i' tan xtxole'n, nin cya'l jun oc tan make'n wutz i'.

Yi Antiw Bible / Yi Ac'aj Testament Bible in Aguacateco (GT:agu:Aguacateco)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Aguacateco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible

in Aguacateco

**© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
d6948788-e726-52d3-a772-47803a4a6354